DAALƐA
Mɔizi lá sɛ̃́ia
Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Bibeli lá sɛ̃́ia tɔ́n Daalɛa. A̋ luabɛ ń dṹniao kɛa yã'ò̀wɛ̃ɛ, ȉ to wà dɔ̃ lá Lua gbɛ̃nazȉnaɔ kɛ̀, lá duuna ń taasio gɛ̃̀ dṹnia guu, lá Lua ȉ yã́sɛ ń gbɛ̃nazȉnaɔ. Bee gbɛa lápi bui pɔ́ wȉ mɛ Isailiɔ bɔkȉi ɔ̀lɔwɛ̃ɛ.

Lɛɛ 1-11. Kpelewa wá fɔ̃ dṹnia pɔ́ wá kú a guuɛ bee gbá dɔ̃i? Kpelewa gbɛ̃nazȉna dɛi? Dé a dɛ a ũ dṹnia guui? Bɔ́yãi gbɛ̃nazȉnaɔ ȉɔ ȉ̋i ń kɔ̃oi? Vãipi ɛsɛ kúa? Yãgbɛaa beeɔá wá gbãdeɔ yã́ɛ ɔ̃ Daalɛa lá lɛɛ 1-11 lɛ́ a bɔɔlɛkɛwɛ̃ɛ: Gɔ̃ɛ ń nɔɛo kɛa (1-2), an kɛ̃akɔ̃wa ń Luao (3), Abɛli ń Kãinio (4), Nɔee yã́ ń idaa dṹniala yã́o (6-9), Babɛli kpɛdidiakɔ̃a (11).

Lɛɛ 12-50 lɛ́ lá Lua gbɛ̃nazȉna suabaayã zɛkàlɛ yã'owɛ̃ɛ, lá à Isaili dezi káauɔ sȉsi à ń sɛ́ a zɔ̀blenaɔ ũ. Ablahaũ tɔbɔ̀ a luanaaikɛa ń a misiilɛa Luaɛo yã́iɛ, ɔ̃ aà yãkɛapi lɛ́ gbɛ̃́ɔ da zɛ́wa e ń a gbão (12.1-25.18). Bee gbɛa aà nɛ́ Izaaki ń aà tɔũna Yakɔbu pɔ́ wȉ mɛ lɔ Isailio ń a nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn kuɛpla pɔ́ dɛ Isaili bui kuɛplaɔ dezi káauɔ ũo yã́ (25.19-35.29). Yosɛfuá Yakɔbu nɛ́ɔ doɛ. Yakɔbu ń a nɛ́ɔ ń a daɛɔ taa Egipi bùsuu yã́ musu, Yosɛfupi mɛ́ ń mide ũ (37.1-50.26).

Daalɛa lá yã́ pɔ́ gbɛ̃́ káaueɔ kɛ̀ɔ bɔɔlɛkɛ̀wɛ̃ɛ, aza-iasa yã́ pɔ́ Lua kɛ̀ɔ. Gȉa sɛ̃́ia lápi Lua dṹniakɛa bɔɔlɛkɛ̀wɛ̃ɛ. Bee lɛ́ Lua zɔ̃ɔkɛ ɔlɔwɛ̃ɛ. Aàpi mɛ́ kɛ̀. Lápi láakȉi Lua lɛgbɛ̃̀ à mɛ̀ á gi àɔ laaidɔ a gbɛ̃́ɔwaɛ. Za lápi daalɛa e a midɛawa Lua mɛ́ mide ũ. I to wà

a dɔ̃, ì yáŋkpalɛkɛńnɔ à ń swáŋgaga, ì a gbɛ́ɔ da zɛ́wa
à dɔńlɛ, ì to an yá̰ àɔ wɛbɔa lá á yeiwa.
Wá kɛ kpelewa ni? Lua ye wà a náaikɛ, wí lɛ́ pɔ́
a gbɛ̀ɔ yá̰si, wíɔ zìkɛ a yãdilɛaɔ ń a ikoyãɔwa. Lápi
Isailiɔ fɛlɛkaayã ziɔ dàu a sìuwɛ̃ɛ, kɛ́ wà e dɔ̃ lá an
dezi káauɔ Lua náaikɛ̀, wí Lua náaikɛ màa gbã sɔ̃.

Lua dṵ́nia kɛa

1 Asìnizì Lua musu ń zḭ́lɛo kɛ̀. 2 Gu da pãɛ, a
kɛkɛao, gusia mɛ́ da ísiaa, ɔ̃ Lua Nisìna lɛ́ yàakpa
ípia. 3 Ɔ Lua mɛ̀: Gu pu!* Ɔ gu pù. 4 A è gupuapi
maa, ɔ̃ à gupua kɛ̃̀aa ń gusiao. 5 A tɔkpà gupuaɛ
fãanɛ, gusia sɔ̃ gwãasìna. Gu sì, gu dɔ̀, a gɔɔ sɛ́ian
we.
6 Ɔ Lua mɛ̀: Bàluma àɔ ku íɔ zãnguo, kɛ́ à ípiɔ
kɛ̃kɔ̃wa. 7 Ɔ à bàluma kɛ̀ màa, à í pɔ́ kú bàluma zíɛ
kɛ̃̀kɔ̃wa ń í pɔ́ kú a musuo.† 8 Ɔ à tɔkpà bàlumapiɛ
luabɛ. Gu sì, gu dɔ̀, a gɔɔ plaaden we.
9 Ɔ Lua mɛ̀: I pɔ́ kú zḭ́lɛ kãaa gudoũ, gugii bɔ. Ɔ à
kɛ̀ màa. 10 A tɔkpà gugiipiɛ tɔɔlɛ, ɔ̃ à tɔkpà í pɔ́ kã̀aaɛ
ísia. Ɔ a è à kɛ̀ maa. 11 Ɔ Lua mɛ̀: Láɔ bɔlɛ tɔɔlɛ ń sɛ̃̀
wɛdeɔ ń lí nɛdeɔ, baade ń a buio. Ɔ à kɛ̀ màa, 12 láɔ
bɔ̀lɛ tɔɔlɛ ń sɛ̃̀ wɛdeɔ ń lí nɛdeɔ, baade ń a buio. Ɔ
Lua è à kɛ̀ maa. 13 Gu sì, gu dɔ̀, a gɔɔ àaɔ̃den we.
14 Ɔ Lua mɛ̀: Pɔgupunaɔ aaɔ ku musu, aaɔ fãanɛ
kɛ̃́kɔ̃wa ń gwá̰o, aaɔ dikpɛɔ ń gɔɔɔ ń wɛ̃ɔ ɔlɔ́nɛ́. 15 Aaɔ
dɛ pɔgupunaɔ ũ musu, kɛ́ aaɔ dṵ́nia pu. Ɔ à kɛ̀ màa.
16 A pɔgupuna zɔ̃ɔɔ kɛ̀ mɛ̀n pla, a pɔ́ pɔ́ gbãa ìɔ kible
fãanɛ, a pɔ́ pɔ́ busɛ ìɔ kible gwá̰. A saanaɔ kɛ̀ lɔ.
17 A ń pɛpɛ musu aaɔ dṵ́nia pu, 18 aaɔ kible fãanɛ

* **1:3** 2Kln 4.6 † **1:7** 2Piɛ 3.5

ń gwãasỉnao, aaɔ gupua kɛ̃kɔ̃wa ń gusiao. Ɔ a è à
kɛ̀ maa. 19 Gu sỉ, gu dɔ̀, a gɔɔ síiɔ̃den we.

20 Ɔ Lua mɛ̀: Pɔ́ wɛ̃nideɔ í pa yɔ̏ɛyɔ̃ɛ, bãɔ ligua
musu, aaɔ vua bàlumau. 21 Ɔ à pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ kú íu
yɔ̏ɛyɔ̃ɛɔ kɛ̀ ń kpɔ̀ gbɛ̃̏nɛɔ píi baade ń a buio. Ả bãɔ kɛ̀
píi lɔ baade ń a buio. Ɔ a è à kɛ̀ maa. 22 Ả báaadàńgu
à mɛ̀, aaɔ nɛ'i, aaiɔ kɔ̃́, kpɔɔ i ísia pa, bãɔ i kɔ̃ tɔɔlɛ.
23 Gu sỉ, gu dɔ̀, a gɔɔ sɔɔden we.

24 Ɔ Lua mɛ̀: Pɔ́ wɛ̃nideɔ aaɔ ku tɔɔlɛ, pɔtuoɔ ń
pɔ́taa'onkuawaɔ ń sɛ̃̏anɔbɔɔ baade ń a buio. Ɔ à kɛ̀
màa. 25 Lua sɛ̃̏anɔbɔɔ kɛ̀ baade ń a buio. Ả pɔtuoɔ
kɛ̀ baade ń a buio. Ả pɔ́taa'onkuawaɔ kɛ̀ baade ń a
buio. Ɔ a è à kɛ̀ maa.

26 Ɔ Lua mɛ̀: Wà gbɛ̃nazỉnaɔ kɛ wá taa ũ,
aaiɔ dɛwáwa,‡ aaiɔ iko vỉ kpɔɔwa ń bãɔ ń pɔtuoɔ
ń sɛ̃̏anɔbɔɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ píi. 27 Ɔ Lua
gbɛ̃nazỉnaɔ kɛ̀ azỉa taa ũ. Aà zỉa taa ɔ̃ à ń kɛ́ a
ũ. Ả ń kɛ́ gɔ̃ɛ ń nɔɛoɛ.§ 28 Ả báaadàńgu a ɔ̀nɛ́:
Ảɔ nɛ'i, íɔ kɔ̃́, í dṹnia pa, íɔ gbãablewà. Ảɔ iko vỉ
kpɔɔwa ń bãɔ ń pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ ỉ táa'o tɔɔlɛwaɔ píi.
29 Ɔ Lua mɛ̀: Ma pɔ́ wɛ́nade pɔ́ kú tɔɔlɛwaɔ kpàwá
á pɔbleа ũ píiɛ ń lí nɛdeɔ píi. 30 Ma blɛ pɔ́ ỉ bɔlɛ
tɔɔlɛwa kpà pɔ́ wɛ̃nideɔwa píi an blɛ ũɛ, nɔ̀bɔɔ ń bãɔ
ń pɔ́taa'onkuawaɔ píi. Ɔ à kɛ̀ màa. 31 Lua pɔ́ pɔ́ á
kɛ̀ɔ è píi, à kɛ̀ maa wásawasa. Gu sỉ, gu dɔ̀, a gɔɔ
sooloden we.

2

1 Màa Lua musu ń zỉ́lɛo kɛ̀ ń ń pɔ́ɔ píi. 2 E a gɔɔ
soplade zỉ́ àɔ ká, zỉ pɔ́ àlɛ kɛpi làa. A gɔɔ sopladepi

‡ **1:26** 1Kln 11.7 § **1:27** Mat 19.4

zi̋ ɔ̃ à kámabò ń zi̋ pɔ́ á kɛ̀o.* 3 Ɔ à báaadà gɔɔ
sopladepiu a di̋lɛ a pɔ́ ũ, kɛ́ zi̋beezi̋ à kámabò ń zi̋
pɔ́ á kɛ̀o píi yái.†

Edɛni lu

4 Musu ń zi̋lɛo kɛa yán kɛ: Gɔɔ pɔ́ Dii Lua zi̋lɛ ń
musuo kɛ̀, 5 bua pɔe i bɔlɛ tɔɔlɛwa yãao, baa sɛ̃, asa
Dii Lua i to lou mào, mɛ́ gbɛ̃e ku à tɔɔlɛ zi̋kɛo. 6 Sua
mɛ́ i̋ kpa dűniau, ɔ̃ i̋ mɔ̀sɛpisi tɔɔlɛwa píi.

7 Dii Lua gɔ̃ɛ ikàsa ń bùsutio. Kɛ́ à i̋an wɛ̃nide pɛ̀
aà níu, ɔ̃ gɔ̃ɛpi gɔ̏ gbɛ̃́ bɛ̃́ɛ ũ.‡ 8 Dii Lua lu kɛ̀kɛ gukpɛ
oi gu pɔ́ wi̋ mɛ Edɛni, ɔ̃ à gɔ̃ɛ pɔ́ á kɛ̀pi dàu we. 9 Dii
Lua tò lí bui píi bɔ̀lɛ tɔɔlɛ. Lípiɔ kɛfɛũ, mɛ́ an bɛ blea
na. Lí wɛ̃nide§ ku lupi guo, mɛ́ lí pɔ́ i̋ dɔ̃a maa ń a
vãio inɛ́ kú we lɔ.

10 Swa ku Edɛni, i̋ɔ mɔ̀sɛpisi lupiwa. Bɔa we à
gɔ̃nakɛ̏ síiɔ̃. 11 A sɛ̃́ia tɔ́n Pisɔ̃, ɔ̃mɛ liaa Avila bùsui
píi. Vua ku bùsupiu, 12 mɛ́ vuapi kɛfɛũ. Zɔ̃go'ɔ kú
we lɔ ń gbɛ̀ bɛɛɛde pɔ́ wi̋ mɛ onisio. 13 Swapi gɔ̃na
plaade tɔ́n Giɔ̃, a liaa Kusi bùsui píi. 14 A gɔ̃na àaɔ̃de
tɔ́n Tigilisi, a dɔ̀ɔ tà Asili bùsu gukpɛ oi. Swapi gɔ̃na
síiɔ̃de tɔ́n Uflata.

15 Dii Lua gɔ̃ɛpi di̋lɛ Edɛni lupi guu, aàɔ a zi̋kɛ, iɔ
gwa. 16 Ɔ à yãdi̋lɛɛ̀ à mɛ̀: Nyɔ̃ fɔ̃ ǹ lupi lí píi bɛ ble,
17 ãma ńsu lí pɔ́ i̋ dɔ̃a maa ń a vãio inɛ́ bɛ bleo, asa
tó ń blè, n gaɛ.

18 Dii Lua mɛ̀: Gɔ̃ɛ kua ado maao. Má dɔnlɛde kɛɛ̀
aà gbɛ̃do ũɛ. 19 Ɔ à bùsu sɛ̀ à nɔ̀bɔɔ kɛ̀ò píi ń bãɔ píi,
ɔ̃ à mɔ̀ńnɔ gɔ̃ɛ ki̋i, kɛ́ à e lá a tɔ́kpanɛ́. Tɔ́ pɔ́ gɔ̃ɛpi kpà
pɔ́ wɛ̃nidepiɔnɛ píi gɔ̏ ń tɔ́ ũ. 20 Gɔ̃ɛpi tɔkpà pɔtuoɔnɛ

* 2:2 Ɛbɛ 4.4 † 2:3 Bɔa 20.11 ‡ 2:7 1Kln 15.45 § 2:9 Zia
2.7, 22.2, 14

píi ń bãɔ ń sɛ̃̀anɔbɔɔ píi, ãma i dɔnlɛde e ń guu a
gbɛ̃do ũo. 21 Ɔ Dii Lua tò gɔ̃ɛpi gɛ̃̀ ń io. Kɛ́ àlɛ i'o, ɔ̃ à
aà gbẫtɛ̃ɛwa mɛ̀ndo bɔ̀, ɔ̃ à aà mɛ tàta a gbɛu. 22 Ɔ à
gɔ̃ɛpi gbẫtɛ̃ɛwa pɔ́ á bɔ̀pi lı̃̀lɛ nɔɛ ũ, ɔ̃ à gɛ̀aànɔ aà kı̃́i.
23 Ɔ gɔ̃ɛpi mɛ̀:

Gbɛ̃́ɛ bee sa,
aà wá bɔ̀ ma wá guuɛ,
mɛ́ aà mɛ bɔ̀ ma mɛ guuɛ.
Wàli oɛ̀ nɔɛ,
kɛ́ wà aà bɔ̀ gɔ̃ɛ guu yã́i.

24 Ayãmɛto gɔ̃ɛ ı̃̀ go a de ń a daowa, ı̃̀ na a nawa,
ɔ̃ aaı̃̀ gɔ̃ lán sàwakula ń gbalaowa.* 25 Gɔ̃ɛ ń a nao
ku puizi an pla ḿpii, kási wı̃́ lí ń kũo.

3

Gbɛ̃nazı̃̀na kɛ̃akɔ̃wa ń Luao

1 Mlɛ̃* mɛ́ kɔ̃ni vı̃̀ dɛ sɛ̃̀anɔbɔ pɔ́ Dii Lua kɛ̀ɔla píi, ɔ̃
à nɔɛ là à mɛ̀: Lua mɛ̀ ásu lupi líe bɛ bleoɛa? 2 Ɔ nɔɛ
wè mlɛ̃piwa: Wá fɔ̃ wà lupi libɛ ble, 3 ãma lí pɔ́ kú
lupi guo, Lua mɛ̀ wásu wà a bɛ bleo, wásu ɔkãwà
seo, kɛ́ wásu gao yã́i. 4 Ɔ mlɛ̃ ɔ̀ɛ: Á ga seo!† 5 Lua dɔ̃
tó á blè, á wɛ́ a kɛ̃́, í gɔ̃ láawa, íɔ maa ń vãio dɔ̃.

6 Kɛ́ nɔɛ è lípi bɛ kɛfɛũ mɛ́ a blea aɔ na, a to gbɛ̃́ wɛ́
kɛ̃́, ɔ̃ à a bɛ bò a blè.‡ A kpà a zã́wa, ɔ̃ a blè sɔ̃.§ 7 An
pla ḿpii an wɛ́ kɛ̃̀, ɔ̃ aa dɔ̃̀ sa kɛ́ wa ku puizi. Ɔ aa
goola lá nàmi aa nàńzi.

8 Kɛ́ gɔ̃ɛ ń a nao Dii Lua kı̃́i mà, àlɛ bɛbɛ luu
oosiɛlɛ, ɔ̃ aa ùlɛɛ̀ lupi láu. 9 Ɔ Dii Lua lɛzù gɔ̃ɛzi à

* 2:24 Mat 19.5, 1Kln 6.16, Ɛfɛ 5.31 * 3:1 Zia 12.9, 20.2 † 3:4
Zãa 8.44 ‡ 3:6 2Kln 11.3 § 3:6 Lom 5.12-21

mɛ̀: Ǹ kú má ni? 10 A wèwà à mɛ̀: Kɛ́ ma n kɩ̃́i mà, ɔ̃
vɩ̃a ma kũ, kɛ́ má kú puizi yɑ̃́i, ɔ̃ ma ulɛ. 11 Ɔ Dii Lua
aà là à mɛ̀: Démɛ ònɛ ń kú puiziɛi? Lí pɔ́ ma ginɛ ǹ
a bɛ ble, ń blè yɑ̃̀? 12 A wèwà à mɛ̀: Nɔɛ pɔ́ ń kpàa àɔ
kumanɔ mɛ́ lípi bɛ kpàa, ɔ̃ má blè. 13 Ɔ Dii Lua nɔɛ
là à mɛ̀: Bɔ́yɑ̃i ń kɛ̀i màai? A wèwà à mɛ̀: Mlɛ̃ mɛ́
ma sɑ̃sɑ̃, ɔ̃ má blè.* 14 Ɔ Dii Lua ò mlɛ̃ɛ:
Lá ń kɛ̀ màa, ńyɔ̃ɔ dɛ láaipɔ ũ
dɛ pɔtuoɔ ń sɛ̃̀anɔbɔɔla píi,
ńyɔ̃ɔ táa'o n gbɛɛwaɛ,
luutɛ̃ iɔ gɛ̃ n lɛ́u e n wɛ̃ni lɛ́u.
15 Mpi ń nɔɛo, má ɩ̃́ida á zɑ̃nguo,
n bui ń aà buio zɑ̃nguo.
Aà bui a n mi wɩ́,†
mɛ́ ńyɔ̃ aà gbatoe kɛ'ɩa.
16 Ɔ a ò nɔɛɛ:
Má n nɔsia taasi kɑ̃́finɛ,
níɔ nɛ'i ń wɑ̃wɑ̃o.‡
N zɑ̃́ ni aliɔ kumaɛ,
mɛ́ aɔ iko vɩ̃maɛ.
17 Ɔ a ò gɔ̃ɛɛ:
Lá n n na yɑ̃mà,
n lí pɔ́ ma ginɛ ǹ a bɛ ble blè,
tɔɔlɛ a gɔ̃ láaipɔ ũ n yɑ̃́i,§
taasi guu ɔ̃ ńyɔ̃li blɛ eu e n wɛ̃ni lɛ́u.
18 Bua pɔ́ɔ ɔ̃ ńyɔ̃li ble,
ali lɛɔ ń lá ṹadeɔ bɔlɛnɛ.
19 Isimagakpaa guu ɔ̃ ńyɔ̃li blɛbleu,*
e ǹ ɛa ǹ gɛ̃ò tíu,
asa wekɩ̃i ma n bɔu.

---

* **3:13** 2Kln 11.3, 1Tim 2.14 † **3:15** Lom 16.20, Zia 12.17 ‡ **3:16** 1Tim 2.15 § **3:17** Lom 8.20 * **3:19** 2Tɛs 3.12

Bùsutin n ũ,
mɛ́ ńyɔ̃ ɛa gɔ̃ bùsutipi ũɛ.†
20 Adamu‡ tɔkpà a naɛ Ɛva,§ asa gbɛ̃́pii daziɛ. 21 Dii
Lua báa ula kɛ̀ Adamuɛ ń a nao a dànɛ́. 22 Ɔ à mɛ̀:
Gbɛ̃nazĩ̀na maa ń vãio dɔ̃̀ sa, à gɔ̃̀ láwáwa. Wà giɛ̀
aà lí wɛ̃nide bɛ bo ble, kɛ́ asu àɔ ku gɔɔpiio yã́i.*
23 Ɔ Dii Lua aà yà à aà bɔ̀ Edɛni lupi guu. Ɔ Adamu
gɛ̀ tɔɔlɛ pɔ́ Lua aà kɛ̀ò zĩ̀kɛ̀. 24 Kɛ́ Dii Lua aà yà, ɔ̃
à malaika gã̀sĩ̀adeɔ kàlɛ Edɛni lupi gukpɛ oi, aaɔ lí
wɛ̃nide zɛ́ dɔ̃́a ń fɛ̃nda pɔ́ lɛ́ liasãizɔ̃, a wɛ́tɛ̃ lɛ́ tɛkɛo.

4

Kainu ń Abɛlio

1 Adamu a na Ɛva dɔ̃̀ nɔɛ ũ, ɔ̃ à nɔsĩ̀ à Kainu* ĩ̀. Ɔ
à mɛ̀: Ma gɔ̃ɛ ĩ̀ ń Dii gbãao. 2 Ɔ à aà dãuna Abɛli ĩ̀ lɔ.
Abɛli kɛ̀ sãdãna ũ mɛ́ Kainu kɛ̀ sɛ̃̀wana ũ. 3 Gɔɔewa
Kainu mɔ̀ ń a buapɔ́ɔ à Dii gbà. 4 Abɛli sɔ̃ à mɔ̀ ń a
sãnɛ sɛ̃́ia mɛkpaao. Abɛli yã́ kà Diigu, ɔ̃ à aà gba sĩ̀.†
5 Kainu sɔ̃, aà yã́ i ka Diiguo, ɔ̃ i aà gba sio. Ɔ Kainu
pɔ pà maamaa, aà oa ɔ̃̀ɔkpà. 6 Ɔ Dii ò Kainuɛ: Bɔ́yãi
n pɔ fɛ̃̀ii? Akɛa n oa ɔ̃̀ɔkpài? 7 Tó n zɛ ń yãmaao, n oa
aɔ weeao lé? Tó ni zɛ ń yãmaao sɔ̃o, duuna naalɛnɛ
n kpɛɛlɛ. N ni lɛ́ aà dɛ, sema ǹ zĩ̀blewà.
8 Ɔ Kainu ò a dãuna Abɛliɛ: Wà gɛ́ sɛ̃u. Kɛ́ aa
kà we, ɔ̃ à fɛ̀lɛ ń a dãunao à aà dɛ̀.‡ 9 Dii Kainu
là à mɛ̀: Má n dãuna Abɛli kuui? A wɛ̀wà à mɛ̀:
Má dɔ̃o. Ma dãuna dɔ̃̀anan ma ũa? 10 Ɔ Dii mɛ̀:
Bɔ́ ń kɛ̀i? N dãuna au lɛ́ lɛzumazi za tɔɔlɛ mà
zɛanɔ.§ 11 Tiasa ńyɔ̃ gɔ̃ láaipɔ ũɛ, ní zãkũ ń tɔɔlɛ

† 3:19 Soũ 90.3 ‡ 3:20 Bee mɛ̀ gbɛ̃nazĩ̀na. § 3:20 Bee mɛ̀ wɛ̃ni.
* 3:22 Zia 22.14 * 4:1 Bee mɛ̀ ma nɛ'ĩ̀. † 4:4 Ɛbɛ 11.4 ‡ 4:8
Mat 23.35, 1Zãa 3.12, Yud 11 § 4:10 Ɛbɛ 12.24

pɔ́ n dãuna au mì n ɔzìo. 12 Tó n sɛ̃wà, tɔɔlɛ a
kã́fĩakɛnɛo. Ñyɔ̃ɔ sɔ̃kĩikpakpa ǹyɔ̃ liaaliaa dṹnia
guuɛ. 13 Ɔ Kainu ò Diiɛ: Ĩadamaɛ bee gbãa dɛmala,
má fɔ̃o. 14 Ñlɛ ma ya tɔɔlɛu la gbã̂ɛ sa. Máɔ kɛ̃amaɛ
sa. Máɔ sɔ̃kĩikpakpaɛ, míɔ liaaliaa dṹnia guu, gbɛ̃́
pɔ́ kpàaũmanɔ i ma dɛ. 15 Ɔ Dii òɛ̀: Màa no! Tó
gbɛ̃́ n dɛ, wa n pɔ́ tɔsinɛ gɛ̃n soplaɛ. Ɔ Dii wɛ̃̀sãe kɛ̃̀
Kainuwa, kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ kpàaũaànɔ su aà dɛo yã́i. 16 Ɔ
Kainu dàzɛu à kɛ̃̀ Diiwa. Â gɛ̀ zɔ̃̀lɛ Nɔdi bùsuu Edɛni
gukpɛ oi.

17 Kainu wùlɛ ń a nɔo, ɔ̃ à nɔsì à Ɛnɔki ì. A
gbɛa Kainu wɛ̃́lɛ kàlɛ, ɔ̃ à a nɛ́pi tɔ́ kpàɛ̀. 18 Ɛnɔki
Iladi ì, Iladi Mɛuyaɛ ì, Mɛuyaɛ Mɛtusaɛ ì, Mɛtusaɛ
Lemɛki ì. 19 Lemɛki nɔsɛ̀ mɛ̀n pla, ado tɔ́n Ada,
ado Zila. 20 Ada Yabali ì. Ɔmɛ pɔdãna pɔ́ aaìɔ ku
zwã̀akpɛuɔ dezi káau ũ. 21 Aà dãuna tɔ́n Yubali.
Ɔmɛ mɔɔnlɛnaɔ ń kulɛpɛnaɔ dezi káau ũ. 22 Zila sɔ̃,
ɔ̃mɛ Tubali Kainu ì. Sian aà ũ. I pɔ́pii pí ń mɔsio ń
mɔgotɛ̃o. Aà dãe tɔ́n Naama. 23 Lemɛki ò a naɔnɛ:
Ada ń Zilao, à ma yãma,
ma naɔ, à swã́kpa ma yã́i.
Gbɛ̃e ma kɛ'ĩa, ɔ̃ ma aà dɛ̀,
ɛ̀waasopi ma lɛɛ, ɔ̃ ma aà kàalɛ.
24 Wa Kainu pɔ́ tɔsiɛ̀ gɛ̃n soplaɛ,
ma Lemɛki ma pɔ́ sɔ̃,
gɛ̃n bàaɔ̃kwi ń soplao.*
25 Adamu wùlɛ ń a nɔo lɔ, ɔ̃ à nɛgɔ̃ɛ ì. Â tɔkpàɛ̀ Sɛti,†
asa à mɛ̀ Lua a gba nɛ́ pãle Abɛli pɔ́ Kainu aà dɛ̀ gɛ̃ɛ
ũɛ. 26 Sɛti sɔ̃ à nɛgɔ̃ɛ ì, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Ɛnɔsi. Za zìbeezì ɔ̃
wà nà Dii sísiawa.

* **4:24** Mat 18.22 † **4:25** Bee mɛ̀ gɛ̃ɛ.

5

Adamu buiɔ (1Lad 1.1-4)

1 Adamu buiɔ yấn kɛ: Gɔɔ pɔ́ Lua gbɛ̃nazɩ̉naɔ kɛ̀,
à ń kɛ́ láawaɛ. 2 Ả gɔ̃ɛ kɛ̀ ń nɔɛo, ɔ̃ à báaadàńgu. Ả
tɔkpànɛ́ Gbɛ̃nazɩ̉na.
3 Adamu wɛ̃̀ basoolokwide (130) guu ɔ̃ à nɛ'ɩ̉
láawa a taa ũ, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Sɛti. 4 Sɛti ia gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀
ɔ̀aa síiɔ̃ (800), à nɛ́ pãleɔ ɩ̉ lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ. 5 Kɛ́ à kà wɛ̃̀
ɔ̀aa síiɔ̃ ń basoolokwio (930), ɔ̃ à gà.
6 Sɛti wɛ̃̀ basɔosɔode (105) guu ɔ̃ à Ɛnɔsi ɩ̉. 7 A gbɛa
à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń soplao (807), à nɛ́ pãleɔ ɩ̉ lɔ gɔ̃ɛɔ ń
nɔɛɔ. 8 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń basɔokwi ń plao (912),
ɔ̃ à gà.
9 Ɛnɔsi wɛ̃̀ basiiɔ̃kwide (90) guu ɔ̃ à Kena ɩ̉. 10 A
gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń gɛ̃oo (815), à nɛ́ pãleɔ ɩ̉ lɔ gɔ̃ɛɔ
ń nɔɛɔ. 11 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń basɔosɔoo (905), ɔ̃ à
gà.
12 Kena wɛ̃̀ bàaɔ̃kwide (70) guu ɔ̃ à Maalalee ɩ̉.
13 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń blao (840), à nɛ́ pãleɔ
ɩ̉ lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ. 14 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń basɔokwio
(910), ɔ̃ à gà.
15 Maalalee wɛ̃̀ bàaɔ̃sɔode (65) guu ɔ̃ à Yɛlɛdi ɩ̉.
16 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń baakwio (830), à nɛ́ pãleɔ
ɩ̉ lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ. 17 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń basɔo sɔosaio
(895), ɔ̃ à gà.
18 Yɛlɛdi wɛ̃̀ baswaaɔ̃ ń plaode (162) guu ɔ̃ à Ɛnɔki
ɩ̉. 19 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ (800), à nɛ́ pãleɔ ɩ̉ lɔ gɔ̃ɛɔ
ń nɔɛɔ. 20 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń baswaaɔ̃ ń plao (962),
ɔ̃ à gà.

21 Ɛnɔki wɛ̃̀ bàaɔ̃sɔode (65) guu ɔ̃ à Mɛtusela ì. 22 A
gbɛa à tɛ̀ Luazi e wɛ̃̀ ɔ̀aa do ń basɔoo (300), à nɛ́ pãleɔ
ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ. 23 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa do ń baswaaɔ̃sɔoo
(365), 24 à tɛ̀ Luazi, ɔ̃ wà kùawà, kɛ́ Lua aà sɛ̀* bɔ̀ɔ̀
dṹniau yấi.

25 Mɛtusela wɛ̃̀ ɔ̀aa do kuɛ'aaɔ̃saide (187) guu ɔ̃ à
Lemɛki ì. 26 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃, bao plasai mɛ́
kuo (782), à nɛ́ pãleɔ ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ. 27 Kɛ́ à kà wɛ̃̀
ɔ̀aa síiɔ̃ ń baswaaɔ̃kwi dosaio (969), ɔ̃ à gà.

28 Lemɛki kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa doɛ, bao plasai mɛ́ kuo (182),
ɔ̃ à nɛgɔ̃ɛ ì. 29 A tɔkpàɛ̀ Nɔee† à mɛ̀: Gbɛ̃́ɛ bee mɛ́ a
wá nɔ̀sɛ níniwɛ̃ɛ zì gbãa pɔ́ wálɛ kɛ Dii lɛkɛa tɔɔlɛɛ
yấi yấ musu. 30 Nɔee ia gbɛa Lemɛki kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa àaɔ̃
sɔosai (595), à nɛ́ pãleɔ ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ. 31 Kɛ́ à kà wɛ̃̀
ɔ̀aa àaɔ̃ ń baswaaɔ̃kwi ń soplao (777), ɔ̃ à gà.

32 Nɔee wɛ̃̀ ɔ̀aa pla ń basɔoode (500) guu ɔ̃ à Sɛũ ń
Haũo ń Yafɛtio ì.

6

Gbɛ̃nazìnaɔ ɔ̃̀ɔkpaa

1 Kɛ́ gbɛ̃nazìnaɔ nà dasikũawa mɛ́ aalɛ ligua, aalɛ
nɛnɔɛnaɔ i, 2 ɔ̃ Lua nɛ́ɔ* è gbɛ̃nazìn nɛnɔɛpiɔ kɛfɛũ,
ɔ̃ aa ń sɛ́ ń pɔeãwa. 3 Ɔ Dii mɛ̀: Ma Nisìna aɔ ku
gbɛ̃nazìnaɔ guu gɔɔpiio, asa aa sɛ̃̀sã ń dàa yấiɛ. Wɛ̃̀
basoolo mɛ́ gɔ̃̀nɛ́. 4 Gbɛ̃́ gbɛ̃̀aɔ ku dṹnia guu gɔɔ bee
ń gɔɔ bee gbɛao lɔ, gɔɔ pɔ́ Lua nɛ́piɔ gbɛ̃nazìn nɛnɔɛɔ
dɔ̃̀ nɔɛɔ ũ, mɛ́ aa nɛ́ɔ ìńnɔ. An nɛ́piɔ mɛ́ nɛgɔ̃na pɔ́ aa
tɔbɔ̀ za káauɔ ũ.

* **5:24** Ɛbɛ 11.5, Yud 14 † **5:29** Bee mɛ̀ nɔ̀sɛninia. * **6:2** Sɛti
buiɔ (Daa 4.26).

5 Kɛ́ Dii è gbɛ̃nazi̋naɔ yã̋vãikɛ̀ zɔ̃ɔ dű́niau, gɔɔpii
yãbɛ̃ɛ làasoo ɔ̃ aai̋ɔ kɛ ado,† 6 ɔ̃ aà pɔ yà gbɛ̃nazi̋na
pɔ́ á kɛ̀ tɔɔlɛ yã́ musu. Aà nɔ̀sɛ ɔ̰̀ɔkpà, 7 ɔ̃ à mɛ̀: Má
gbɛ̃nazi̋na pɔ́ má kɛ̀ waa tɔɔlɛwaɛ, gbɛ̃nazi̋naɔ ń
nɔ̀bɔɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ ń bã̋ɔ, asa ma pɔ yà an kɛa
yã́ musuɛ. 8 Ɔ Dii Nɔee wɛgwà.

Nɔee yã́

9 Nɔee buiɔ yã́n kɛ: Nɔeeá gbɛ̃maaɛ. Aà gɔɔ aàpi
mɛ́ tàae vi̋o, à tɛ̀ Luazi. 10 Nɔee nɛgɔ̃ɛɔ i̋ gbɛ̃ɔn àaɔ̃,
Sɛũ ń Haũo ń Yafɛtio. 11 Gbɛ̃́pii ɔ̰̀ɔkpaa Luaɛ, vãikɛa
ń gbã̋ao dű́nia pà. 12 Kɛ́ Lua dű́nia gwà, a è a ɔ̰̀ɔkpà,
asa gbɛ̃́pii zɛ́ kolea sɛ̀ɛ.

13 Ɔ Lua ò Nɔeeɛ: Má è gbɛ̃́pii kà kaalɛa, asa an
yã́i vãikɛa ń gbã̋ao li̋ dű́niaa. Má ń kaalɛ sã̋nu ń
dű́niaoɛ. 14 Gó'ilɛna kɛ ń lipɛpɛɛo, ní kɛ ń a kpɛaɔ,
ní kɔtaa lɛwà a guu ń a kpɛo. 15 Lá ńyɔ̃ gópi kɛn kɛ:
A gbà̰a àɔ gà̰si̋suu ɔ̀aa do ń basɔooɛ, a yàasa gà̰si̋suu
blakwi, a lɛsi̋ sɔ̃ gà̰si̋suu baakwi. 16 Pɔ́ku gópia, ní
gupua to a lɛ́ zã̋nguo ń góo gà̰si̋suu do. Ní a lɛ́ bɔ a
gbà̰tɛ̃ɛu, ní gópi kpaalɛ lɛɛ àaɔ̃ didiakɔ̃a.

17 Mapi sɔ̃ má tó í da dű́niaa, kɛ́ mà pɔ́ pɔ́ i̋an
wɛ̃nide kú ń guuɔ kaalɛ píi. Pɔ́ pɔ́ kú dű́nia guuɔ
gaga píi. 18 N beeo ma bàa aɔ kunnɔ, ní gɛ̃ gópi guu
ń n nɛgɔ̃ɛɔ ń n nao ń n nɛ́ɔ naɔ. 19 Ní pɔ́ wɛ̃nide píi
sɛ gɛ̃ńnɔ mɛ̀n plapla, kɛ́ aa e wàɔ ku. 20 Bã̋ buiɔ ń
nɔ̀bɔ buiɔ ń pɔ́taa'onkuawa buiɔ píi aa mɔ n kı̋i mɛ̀n
plapla, kɛ́ aa e wàɔ ku. 21 Blɛ pɔ́ wi̋ ble píi sɛ́lɛ kã̋aa

---

† **6:5** Mat 24.37-39, 1Piɛ 3.20

á kȕsũa ũ, ápiɔ ń pɔ́piɔ. 22 Ɔ Nɔee kɛ̀ mȁa, ȁ yá̋ pɔ́
Lua ɒ̀ɛ kɛ̀ píi.‡

7

I daa dű́niaa

1 Ɔ Dii ò Nɔeeɛ: Gɛ̃ gó guu ń n bɛdeɔ, asa má è
ḿmɛ ń maamɛɛ tiadeɔ guu. 2 Nɔ̀ɔ pɔ́ wȉ sa'oɒ̀ɔ sɛ
gɛ̃ɒ̀ da ń sao soplapla, ní nɔ̀ɔ pɔ́ wȉli sa'oɒ̀ɒ̀ɔ sɛ mɛ̀n
plapla da ń sao. 3 Bãɔ sɛ gɛ̃ɒ̀ lɔ da ń sao soplapla, kɛ́
an bui e aaɔ ku dű́niau gupiiu. 4 Asa gɔɔ sopla gbɛa
má tó lou ma tɔɔlɛ e gɔɔ bla fãanɛ ń gwãasȉnao, kɛ́
mȁ pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ má kɛ̀ɔ waa tɔɔlɛwa píi.

5 Nɔee yá̋ pɔ́ Dii ɒ̀ɛ kɛ̀ píi. 6 Gɔɔ pɔ́ í dȁ dű́niaa,
Nɔee wɛ̋ ɔ̀aa ȁaɔ̃ɛ. 7 A gɛ̋ gó'ilɛna guu ń a nɛ́ɔ ń a nao
ń a nɛ́ɔ naɔ, kɛ́ aa e bɔ ípi yá̋u. 8 Ɔ nɔ̀ɔ pɔ́ wȉ sa'oɒ̀ɔ
ń nɔ̀ɔ pɔ́ wȉli sa'oɒ̀ɒ̀ɔ ń bãɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ 9 mɔ̀
Nɔee kí̋i gó guu mɛ̀n plapla da ń sao lá Lua ɒ̀ɛ̀wa.
10 Gɔɔ sopla gbɛa í zɔ̃ɔpi dű́nia lè. 11 Nɔee wɛ̋ ɔ̀aa
ȁaɔ̃de, a mɔ plaade gɔɔ gɛ̃o ń plaode zí̋, ɔ̃ ísi pɔ́ kú
tɔɔlɛ zíɛ nibɔnaɔ pȕna píi, mɛ́ loupɔɔ fɔ̋. 12 Lou mȁ e
gɔɔ bla fãanɛ ń gwãasȉnao.

13 Zȉbeezȉ Nɔee gɛ̋ gó guu ń a nɛ́ɔ Sɛũ ń Haũo ń
Yafɛtio ń a nao ń a nɛ́ɔ naɔ gbɛ̃ɔn ȁaɔ̃,* 14 ń sɛ̋anɔbɔɔ
píi ń buiwa ń pɔtuoɔ píi ń buiwa ń pɔ́taa'onkuawaɔ
píi ń buiwa ń pɔ́ vuaaɔ píi ń buiwa, bãɔ ń pɔ́
gȁsȉadeɔ píi. 15 Pɔ́ pɔ́ ȉ weɔ mɔ̀ Nɔee kí̋i gó guu bui ń
buio mɛ̀n plapla. 16 Pɔ́ wɛ̃nideɔ bui píi gɛ̋ da ń sao
lá Lua dȉlɛɛ̀wa. Ɔ Dii gbatȁńlɛ.

‡ **6:22** Ɛbɛ 11.7 * **7:13** 2Piɛ 2.5

17 Lou mà e gɔɔ bla. Kɛ́ í lɛ́ kā̃fi, ɔ̃ à gó sɛ̀ fɛ̀lɛò
tɔɔlɛa. 18 Ī fɛ̀lɛ à kā̃fi maamaa, à dà tɔɔlɛa, ɔ̃ gópi
da ía. 19 Ī kā̃fi à dà tɔɔlɛa nàai, à kù gbɛ̀sīsī lɛsī pɔ́
kú dṹniauɔla míɔ. 20 Ī fɛ̀lɛ kù gbɛ̀sīsīpiɔla e gā̃sīsuu
gɛ̃o. 21 Pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ ì táa'o tɔɔlɛwaɔ gàga píi, bã̃ɔ ń
pɔtuoɔ ń sɛ̃̀anɔbɔɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ ń gbɛ̃nazīnaɔ
píi. 22 Pɔ́ pɔ́ ì we mɛ́ a ku sī̀sīaɔ gàga píi. 23 Pɔ́
wɛ̃nide pɔ́ kú sī̀sīaɔ mīdɛ píi. Gbɛ̃nazīnaɔ ń nɔ̀bɔɔ
ń pɔ́taa'onkuawaɔ ń bã̃ɔ mīdɛ dṹnia guu. Nɔee mɛ́
bɔ̀ ado ń pɔ́ pɔ́ kuaànɔ gó guuɔ.† 24 Ɔ í daa dṹniaa
màa e gɔɔ basoplakwi.

8

I goa dṹniaa

1 Nɔee ń sɛ̃̀anɔbɔɔ ń pɔtuo pɔ́ kuaànɔ gó guuɔ píi
yā́ dɔ̀ Luagu. Kɛ́ à ī́anapɛ̀ tɔɔlɛwa, ɔ̃ í nà baawa. 2 Īsi
pɔ́ kú tɔɔlɛ zíɛ nibɔnaɔ ń loupɔɔfɔ̃ao tàta, ɔ̃ lou kɛ̃̀.
3 Īpi lɛ́ ba busɛbusɛ, àlɛ lao e gɔɔ basoplakwi. 4 Mɔ
soplade gɔɔ gɛ̃o ń plaode zī́, gópi dī gbɛ̀sīsī pɔ́ wī mɛ
Alalatawa. 5 Īpi lɛ́ lao e mɔ kwideu. Mɔ kwidepi gɔɔ
sɛ̃́ia zī́ gbɛ̀sīsīɔ misonaɔ bɔ̀.
6 Gɔɔ bla gbɛa Nɔee gó fɛnɛnti pɔ́ á bɔ̀ wɛ̃̀, 7 ɔ̃ à
gbagbaa gbàɛ. Alɛ vua, īɔ gɛ́ le, īɔ su la, e í gɛ̀
bà tɔɔlɛwa. 8 A felena gbàɛ lɔ, kɛ́ à e dɔ̃ tó í lào
tɔɔlɛwa. 9 Kɛ́ felenapi i pɛ́kīi eo, ɔ̃ à ɛ̀a sùwà gó
guu, asa í daa dṹniaa píiɛ. Nɔee ɔbɔ̀ a kū̀ à gɛ̃̀ò gó
guu. 10 A kā́mabò e gɔɔ sopla, ɔ̃ à ɛ̀a felena gbàɛ lɔ.
11 Felenapi ɛ̀a sùwà oosi, à kùla kàso kpaa a lɛ́zī. Ɔ
Nɔee dɔ̃ kɛ́ í lào tɔɔlɛwa. 12 A kā́mabò gɔɔ sopla lɔ, ɔ̃

† **7:23** 2Piɛ 3.6

à ɛ̀a felenapi gbàɛ, i ɛa sùwà lɔo. 13 Nɔee wɛ̃̀ ɔ̀aa àaɔ̃
ń mɛ̀ndoode, a mɔ sɛ̃́ia gɔɔ sɛ̃́ia zĩ́, í bà tɔɔlɛwa, ɔ̃ à
gópi musu gò. Kɛ́ à gugwà, a è í làa tɔɔlɛwa. 14 A mɔ
plaade gɔɔ baasɔo ń plaode zĩ́ tɔɔlɛ giigàga.
15 Ɔ Lua yã'ò Nɔeeɛ à mɛ̀: 16 Bɔ gó guu ń n nao ń
n nɛgɔ̃ɛɔ ń n nɛ́ɔ naɔ. 17 Pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ kunnɔɔ bɔlɛ
píi, bãɔ ń nɔ̀bɔɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ píi, aa fãaa tɔɔlɛ,
aaiɔ nɛ'i, aaiɔ kɑ̃́ĩ dṹnia guu. 18 Ɔ Nɔee bɔ̀ ń a nɛ́ɔ ń
a nao ń a nɛ́ɔ naɔ. 19 Nɔ̀bɔɔ píi ń pɔ́taa'onkuawaɔ píi
ń bãɔ píi ń pɔ́ pɔ́ ì táa'o tɔɔlɛwaɔ píi, aa bɔ̀lɛ gó guu
bui ń buio.
20 Ɔ Nɔee Dii gbagbakĩ̀i bò. A nɔ̀bɔ ń bã pɔ́ wĩ̀
sa'oɔ̀ɔ kũ̀, ɔ̃ à sa pɔ́ wĩ̀ a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ɔ̀ɔwà. 21 Kɛ́
Dii a gĩ̀mà, à kɛ̀ɛ̀ na, ɔ̃ à làasookɛ̀ à mɛ̀: Má ɛa láaizĩ̀
tɔɔlɛwa gbɛ̃nazĩ̀na yɑ̃́i lɔo, asa gbɛ̃nazĩ̀na làasoo ĩ̀ɔ
vãi za aà ɛ̀waasogɔɔɛ. Má ɛa pɔ́ wɛ̃nideɔ kaalɛ lá
má kɛ̀wa lɔo. 22 E dṹnia gɛ àɔ kuò pɔ́tɔ̃a ń pɔkɛkɛao,
ĩ́ana ń guwãao, buziɛ ń saɛo, fãanɛ ń gwãasĩ̀nao, a
kee a midɛo.

9

Lua bàa kua ń Nɔeeo

1 Ɔ Lua báaadà Nɔeegu ń aà nɛ́ɔ, a òńɛ́: Aɔ nɛ'i àɔ
kɑ̃́ĩ, í dṹnia pa.* 2 Nɔ̀bɔɔ ń bãɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ ń
kpɔɔ píi aaɔ á vĩ̀a vĩ̀. Ma ń naɛ́ á ɔzĩ̀ɛ.† 3 Pɔ́ pɔ́ ì táa'oɔ
píi aaɔ dɛ á pɔblea ũ.‡ Ma ń kpáwá píiɛ, lá ma blɛ pɔ́
ì bɔlɛ tɔɔlɛwaɔ kpàwá yãawa.§ 4 Ama ásuli nɔ̀ɔ pɔ́ wi
a kòlokpao soo, asa a au mɛ́ a wɛ̃ni ũ.* 5 Má á au pɔ́
dɛ á wɛ̃ni ũ tɔsiɛ́ɛ. Tó nɔ̀ɔ gbɛ̃dɛ̀, ge tó gbɛ̃́ a gbɛ̃́dee

* **9:1** Daa 1.28 † **9:2** Zaa 3.7 ‡ **9:3** 1Tim 4.3-4 § **9:3** Daa
1.29 * **9:4** Zĩ̀n 15.20

dɛ̀, má aà au tɔsiɛ̀. Má tɔsi gbɛ̃́ pɔ́ a gbɛ̃́dee dɛ̀wa.†
6 Tó gbɛ̃́ gbɛ̃dɛ̀, wàli ade dɛ, asa ma gbɛ̃nazĩ̀na kɛ̀
ma taa ũɛ.‡ 7 Aɔ nɛ'i àɔ kã́fĩ, í li dṹniaa, íɔ kɔ̃́.
8 Lua yã'ò Nɔeeɛ ń aà nɛ́ɔ lɔ à mɛ̀: 9 Ma bàa aɔ
kúánɔ ń á buiɔɛ, 10 ń pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ kúánɔ aa bɔ̀ gó
guuɔ píi, bãɔ ń pɔtuoɔ ń sɛ̃̀anɔbɔɔ ń pɔ́ pɔ́ kú tɔɔlɛwaɔ
píi. 11 Ma bàa aɔ kúánɔɛ. Má pɔ́ wɛ̃nideɔ midɛ píi ń
í daa dṹniaao lɔo. Ĩ a da dṹniala à kaalɛ lɔo.§ 12 Ɔ
Lua ɛ̀a mɛ̀: Ma bàa aɔ kúánɔ ń pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ kúánɔɔ
e gɔɔpiiɛ. A seelan kɛ: 13 Má a nàali bɔ louwa ma
bàa kua ń dṹniao seela ũ. 14 Tó má tò lou sĩ̀si mɛ́
nàali bɔ̀wà, 15 lá ma bàa kúánɔ ń pɔ́ wɛ̃nide bui
píio, a yã́ ali dɔmaguɛ. Má tó ĩ zɔ̃ɔkũ à pɔ́ wɛ̃nide
kaalɛ píi lɔo. 16 Tó ma nàali è louwa, ma bàa kua ń
pɔ́ wɛ̃nide bui píio e gɔɔpii yã́ ali dɔmaguɛ. 17 Ɔ Lua
ò Nɔeeɛ: Ma bàa kua ń pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ kú dṹnia guu
píio seelan we.

Nɔee nɛ́ɔ

18 Nɔee nɛ́ pɔ́ aa bɔ̀lɛ gó guuɔ tɔ́n kɛ: Sɛũ, Haũ,
Yafɛti. Haũ mɛ́ Kanaa de'ia ũ. 19 Nɔee nɛ́ɔn we
gbɛ̃ɔn àaɔ̃. An buiɔ mɛ́ kpálɛ dṹnia guu píi.
20 Nɔeeá sɛ̃̀wanaɛ, ɔ̃ à vɛ̃ɛbu kɛ̀. 21 Kɛ́ à vɛ̃ɛmĩ̀ à
kã̀, ɔ̃ aà pɔ́ɔ pĩ̀liwà a kpɛ́u. 22 Kɛ́ Kanaa de'ia Haũ
ń mae puizi è, à bɔ̀ gɛ ò Sɛũɛ ń Yafɛtio. 23 Ɔ Sɛũ ń
Yafɛtio ulada sɛ̀ wa kà ń gã̀u ń pla, aa táa'ò ń kpɛo,
an aɛ dɔa gupãle oi kɛ́ aasu ń mae puizi eo yã́i, aa
gɛ̀ ń mae puizi ùlɛò. 24 Kɛ́ Nɔee vɛ̃ɛ wèewà à vù, a
mà lá a nɛ́ gbɛzã kɛ̀ɛ, 25 ɔ̃ à mɛ̀:
Kanaa* a gɔ̃ láaipɔ ũɛ,

† **9:5** Bɔa 20.13 ‡ **9:6** Daa 1.26 § **9:11** Isa 54.9 * **9:25** Bee mɛ̀ mĩ̀siilɛna.

ɔ̃mɛ aɔ a gbɛ̃́ɔ zɔnkɛ̃sãna ũ.
26 Ɔ à mɛ̀:
Wà Dii Sɛũ† Lua sáaukpa,
Kanaa buiɔ aaɔ dɛ Sɛũ buiɔ zɔɔ ũɛ.
27 Lua kã́ñakɛ Yafɛtiɛ,‡
Yafɛti buiɔ bɛkpa ń Sɛũ buiɔ,
Kanaa buiɔ aaɔ dɛ Yafɛti buiɔ zɔɔ ũɛ.
28 I daa dṹniaa gbɛa Nɔee kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa do ń basoplak-
wio (350). 29 A kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń basoplakwioɛ (950),
ɔ̃ à gà.

10

Nɔee buiɔ
(1Lad 1.5-23)

1 Nɔee nɛgɔ̃ɛɔ Sɛũ ń Haũo ń Yafɛtio ń ń nɛgɔ̃ɛ pɔ́
aa ì í daa dṹniaa gbɛaɔ yã́n kɛ: 2 Yafɛti nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n
kɛ: Gomɛɛ, Magɔgu, Mɛdɛ, Gɛlɛsi, Tubali, Mɛsɛki
ń Tilasio. 3 Gomɛɛ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Asɛnazi, Lifa,
Tɔgaama. 4 Gɛlɛsi nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ɛlisa, Taasisi, Sipi,
Lodani. 5 Buipiɔ mɛ́ lĩ̀gua ísiagɛɛwa, aa kɔ̃kpaalɛ̀
bùsu ń bùsuo, bui ń buio daɛdaɛ, baade ń a buiyão.
6 Haũ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Etiopi, Egipi, Libii, Kanaa.
7 Etiopi nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Saba, Avila, Sabata, Laama
ń Sabatɛkao. Laama nɛgɔ̃ɛɔn Seba ń Dedão ũ.
8 Niũlodiá Etiopi buiɛ lɔ. Ɔmɛ dṹnia nɛgɔ̃n tɔde
sɛ̃́ia ũ. 9 A dɛ Diiɛ toensa ũ. A yã́i tò wì mɛ: Lán
Niũlodi dɛ toensa ũ Diiɛwa. 10 Babiloni bùsu pɔ́ à
kiblɛ̀wà káau mɛɛwiaɔn Babɛli ń Ɛlɛkio ń Akadio ń
Kalenɔo. 11 Bɔa we à gɛ̀ Asili bùsuu, ɔ̃ à Niniva kàlɛ
ń Leobotiio ń Kalao 12 ń Lɛsɛ̃ pɔ́ kú Niniva zãnguo
ń Kala pɔ́ dɛ mɛɛwia zɔ̃ɔ ũo.

† 9:26 Bee mɛ̀ tɔ́. ‡ 9:27 Bee mɛ̀ kã́ña.

13 Egipi buiɔn kɛ: Ludi buiɔ, Anaũ buiɔ, Lɛaba
buiɔ, Nafɛtu buiɔ, 14 Patusi buiɔ, Kasulu buiɔ, Kɛlɛti
bui pɔ́ Filitɛ̃ɔ bɔ̀ ń guuɔ.

15 Kanaa nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia Sidɔ̃ buiɔn kɛ: Iti buiɔ,
16 Yebusi buiɔ, Amɔle buiɔ, Giigasi buiɔ, 17 Ivi buiɔ,
Aaka buiɔ, Sini buiɔ, 18 Aavadi buiɔ, Zɛmali buiɔ,
Amata buiɔ. Kanaa buipiɔ lĩ̀gua gbɛzãɛ, 19 an bùsu
zɛlɛn kɛ: Bɔa za Sidɔ̃ gɛa Gelaa pɔ́ kú Gaza saɛ e
Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo ń Ademao ń Zeboiũ pɔ́ kú Lasa
saɛo. 20 Haũ nɛgɔ̃ɛɔn we bui ń buio, bùsu ń bùsuo
daɛdaɛ, baade ń a buiyão.

21 Yafɛti dãuna Sɛũ buikɛ̀ lɔ. Ɔmɛ Ɛbɛlu buiɔ dezi
káau ũ. 22 Sɛũ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Elaũ, Asili, Aapasa,
Ludi, Alaũ. 23 Alaũ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Uzu, Hulu, Getɛɛ,
Mɛsɛki. 24 Aapasa mɛ́ Sela ì̃, ɔ̃ Sela Ɛbɛlu ì̃. 25 Ɛbɛlu
nɛgɔ̃ɛɔ ì pla. Ado tɔ́n Pɛlɛgi,* asa aà gɔɔ ɔ̃ wà kɛ̃̀kɔ̃wa
dṹnia guu. Aà dãuna tɔ́n Yotã. 26 Yotã nɛgɔ̃ɛɔ
tɔ́n kɛ: Alɛmɔda, Sɛlɛfi, Azemavɛ, Yela, 27 Adolaũ,
Uzali, Dikala, 28 Obali, Abimaɛ, Seba, 29 Ofii, Avila,
Yobaba. Yotã nɛgɔ̃ɛɔn we píi. 30 Bɔa Mɛsa gɛa Sefaa
ń gbɛ̀sĩ̀sĩ̀ pɔ́ kú gukpɛ oiɔ mɛ́ ń bùsu ũ. 31 Sɛũ
nɛgɔ̃ɛɔn we píi bui ń buio, bùsu ń bùsuo daɛdaɛ,
baade ń a buiyão.

32 Nɔee nɛgɔ̃ɛɔ buiɔn we daɛdaɛ bùsu ń bùsuo. An
kĩ́i dṹnia bui píi bɔ̀u, aa lĩ̀gua í daa dṹniaa gbɛa.

11

Babɛli kpɛdidiakɔ̃a

1 Dṹnia guu yãa píi bui mɛ̀ndoɛ, yã́ doũ wĩ̀ o.
2 Lá gbɛ̃́ɔ lɛ́ sɔ̃kĩ̀ikpakpa gukpɛ oi, kɛ́ aa kà Babiloni

* **10:25** Bee mɛ̀ kɛ̃aa.

bùsu gusalalau, ɔ̃ aa zɔ̃̀lɛ we. 3 Aa òkɔ̃ɛ: Wà gɛ
wà bilikibɔ, wí kpasa maamaa. Biliki mɛ́ ń gbɛ ũ,
kɔtaa mɛ́ ń sı̃̀maa ũ. 4 Ɔ aa mɛ̀: Wà mɛɛwia kálɛ wà
kpɛdidiakɔ̃a bo, a misona zɔ̃ luabɛwa. Wà wázı̃̀a
tɔbɔ, kɛ́ wásu gɔ̃ gbándodo dṹnia guuo yấi.

5 Ɔ Dii pı̃̀la à mɛɛwiapi gwà ń kpɛ́ lɛsı̃̀ pɔ́
gbɛ̃nazı̃̀naɔ bòo. 6 Ɔ à mɛ̀: Ampii an bui doũɛ, yấ
doũ aaı̃̀ o, ɔ̃ yấ pɔ́ aa bɔ̀ɔ̀n laa? Yấ pɔ́ aa a làasookɛ̀,
tiasa aa kɛɛ, pɔe a kpánɛ́ a guu lɔo. 7 Wà pila gɛ́ we
wà ń yấ yãalɛnɛ́, kɛ́ aasu kɔ̃ yãma lɔo. 8 Ɔ Dii ń fãaa
we gbándodo dṹnia guu píi, ɔ̃ aa ń mɛɛwia kálɛa
tò. 9 Ayãmɛto wà tɔkpà wɛ̃́lɛpiɛ Babɛli,* asa wekı̃̀i ɔ̃
Dii tò dṹnia bui píi yấ bɔ̀u. Za wekı̃̀i à ń fãaa dṹnia
guu píi.

Sɛũ ń Telao buiɔ
(1Lad 1.24-27)

10 Sɛũ buiɔ yấn kɛ: Sɛũ wɛ̃̀ basɔode guu ɔ̃ à Aapasa
ı̃̀ í daa dṹniaa gbɛa wɛ̃̀ pla. 11 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa pla
ń basɔoo, à nɛ́ pãlɛɔ ı̃̀ lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.

12 Aapasa wɛ̃̀ bla sɔosaide guu ɔ̃ à Sela ı̃̀. 13 A gbɛa
à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa pla ń àaɔ̃o, à nɛ́ pãlɛɔ ı̃̀ lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.

14 Sela wɛ̃̀ baakwide guu ɔ̃ à Ɛbɛlu ı̃̀. 15 A gbɛa à kɛ̀
wɛ̃̀ ɔ̀aa pla ń àaɔ̃o, à nɛ́ pãlɛɔ ı̃̀ lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.

16 Ɛbɛlu wɛ̃̀ baakwi ń síiɔ̃ode guu ɔ̃ à Pɛlɛgi ı̃̀. 17 A
gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa pla ń baakwio, à nɛ́ pãlɛɔ ı̃̀ lɔ gɔ̃ɛɔ
ń nɔɛɔ.

18 Pɛlɛgi wɛ̃̀ baakwide guu ɔ̃ à Leu ı̃̀. 19 A gbɛa à kɛ̀
wɛ̃̀ ɔ̀aa do ń kɛ̃okwio, à nɛ́ pãlɛɔ ı̃̀ lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.

* **11:9** Bee mɛ̀ yãalɛ. Zia 16.19, 17.5, 18.2

20 Leu wɛ̃̀ baakwi ń plaode guu ɔ̃ à Selugi ì̃. 21 A
gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa do ń soplao, à nɛ́ pãleɔ ì̃ lɔ gɔ̃ɛɔ ń
nɔɛɔ.
22 Selugi wɛ̃̀ baakwide guu ɔ̃ à Nakɔɔ ì̃. 23 A gbɛa
à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa do, à nɛ́ pãleɔ ì̃ lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
24 Nakɔɔ wɛ̃̀ baakwi dosaide guu ɔ̃ à Tela ì̃. 25 A
gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ basoolo mɛ̀ndosai, à nɛ́ pãleɔ ì̃ lɔ gɔ̃ɛɔ
ń nɔɛɔ.
26 Tela wɛ̃̀ bàaɔ̃kwide guu ɔ̃ à Ablaũ ń Nakɔɔo ń
Halanao ì̃.
27 Tela buiɔ yấn kɛ: Tela Ablaũ ń Nakɔɔo ń
Halanao ì̃, ɔ̃ Halana Lɔtu ì̃. 28 Halana gà a mae Tela
wáa Uluɛ, Babiloni bùsuu, gu pɔ́ wà aà ìu. 29 Ablaũ
ń Nakɔɔo nɔsɛ̀. Ablaũ na tɔ́n Salai, Nakɔɔ na sɔ̃ ɔ̃n
Halana nɛ́ Milika ũ. Halanapi mɛ́ Isika ì̃ lɔ. 30 Salaiá
fĩiɛ, i nɛ'io.
31 Ɔ Tela a nɛ́ Ablaũ ń a tɔũna Lɔtuo ń Ablaũ
na Salaio sɛ̀ bɔ̀lɛńnɔ Ulu, Babiloni bùsuu, aalɛ gɛ́
Kanaa bùsuu. Kɛ́ aa kà Halana, aa zɔ̃̀lɛ we. 32 Tela
wɛ̃̀ ɔ̀aa do ń sɔoode guu ɔ̃ à gà Halana.

12

Dii oa Ablaũɛ aà bɔ a bùsuu

1 Dii ò Ablaũɛ: Bɔ n bùsuu n buiɔ guu n mae bɛ,
ní gɛ́ bùsu pɔ́ má ɔlɔnɛu.*
2 Má tó n bui dasikũ.
Má báaadangu, mí n tɔbɔ,
n kĩ́i ɔ̃ wàli ɛ̀fãai eu.
3 Má báaada gbɛ̃́ pɔ́ aa samaa'onɛɔgu,
mí gbɛ̃́ pɔ́ aa savãi'onɛɔ ká.
Dṹnia bui píi a ɛ̀fãai e n sabai.†

* **12:1** Zĩ̀n 7.2-3, Ɛbɛ 11.8 † **12:3** Zĩ̀n 3.25, Gal 3.8

4 Ɔ Ablaũ dàzɛu lá Dii òɛwa. Lɔtu gɛ̀aànɔ. Aà wɛ̃̀
basiiɔ̃ sɔosaideu ɔ̃ à bɔ̀ Halana 5 ń a na Salaio ń a vɩ̀i
nɛ́ Lɔtuo ń ń àizɛɛ pɔ́ aa vɩ̀ɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa è Halanaɔ.
Màa aa bɔ̀ Halana aa dà Kanaa zɛ́u.
Kɛ́ aa kà we, 6 aa pà̃ bùsupia e aa kà Mɔle gbɛ̃́nɛli
kɩ̃́i Sikɛũ. Kanaaɔ ku bùsupiu gɔɔ bee. 7 Ɔ Dii bɔ̀
mɔ̀ Ablaũwa à mɛ̀: Má bùsuɛ bee kpa n buiɔwaɛ.‡
Ɔ à Diipi gbagbakɩ̃i kɛ̀ we. 8 Kɛ́ à fɛ̀lɛ we, à mipɛ̀
gbɛ̀sɩ̃sɩ̃ pɔ́ kú Bɛtɛli gukpɛɔwa, ɔ̃ à bòokpà we, Bɛtɛli
ku bɛ'aɛ oi, Ai ku gukpɛ oi. A Dii gbagbakɩ̃i bò we
lɔ, ɔ̃ à aà sɩ̃si. 9 Ɔ à dàzɛu lɔ, à mipɛ̀ Nɛgɛvɛwa.
10 Kɛ́ imina kà bùsupiu, ɔ̃ Ablaũ gɛ̀ gɔɔplakɛi
Egipi, asa iminapi kɛ̀ zàiɛ. 11 Kɛ́ à kà kãi ń Egipio, a
ò a naɛ: Má dɔ̃ nɔanan n ũ. 12 Tó Egipiɔ n e, aa mɛ
ma nan n ũ, aa ma dɛɛ, aai n tó. 13 Onɛ́ ma dãen§
n ũ, kɛ́ wà e ma kũ ɔplapla n yãi. Lá ńyɔ̃ ma misin
we. 14 Kɛ́ aa kà Egipi, Egipiɔ è nɔɛpi maa kɛ̀ zài. 15 Kɛ́
Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔ ɩ̃waɔ aà è, aa aà maabòɛ̀, ɔ̃ wà aà sɛ̀
gɛ̃̀ò Falaɔ̃ɔɛ a bɛ. 16 Ɔ à Ablaũ yàaekɛ̀ maamaa aà
yãi, à sãɔ kpàwà ń zuɔ ń zàa'ɩ̃naɔ ń zɔgɔ̃ɛɔ ń zɔnɔɛɔ
ń yiongoɔ. 17 Ɔ Dii gyã pãsɩ̃ɔ kà Falaɔ̃ɔgu ń a bɛdeɔ
Ablaũ napi yãi. 18 Ɔ Falaɔ̃ɔ Ablaũ sɩ̃si a òɛ̀: Bɔ́ yã́ ń
kɛ̀mɛɛ màai? Bɔ́yãi ni oimɛɛ n naɛo ni? 19 Akɛa n
mɛ̀ n dãeɛ, ɔ̃ ma aà sɛ̀ nɔ ũi? N nɔ kɛ! N n pɔ́ sɛ taò.
20 Falaɔ̃ɔ yã'ò a gbɛ̃́ɔnɛ Ablaũ yã́ musu, ɔ̃ aa gɛ̀ zɛ̀ɛ̀ ń
a nao ń a àizɛɛɔ píi.

13

Ablaũ kɛ̃akɔ̃wa ń Lɔtuo

‡ **12:7** Daa 13.15, 15.18, 17.8, Zɩ̃n 7.5, Gal 3.16 § **12:13** Daa 20.2, 26.7

1 Ɔ Ablaũ bɔ̀ Egipi à sù Nɛgɛvɛ ń a nao ń a àizɛɛɔ
píi ń Lɔtuo. 2 Ablaũá ɔdeɛ, a pɔtuoɔ vɨ̃ dasi ń ɨ̃́nusuo
ń vuao. 3 Bɔa Nɛgɛvɛ à sɔ̃kɨ̃ikpàkpa e à gɛ̀ kàò Bɛtɛli,
gu pɔ́ à bòokpàu káau Bɛtɛli zãnguo ń Aio, 4 gu pɔ́ à
sa'okɨ̃i bòu yãa. Ɔ à Dii sɨ̃si we.

5 Lɔtu ɨ̃ɔ bɛ ń Ablaũo sãnu. A sãɔ ń zuɔ ń
zwã̀akpɛɔ vɨ̃ sɔ̃. 6 An pɔtuoɔ dasi, gupi sɛ̃ i mɔ́má
ḿpiio. A yɨ̃́i aa fɔ̃ wàɔ ku sãnu lɔo. 7 Ɔ lɛkpaa
gɛ̃̀ Ablaũ pɔdãnaɔ ń Lɔtu pɔdãnaɔ guu. Zɨ̃beezɨ̃ sɔ̃
Kanaaɔ ń Pɛliziɔ ku bùsupiu. 8 Ɔ Ablaũ ò Lɔtuɛ: A
maa lɛkpaa àɔ kú wá zãnguoo, ge ma pɔdãnaɔ ń n
pɔdãnaɔ zãnguoo, asa wá daɛ doũɛ. 9 Bùsu gwa da
n aɛ píi. Wà kɛ̃aa. Tó n gɛ ɔzɛɛi, mí gɛ́ ɔplaai. Tó n gɛ
ɔplaaiɛ sɔ̃, mí gɛ́ ɔzɛɛi. 10 Kɛ́ Lɔtu gugwà, a è Yuudɛ̃
guzulɛ píi mɔ̀sɛ vɨ̃ maamaaɛ. E Dii àɔ gɛ́ Sɔdɔũ ń
Gɔmɔɔo kaalɛi, guzulɛpi dɛ lán Dii luwa,* lán Egipi
bùsuwa, e à gɛ̀ pɛ̀ Zoaawa. 11 Ɔ Lɔtu Yuudɛ̃ guzulɛ
sɛ̀ píi. Aa kɛ̃̀kɔ̃wa, ɔ̃ Lɔtu dàzɛu gukpɛ oi. 12 Ablaũ
gɔ̃̀ Kanaa bùsuu, mɛ́ Lɔtu ku Yuudɛ̃ guzulɛ wɛ̃́lɛɔ
zãnguo. A bòokpà Sɔdɔũ saɛ. 13 Sɔdɔũdeɔ sɔ̃ aa vãiɛ,
duunkɛn saɔn ń ũ Diiɛ.

14 Lɔtu taa gbɛa Dii ò Ablaũɛ: Gu pɔ́ ń zɛu, wɛsɛ
ǹ gugbãntoo ń gɛɔmidɔkɨ̃io ń gukpɛo ń bɛ'aɛo gwa.
15 Tɔɔlɛ pɔ́ ń èɛ píi, má n gbaɛ, iɔ dɛ mpi ń n buiɔ pɔ́ ũ
e gɔɔpii. 16 Má tó n buiɔ dasikũ lán bùsu'ũfãawa. Tó
gbɛ̃e a fɔ̃ bùsu'ũfãa nao, a fɔ̃ n buiɔ nao sɔ̃ɛ. 17 Fɛlɛ
bɛbɛbɛbɛ bùsupi guu, ní a gbã̀a ń a yàasao gwa, asa
má n gbaɛ. 18 Ablaũ fɛ̀lɛ gɛ̀ bòokpà Mamale gbɛ̃́nɛli
pɔ́ kú Hɛblɔ̃ɔ kɨ̃́i, ɔ̃ à Dii gbagbakɨ̃i bò we.

---

* **13:10** Daa 2.10

14

Ablaũ Lɔtu suabaa

1 Zi̋ewa Babiloni bùsu kí Amafɛli ń Ɛlasaa bùsu
kí Aliokio ń Elaũ bùsu kí Kɛdɔlaomɛɛo ń Goiũ bùsu
kí Tidalio 2 aalɛ zi̋ka ń Sɔdɔũ kí Belao ń Gɔmɔɔ kí
Biisao ń Adema kí Sinabio ń Zeboiũ kí Semɛbɛɛo
ń Bela pɔ́ wi̋ mɛ tia Zoaa kíao. 3 Kía gbɛ̃ɔn sɔopiɔ
kɔ̃ kȁaa píi Sidiũ guzulɛu. Ɔmɛ I̋sida Wiside ũ
tia. 4 Aai̋ɔ falubɔ Kɛdɔlaomɛɛɛ à kà wɛ̏ kuɛpla. A
wɛ̏ kuɛ'aaɔ̃de ɔ̃ aa gi̋ bɔiɛ̀. 5 A wɛ̏ gɛ̃o mɛ̀ndosaide
ɔ̃ Kɛdɔlaomɛɛ ń kía pɔ́ kuaànɔɔ mɔ̀. Ɔ aa zi̋blè
Lefaiɔwa Asalo Kaanaiũ. Aa zi̋blè Zuziɔwa Haũ.
Aa zi̋blè Ɛmiɔwa Save Kiliataiũ. 6 Aa zi̋blè Oliɔwa
an gbɛ̀si̋si̋ pɔ́ wi̋ mɛ Seiwa e à gɛ̀ pɛ̀ Ɛlipalana guwai-
waiwa. 7 Ɔ aa ɛ̀a sù Misipa nibɔnai, ɔ̃ wi̋ mɛ tia
Kadɛsi. Aa zi̋blè Amalɛki bùsuwa píi ń Amɔle bui
pɔ́ kú Asasɔ̃ Tamaaɔwa lɔ.

8 Ɔ Sɔdɔũ kía ń Gɔmɔɔ kíao ń Adema kíao ń
Zeboiũ kíao ń Bela pɔ́ wi̋ mɛ tia Zoaa kíao fɛ̀lɛ gɛ̀
zi̋kaińnɔ Sidiũ guzulɛu. 9 Aalɛ zi̋ka ń Elaũ bùsu
kíao ń Goiũ bùsu kíao ń Babiloni bùsu kíao ń Ɛlasaa
bùsu kíao. Kía gbɛ̃ɔn síiɔ̃piɔ lɛ́ zi̋ka ń kía gbɛ̃ɔn sɔɔɔ.
10 Sidiũ guzulɛ kɔtaa ɛ vi̋ dasi. Kɛ́ Sɔdɔũ kía ń Gɔmɔɔ
kíao lɛ́ bàalɛ, ɔ̃ aa kwɛ̀ a guu, ɔ̃ an gbɛ̋ ki̋niɔ bàalɛ̀ gɛ̀
gusi̋si̋deu. 11 Zȉblenaɔ Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo àizɛɛɔ ń ń
pɔbleaɔ sɛ̀lɛ píi aa tàò. 12 A mɔ lè Ablaũ vȉi nɛ́ Lɔtu
ku Sɔdɔũ, ɔ̃ aa aà kũ̏ wà tàò ń aà àizɛɛɔ lɔ.

13 Ɔ gbɛ̋ pɔ́ pi̋limá gɛ ò Ɛbɛlu bui Ablaũɛ Mamale
gbɛ̋nɛliɔ ki̋i. Mamale ń a dãunaɔ Ɛsikɔli ń Anɛɛoá
Amɔle buiɔnɛ, an lɛ́ doũ ń Ablaũo. 14 Kɛ́ Ablaũ mà
wà a daɛ kũ̏ wà tàò, ɔ̃ à a bɛ zi̋gɔ̃ɔ sɛ̀lɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa
do ń basoolo plasaio (318), à pɛ̀lɛ kíapiɔzi, ɔ̃ à ń lé

Dã. 15 Ɔ à a gbɛ̃́ɔ kpaalɛ̀, ɔ̃ aa sȉŋ́gu gwãasȉna. Aa
zȉblèmá aa pɛ̀má e Hoba, Damasi gugbãntoo oi.
16 A̋ ɛ̀a sù ŋ́ àizɛɛpiɔ píi ŋ́ a vȉi nɛ́ Lɔtuo ŋ́ aà àizɛɛɔ.
A̋ sù ŋ́ nɔɛɔ ŋ́ gbɛ̃pãleɔ lɔ.
17 Kɛ́ Ablaũ zȉblè Kɛdɔlaomɛɛwa ŋ́ kía pɔ́
kuaànɔɔ, àlɛ su, ɔ̃ Sɔdɔũ kí bɔ̀ dàaàlɛ Save guzulɛ
pɔ́ wȉ mɛ tia Kía Guzulɛu. 18 Ɔ Salɛma kí Mɛkizɛdɛ*
mɔ̀ ŋ́ pɛ̃ɛo ŋ́ vɛ̃ɛo. Aàpiá Lua Musude gbàgbanaɛ.
19 Ɔ à samaa'ò Ablaũɛ à mɛ̀:
Lua Musude musu ŋ́ zȉ́lɛo Kɛna báaada Ablaũgu.
20 Wà Lua Musude sáaukpa!
A̋ n ibɛɛɔ nànɛ n ɔzȉ.
Ɔ Ablaũ pɔ́ pɔ́ a èɔ kwide kpàwà píi. 21 Sɔdɔũ kía
ò Ablaũɛ: Ma gbɛ̃́ɔ kpaa, níɔ àizɛɛ kũa n pɔ́ ũ. 22 Ɔ
Ablaũ òɛ̀: Má sȉ ŋ́ Dii Lua Musude musu ŋ́ zȉ́lɛo
Kɛnao, 23 má n pɔe sɛo, baa kyale niba, kɛ́ ŋ́su o
ḿmɛ ŋ́ tò ma kɛ ɔde ũo yấi. 24 Má pɔe sɛo, sema
pɔ́ pɔ́ ma gbɛ̃́ɔ blè bàasio. A̋ma Anɛɛ ŋ́ Ɛsikɔlio ŋ́
Mamale pɔ́ aa gɛ̀manɔɔ, to aa ŋ́ baa sɛ́.

15

Lua bàa kua ŋ́ Ablaũ

1 Bee gbɛa Dii yã'ò Ablaũɛ wɛ́pungu'ea guu à mɛ̀:
Ablaũ! Ŋsu to vȉa n kũo.
Mámɛ má n sɛ̀ngbao ũ,
n asea aɔ zɔ̃ɔ maamaaɛ.
2 Ɔ Ablaũ mɛ̀: Dii Lua, bɔ́ ŋ́yɔ̃ ma gbai? Má nɛ́
vȉo. Damasi gbɛ̃́ Ɛliɛzɛɛ mɛ́ aɔ dɛ ma bɛ túbiblena
ũ. 3 Lá ni ma gba nɛ́o, ma bɛ zȉkɛnapi mɛ́ aɔ dɛ ma
túbiblena ũ. 4 Ɔ Dii òɛ̀: Aàpi mɛ́ aɔ dɛ n túbiblena
ũo. Nɛ́ pɔ́ a bɔ n plɛu mɛ́ aɔ dɛ n túbiblena ũ. 5 Ɔ

* **14:18** Soũ 110.4, Ɛbɛ 7.1-10

à bɔ̀aànɔ bàasi à mɛ̀: Musu gwa ǹ saanaɔ nao, tó
ńyɔ̃ fɔ̃́. Beewa ɔ̃ n buiɔ aaɔ dasi.* 6 A Dii náaikɛ̀, ɔ̃
Dii tò yɑ̃́ bɔ̀aànɔ na a náai pɔ́ a kɛ̀ yɑ̃́i.† 7 A ɔ̀ɛ̀ lɔ:
Mámɛmaa Dii, mámɛ ma n bɔ Ulu, Babiloni bùsuu,
kɛ́ mà bùsuɛ bee kpama yɑ̃́i. 8 Ɔ Ablaũ mɛ̀: Dii Lua,
kpelewa máɔ dɔ̃ kɛ́ aɔ dɛ ma pɔ́ ũi? 9 A wèwà à mɛ̀:
Zununu wɛ̃̀ àaɔ̃ sɛ́ ń bleda wɛ̃̀ àaɔ̃o ń sɑ̃sa wɛ̃̀ àaɔ̃o
ń felentɛ̃nao ń felenguuluo. 10 Ɔ à pɔ́piɔ sɛ̀ píi à ń
paapaa à ń goaa, ɔ̃ à ń kálɛ à ń aɛdɔ̀dɔkɔ̃wa, ɑ̃ma i
bɑ̃ɔ paapaao. 11 Kɛ́ yɑ̃amusuɔ mɔ̀ pɛ̀pɛ nɔ̀ɔpiɔwa, ɔ̃
Ablaũ ń yá.

12 Kɛ́ ĩatɛ̃ lɛ́ gɛ̃ kpɛ́u, izɔ̃ɔ dà Ablaũla, ɔ̃ gusia zɔ̃ɔ
pɔ́ tò vĩa aà kũ̀ kùaàla. 13 Ɔ Dii ɔ̀ɛ̀: Nyɔ̃ dɔ̃ kɛ́ n buiɔ
aaɔ dɛ nibɔɔ ũ bùsu pɔ́ dɛ ń pɔ́ ũo guu, aaiɔ zɔble we,
wiɔ ĩadamá e wɛ̃̀ ɔ̀aa pla.‡ 14 Ɑ̃ma má yɑ̃́kpalɛkɛ ń
bui pɔ́ aalɛ zɔblenɛ́ɔ, n buiɔ aai bɔlɛ ń àizɛɛ zɔ̃ɔo.§
15 Mpi sɔ̃ ńyɔ̃ɔ aafiaɛ e ǹ gɛ ǹ zikũɔ̀, ní gbasa ta n
deziɔ kĩ́i, wi n vĩ. 16 N sɔ̃kpaɛɔ mɛ́ aa ɛa su la, asa
Amɔleɔ duuna i pa yɑ̃ao.

17 Kɛ́ ĩatɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́u, gu sĩ, ɔ̃ Ablaũ è kĩna pɔ́ lɛ́
súɛlɛbɔ ń tɛ́vuao* lɛ́ gɛ̃ nɔ̀ɔ pɔ́ á pàapaapiɔ zɑ̃nguo.
18 Zĩbeezĩ Dii mɛ̀ a bàa aɔ kú ń Ablaũo à mɛ̀: Má
bùsuɛ bee kpa n buiɔwaɛ za Egipi zɛ́ swai e swa zɔ̃ɔ
pɔ́ wĩ mɛ Uflatai, 19 bùsu pɔ́ Keniɔ kuu ń Kenaziɔ
ń Kamɔniɔ 20 ń Itiɔ ń Pɛliziɔ ń Lefaiɔ 21 ń Amɔleɔ ń
Kanaaɔ ń Giigasiɔ ń Yebusiɔ.

16

Hagaa ń a nɛ́ Isimaɛlao

* 15:5 Lom 4.18, Ɛbɛ 11.12
† 15:6 Lom 4.3, Gal 3.6, Zaa 2.23
‡ 15:13 Bɔa 1.1-14, Zĩn 7.6
§ 15:14 Bɔa 12.40-41, Zĩn 7.7
* 15:17 Bɔa 3.2, 13.21, 19.18

1 Ablaũ na Salai i nɛ'io. A zɔnɔɛ vı̃ Egipi gbɛ̃́ ũ, wı̃
mɛ Hagaa. 2 Ɔ Salai ò Ablaũɛ: Lá Dii ma kɛ fı̃i ũɛ,
wúlɛ ń ma zɔnɔɛo. Má gí nɛ́ɔ ei aà sabaia? Ɔ Ablaũ
Salai yãmà. 3 Ablaũ wɛ̃̀ kwi kɛa Kanaa bùsuu gbɛa ɔ̃
Salai a zɔ Hagaa kpàwà nɔ ũ. 4 Ablaũ wùlɛaànɔ, ɔ̃ à
nɔsı̃. Kɛ́ a è á nɔsia, à dɔ̀ɛ a diiwa. 5 Ɔ Salai ò Ablaũɛ:
Tàae pɔ́ wa kèmɛɛ gɔ̃̀ n yã́ ũɛ. Ma a zɔ kpàma. Kɛ́ a è
á nɔsia, ɔ̃ ı̃̀ɔ dɔ́ɛa. Mpi ń mapio, Dii mɛ́ a yã́gɔ̃gɔ̃wɛ̃ɛ.
6 Ɔ Ablaũ wèwà à mɛ̀: N zɔ ku n pɔ́ ũɛ. Kɛɛ̀ lá ń
yeiwa. Kɛ́ Salai ı̃adàwà, ɔ̃ à bàalɛ̀ɛ̀.

7 Dii Malaika aà è nibɔna kı̃́i gbáau, nibɔnapi ku
Sulu zɛ́ saɛɛ. 8 Ɔ à aà là à mɛ̀: Salai zɔnɔɛ Hagaa, n
bɔ má ni? Ǹlɛ gɛ́ má ni? Ɔ a wèwà à mɛ̀: Málɛ bàalɛ
ma dii Salaiɛɛ. 9 Ɔ Dii Malaika òɛ̀: Ɛa ta n diipiwa,
níɔ misiilɛɛ̀.
10 Má n bui kã́fı̃
aaɔ dasi, wa fɔ̃ ń lɛ́ dɔ̃o.
11 Ǹ nɔsia, ńyɔ̃ nɛ'i gɔ̃ɛ ũ,
ní tɔ́kpaɛ̀ Isimaɛla,*
asa Dii n yãmà n taasikɛa guu.
12 Aɔ dɛ lán sɛ̃̀a zàa'ı̃nawa,
a íbɛlɛsɛ ń gbɛ̃́piio,
gbɛ̃́pii i íbɛlɛsɛaànɔ sɔ̃.
Aɔ ku kɔ̃ yã́i ń a gbɛ̃́piɔ gbɛ̃eoo.
13 Ɔ Hagaa mɛ̀: Lakı̃i ma wɛsı̃ Lua pɔ́ ı̃ ma elɛ.
Ɔ à tɔkpà Dii pɔ́ yã'ɗɛɛ Luapɔima'e. 14 Ayãmɛto
wà tɔkpà lɔ̀ɔpiɛ Luabɛ̃ɛpɔima'elɔɔ. A ku Kadɛsi ń
Bɛlɛdio zã̀nguoɛ.

* 16:11 Bee mɛ̀ Lua ı̃ yãma.

15 Hagaa nɛgɔ̃ɛ ì ń Ablaũo, ɔ̃ Ablaũ tɔkpàɛ̀
Isimaɛla.† 16 Gɔɔ pɔ́ Hagaa Isimaɛla ì, Ablaũ wɛ̃̀
basiiɔ̃sɔo ń mɛ̀ndooɛ.

17

Lua tɔ̃zɔ̃yã dilɛa Ablaũɛ

1 Kɛ́ Ablaũ kà wɛ̃̀ basɔo mɛ̀ndosai, Dii bɔ̀ mɔ̀wà
à mɛ̀: Mámɛmaa Lua Gbãapiide. Tɛmazi, níɔ ku
tàaesai. 2 Ma bàakuannɔ aɔ gɛɛ, mí n bui kɛ̃́fĩnɛ
maamaa. 3 Ablaũ wùlɛ a gbɛɛu Lua aɛ, ɔ̃ Lua ɔ̀ɛ̀: 4 Lá
ma bàa kunnɔ, ńyɔ̃ gɔ̃ bui dasiɔ dezi ũ. 5 Wàli onɛ
Ablaũ lɔo, sema Ablahaũ,* asa má n kɛ buiɔ dezi
ũɛ.† 6 Má tó n bui dasikũ, buiɔ ń kíaɔ bɔ n kĩ́iɛ. 7 Ma
bàa aɔ kunnɔ ń n buiɔ e gɔɔpiiɛ.‡ Máɔ dɛ n Lua ũ ń
n buiɔ n kpɛ. 8 Má Kanaa bùsu pɔ́ ń kú a guu nibɔ ũ
kpama píi ń n buiɔ n kpɛ, kɛ́ aaɔ vĩ̀ gɔɔpii, míɔ dɛ ń
Lua ũ.

9 Lua ɛ̀a ò Ablahaũɛ: Mpi ń n buiɔ, àɔ ma
bàakuaánɔ yã́ kũa e á buiwa. 10 Mpi ń n buiɔ, yã́ pɔ́
málɛ dilɛɛ́ àɔ kũan kɛ: Sema á gɔ̃ɛ píi lí tɔ̃zɔ̃. 11 A tɔ̃zɔ̃
ma bàakuaánɔ seela ũ.§ 12 Sema n bui nɛgɔ̃ɛɔ lí tɔ̃zɔ̃
an gɔɔ swaaɔ̃de zĩ́ e an buiwa, nɛ́ pɔ́ wà ń í n bɛɔ ń
zɔ pɔ́ wa lù buipãleɔwaɔ píi. 13 Wà aà ì n bɛn nò, wa
lù zɔ ũn nò, sema aà tɔ̃zɔ̃. Bee iɔ dɛ ma bàakuaánɔ
gɔɔpii seela ũ á mɛwa. 14 Sema àli gyafɔɔde bɔ á
guu, asa gbɛ̃́ pɔ́ i tɔ̃zɔ̃o i ma bàakuaánɔ yãdaoɛ.

15 Ɔ Lua ɛ̀a ò Ablahaũɛ: Nsuli o n naɛ Salai lɔo, nĩ̀li
oɛ̀ sa Sala.* 16 Má báaadaaàgu, mí tó aà nɛ'i gɔ̃ɛ ũ, i
gɔ̃ buiɔ dazi ũ. Bùsu kíaɔ bɔ aà kĩ́iɛ. 17 Ɔ Ablahaũ

† 16:15 Gal 4.22 * 17:5 Bee mɛ̀ buidaside. † 17:5 Lom 4.17 ‡ 17:7 Luk 1.55 § 17:11 Zĩ̀n 7.8, Lom 4.11 * 17:15 Bee mɛ̀ kía nɛnɔɛ.

wùlɛ a gbɛɛu Lua aɛ, à yáalɔ̀ a ò a nɔ̀sɛ guu: Gbɛ̃́
pɔ́ kà wɛ̃̀ basɔo a nɛ'ie? Lá Sala kà wɛ̃̀ basiiɔ̃kwi,
a nɛ'ie? 18 Ɔ à ɛ̀a ò Luaɛ: Suɛ! Nyɔ̃ Isimaɛla gwa.
19 Lua mɛ̀: Sĩana guu n na Sala a nɛ'i gɔ̃ɛ ũ, ní tɔ́kpaɛ̀
Izaaki.† Ma bàa aɔ kuaànɔ ń aà buiɔ e gɔɔpiiɛ.
20 Isimaɛla yɑ̃́ musu, ma n yɑ̃mà. Má báaadaaàgu,
a nɛ'i, i kɑ̃́fĩ maamaa. A nɛgɔ̃ɛɔ i gbɛ̃ɔn kuɛpla, mɛ́ aa
gɔ̃ kíaɔ ũ, aà bui i dasikũ. 21 N beeo ma bàakuannɔ
a gɔ̃ Izaakiɛɛ. Zii maa'i ɔ̃ Sala a aà i. 22 Kɛ́ Lua yɑ̃'ò
Ablahaũɛ a làa, ɔ̃ à gòaàla à tà musu.

23 Ɔ Ablahaũ a nɛ́ Isimaɛla sɛ̀ ń a bɛ gɔ̃ɛ pɔ́ wà ń í a
bɛɔ ń zɔ pɔ́ wà ń lúɔ píi, ɔ̃ à tɔ̃zɔ̃̀nɛ́ zĩbeezĩ gɔ̃̀ɔ lá Lua
òɛwa. 24 Ablahaũ kà wɛ̃̀ basɔo mɛ̀ndosai, ɔ̃ à gbàsa
tɔ̃zɔ̃̀, 25 aà nɛ́ Isimaɛla sɔ̃ wɛ̃̀ kuɛ'aaɔ̃. 26 Zĩ́ doũ zĩ ɔ̃
Ablahaũ tɔ̃zɔ̃̀ ń a nɛ́ Isimaɛlao 27 ń a bɛ gɔ̃ɛ pɔ́ wà ń
í aà bɛɔ ń zɔ pɔ́ wà ń lú buipɑ̃leɔwaɔ píi. Aa tɔ̃zɔ̃̀ gɔɔ
doũ zĩ́ɛ.

18

Malaikaɔ bɔ mɔa Ablahaũwa

1 Dii bɔ̀ mɔ̀ Ablahaũwa Mamale gbɛ̃́nɛliɔ kɑ̃́i.
Ablahaũ zɔ̃lɛa a zwɑ̃̀akpɛ kpɛɛlɛ fɑ̃anɛ. 2 Kɛ́ à wɛzù,
à gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ è zɛa.* Kɛ́ à ń é màa, ɔ̃ à fɛ̀lɛ a kpɛɛlɛ
ń bao, à gɛ̀ dàńlɛ à wùlɛ a gbɛɛu 3 à mɛ̀: Dii, ma
wɛgwa, ńsu gɛ̃ mapi n zɔ̀blenaao. 4 Má mɔ́ɛ́ ń íɔ
à gbá pípi, í kɑ̃́mabo lí gbáu la. 5 Lá a bɔlɛ ń ma
bɛo, má gɛ mɔ́ɛ́ ń blɛo yɔɔ à gbɑ̃a e, í gbasa dazɛu.
Ɔ aa mɛ̀: Too, kɛ lá ń òwa. 6 Ɔ à gɛ̀ Sala kɑ̃́i kpɛ́u à
mɛ̀: Pɛ̃ɛti dɑ̃ zaa lɛ àaɔ̃, pɛ̃ɛkɛ kpakpa. 7 Ɔ à bàalɛ̀

---

† **17:19** Bee mɛ̀ yaalɔ. * **18:2** Ɛbɛ 13.2

gɛ̀ a zuɔ guu, à zunɛbɔlɔ maa kʉ̃̀ a kpà a zɨ̃kɛnawa,
ɔ̃ zɨ̃kɛnapi gɛ kɛ̀kɛ kpakpa. 8 Ɔ Ablahaʉ̃ vɨ̃fãai ń
vɨ̃'ipuo ń zu pɔ́ wa kɛ̀kɛpio sɛ̀ gɛ̀ò, a dɨ̃lɛnɛ́. Gɔɔ pɔ́
aalɛ pɔble, a kú ń saɛ azɨ̃a lí gbáu we.
9 Ɔ aa aà là aa mɛ̀: N na Sala kú má ni? A mɛ̀: A
ku kpɛ́u we. 10 Ɔ Dii mɛ̀: Má ɛa mɔ n kɨ̃́i zii maa'i, n
na Sala i nɛ'i gɔ̃ɛ ʉ̃.[†] Sala kú kpɛɛlɛ aà kpɛ, àlɛ ma.
11 Ablahaʉ̃ ń Salao aa zikʉ̃̀, Sala lɛ́ nɔɛɔ pɔ́ kɛ lɔo. Ɔ
Sala yáalɔ̀ a ò a sɔ̃ guu: 12 Ma zikʉ̃̀, mɛ́ Baa[‡] zikʉ̃̀ lɔ.
Má pɔna yã́pi dɔ̃ lɔe? 13 Ɔ Dii Ablahaʉ̃ là à mɛ̀: Ãkɛa
Sala yáalɔ̀i? A mɛ̀ a gbɛ̃́ pɔ́ a zikʉ̃̀ á fɔ̃ nɛ'i lɔe? 14 Yãe
líɔ zɨ̃'ʉ̃mɛɛo.[§] Zii maa'i tó a gɔɔ kà, má mɔ́ n kɨ̃́i, Sala
i gbasa nɛ'i gɔ̃ɛ ʉ̃. 15 Ɔ Sala lelekpà à mɛ̀ i yáalɔo, asa
vɨ̃a aà kʉ̃̀ɛ. Ɔ Dii mɛ̀: E'e, n yáalɔ̀ se.

Ablahaʉ̃ awakpaa Diiɛ Sɔdɔʉ̃ yã́ musu

16 Kɛ́ gbɛ̃́piɔ fɛ̀lɛ, Ablahaʉ̃ gɛ̀ zɛinɛ́, ɔ̃ aa Sɔdɔʉ̃ kɨ̃́i oi
gwà. 17 Ɔ Dii mɛ̀: Má yã́ pɔ́ má ye kɛ ulɛ Ablahaʉ̃ɛo.
18 Aà buiɔ aaɔ zɔ̃ɔ mɛ́ aaɔ gbãa vɨ̃. Bui pɔ́ kú tɔɔlɛɔ
píi aa ɛ̀fãai e aà sabaiɛ. 19 Asa ma aà sɛ̀, kɛ́ aà o
a nɛ́ɔnɛ ń a buiɔ a kpɛ aaɔ ma yã́ kʉ̃a, aai yãmaa
zɛde kɛ, mí yã́ pɔ́ ma a lɛgbɛ̃̀ɛ̀ kɛɛ̀. 20 Ɔ Dii ɛ̀a mɛ̀: Yã́
pɔ́ wàlɛ o Sɔdɔʉ̃ ń Gɔmɔɔo musu dasikʉ̃̀, an duuna
zɔ̃ɔkʉ̃̀ maamaaɛ. 21 Má gɛ́ we sa mà gwa, tó yã́ pɔ́
aalɛ kɛ vãi kà lá málɛ mawa. Tó aa dɛ màa sɔ̃o, míɔ
dɔ̃. 22 Kɛ́ an gbɛ̃́ɔn plaɔ dàzɛu, aalɛ gɛ́ Sɔdɔʉ̃pi, ɔ̃ Dii
gɔ̃̀ ń Ablahaʉ̃o we.
23 Ɔ Ablahaʉ̃ sɔ̃̀aàzi à mɛ̀: Nyɔ̃ gbɛ̃maaɔ waa
sãnu ń gbɛ̃vãiɔ yà̃? 24 Tó gbɛ̃maaɔ ku wɛ́lɛpi guu

---

† **18:10** Lom 9.9 ‡ **18:12** 1Piɛ 3.6 § **18:14** Luk 1.37

gbɛ̃ɔn blakwi, ńyɔ̃ ń waa yầ? Nyɔ̃ sùuukɛ ń wɛ̃́lɛpio
gbɛ̃maa gbɛ̃ɔn blakwipiɔ yấio lé? 25 Sùuukɛ! Ǹsu
kɛ màao, ńsu gbɛ̃maaɔ dɛdɛ sãnu ń gbɛ̃vãiɔ lá aa
doũwaɛo. Sùuukɛ! Nsu kɛ màao. N gbɛ̃́ pɔ́ ń dɛ
dṹnia bṹu yấkpalɛkɛna ũ, ńyɔ̃ yãkɛ a zɛ́wao lé? 26 Ɔ
Dii mɛ̀: Tó ma gbɛ̃maaɔ è Sɔdɔũ gbɛ̃ɔn blakwi, má
sùuukɛ ń wɛ̃́lɛpio an yấi.
27 Ɔ Ablahaũ ɛ̀a ò lɔ: Ma gbɛ̃́ pɔ́ má dɛ bùsuti ń
túfuo ũ, gáafaakɛmɛɛ mà ɛa yã'onɛ, Dii. 28 Tó gbɛ̃ɔn
sɔo kɛ̃̀sã gbɛ̃ɔn blakwipi guu, gbɛ̃ɔn sɔopiɔ yấi ɔ̃ ńyɔ̃
wɛ̃́lɛpi kaalɛia? Ɔ Dii mɛ̀: Tó ma gbɛ̃maaɔ è gbɛ̃ɔn
blasɔo, má wɛ̃́lɛpi kaalɛo. 29 Ɔ Ablahaũ gì̃ lɛ́ yã'oɛ̀ à
mɛ̀: Tó gbɛ̃maaɔ kà bla sɔ̃ bɛ? Ɔ Dii mɛ̀: Má yãe kɛo
gbɛ̃ɔn blapiɔ yấi. 30 Ɔ à mɛ̀: Dii, n yấ na! Ǹsu to n
pɔ pao, má ye yã'o lɔ. Tó gbɛ̃maaɔ kà baakwi sɔ̃ bɛ?
A wèwà à mɛ̀: Tó ma gbɛ̃maaɔ è gbɛ̃ɔn baakwi, má
yãe kɛo. 31 Ɔ à mɛ̀: Gáafaakɛmɛɛ lɔ Dii, mà yã'onɛ.
Tó gbɛ̃maaɔ kà gbɛ̃ɔn bao sɔ̃ bɛ? A wèwà à mɛ̀: Má
wɛ̃́lɛpi kaalɛo gbɛ̃ɔn baopiɔ yấi. 32 Ɔ à mɛ̀: Dii, ńsu
to n pɔ pao, yấɛ bee bàasio má yã'o lɔo. Tó gbɛ̃maaɔ
kà kwi sɔ̃ bɛ? A wèwà à mɛ̀: Má wɛ̃́lɛpi kaalɛo gbɛ̃ɔn
kwipiɔ yấi. 33 Kɛ́ Dii yã'ò Ablahaũɛ a làa, à gɛ̃̀zɛa, ɔ̃
Ablahaũ ɛ̀a tà bɛ.

19

Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo kaalɛa

1 Kɛ́ malaika gbɛ̃ɔn plapiɔ kà Sɔdɔũ oosi, Lɔtu
zɔ̃lɛa Sɔdɔũ bĩ́i bɔlɛu. Kɛ́ à ń é, à fɛ̀lɛ gɛ̀ dàńlɛ à
kùlɛnɛ́, à wùlɛ a gbɛɛu 2 à mɛ̀: Ma diiɔ, á yấ na! A
mɔ gɛ pilai mapi á zɔ̀blena bɛ, í zu'o, í i la, zia kɔɔ
káaukaau í dazɛu. Aa mɛ̀: Aawo, wá i gãaɛɛ. 3 Lɔtu

nàɛmá maamaaɛ, ɔ̃ aa gbàsa gɛ̃̀ aà bɛ ua aa pi̋la. A̋
ń yàaekɛ̀ maamaa, à kàa kɛ̀nɛ́, ɔ̃ aa sò.
4 E aaɔ wúlɛ, Sɔdɔũdeɔ li̋a Lɔtu kpɛ́i. Wɛ̃́lɛpi gɔ̃ɛɔ
kȁaa we míɔmiɔɛ, ɛ̀waasoɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ píi. 5 Aa lɛzù̋
Lɔtuzi aa mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ pi̋la n bɛ oosiaɔ ku má ni?
Bɔlɛwɛ̃ɛńnɔ wà ń dȁakpa.* 6 Lɔtu bɔ̀ ń kɩ̃́i kpɛɛlɛ,
à gbatà ń kpɛo 7 à mɛ̀: Gbɛ̃́ɔ, ásu yȃvȃikɛo. 8 Má
nɛnɔɛnaɔ vi̋ gbɛ̃ɔn pla aa gɔ̃ɛ dɔ̃o, má bɔlɛɛ́ńnɔ. Lá
á yei à kɛńnɔ,† ȃma ásu yȃe kɛ gbɛ̃́ɛ beeɔnɛo, asa aa
pi̋la ma bɛɛ. 9 Aa òɛ̀: Gowɛ̃ɛ we! Ɔ aa mɛ̀ lɔ: Gbɛ̃́piá
bɔ̀mɔɛ, ɔ̃ a ye kɛ wá yȁ́kpalɛkɛna ũa? Wá yȃvȃikɛnɛ
dɛńla. Ɔ aalɛ nɔnɔaaaàzi ń gbȃao, aalɛ mɔ́ gba
gbooi. 10 Ɔ gbɛ̃ɔn plapiɔ ɔbɔ̀ Lɔtu kù̋ aa gɛ̃̀ò kpɛ́u, ɔ̃ aa
zɛtà. 11 Aa tò gbɛ̃́ pɔ́ kú kpɛɛlɛɔ vi̋akù̋ nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ
píi,‡ ɔ̃ aalɛ zɛwɛɛlɛ e aa kpàsa. 12 Gbɛ̃ɔn plapiɔ ò
Lɔtuɛ: Dé ń ń vi̋ la lɔi? Nɛgɔ̃ɛɔ, nɛnɔɛɔ, an gɔ̃kpamaɔ
ń gbɛ̃́ pɔ́ dɛ n gbɛ̃́ ũ wɛ̃́lɛ guuɔ píi. Bɔlɛńnɔ, 13 asa wa
mɔ guɛ bee kaalɛiɛ. Yȁ́ sa pɔ́ wàlɛ o wɛ̃́lɛpideɔ musu
yȁ́ gɛ̃̀ Dii swȁ́u, ɔ̃ à wá zɩ̃́ wɛ̃́lɛpi kaalɛi. 14 Lɔtu bɔ̀ gɛ
ò a nɛ́ɔ gɔ̃kpamaɔnɛ à mɛ̀: A fɛlɛ wà bɔlɛ, asa Dii a
wɛ̃́lɛɛ beepi kaalɛ tiaɛ. Ɔ aalɛ e àlɛ faaiboɛ.
15 Kɛ́ gu dɔ̀ malaikapiɔ nàɛ Lɔtuwa aa mɛ̀: Fɛlɛ ǹ n
na ń n nɛnɔɛna gbɛ̃ɔn plaɛɔ sɛ́lɛ bɔlɛńnɔ la, kɛ́ ńsu ga
wɛ̃́lɛpi kaalɛa guuo yȁ́i. 16 Kɛ́ Lɔtu lɛ́ bésebesenakɛ,
Dii aà wɛ̃nagwà,§ ɔ̃ gbɛ̃ɔn plapiɔ aà kù̋ a ɔwa ń aà
nao ń aà nɛnɔɛ plaaɔ, aa bɔ̀lɛńnɔ wɛ̃́nkpɛ. 17 Kɛ́ aa
bɔ̀lɛńnɔ màa, ɔ̃ malaikapiɔ do ò Lɔtuɛ: Bàalɛ ǹ nzi̋a
misi. Nsu ǹ n kpɛ gwao, ńsu zɛ guzulɛpiuo. Bàalɛ

* 19:5 Yud 7 † 19:8 Dɔa 19.22-24 ‡ 19:11 2Kia 6.18 § 19:16
2Piɛ 2.7

mipɛ gbɛ̀sȉsȉɔwa, kɛ́ ńsu gao yấi. 18 Ɔ a ònɛ́: Aawo
ma dii! N yấ na! 19 N mapi n zɔ̀blena wɛgwà, n
gbɛ̃kɛkɛ̀mɛɛ maamaa, n ma mȉsi. Ấma má fɔ̃ bàalɛ
mà gbɛ̀sȉsȉpiɔ kḯi leo. E màɔ gɛ́ kái we, kaalɛpi a ma
le mà gaɛ. 20 Wɛ̃́lɛe gwa kee. Lá a kãi, má fɔ̃ bàalɛ
mà le, mɛ́ wɛ̃́lɛ nɛ́naɛ. To mà bàasi mà ta we, míɔ
aafia. A nɛ́naũ nolo? 21 Ɔ a òɛ̀: Ma n gba zɛ́ lɔ, má
wɛ̃́lɛ pɔ́ ńlɛ opi kaalɛo. 22 Bàalɛ ta we kpakpa, asa
má yãe kɛ gȉao, e ǹ gɛ ǹ kaò we. Ayãmɛto wà tɔkpà
wɛ̃́lɛpiɛ Zoaa.*
23 Kɛ́ Lɔtu Zoaa lè, ȉatɛ̃ lɛ́ fɛlɛ, 24 ɔ̃ Dii tò tɛ́ ń
ȉatɛ̃gbɔ̃o bɔ̀ musu à kà Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔogu. 25 Ấ
wɛ̃́lɛpiɔ kàalɛ ń ń gbɛ̃́ɔ ń guzulɛpio ń líɔ ń sɛ̃ɔ píi.†
26 Kɛ́ Lɔtu na a kpɛ gwà, ɔ̃ à gɔ̃̀ zɛa wisi gbɛ ũ.‡
27 Kɛ́ gu dɔ̀, Ablahaũ fɛ̀lɛ kɔɔkɔɔ, à gɛ̀ gu pɔ́ á kúu
yãa ń Diiopiu. 28 Kɛ́ à Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo kḯi oi gwà ń
guzulɛpio píi, a è tɛlu lɛ́ fɛlɛ tɔɔlɛ lán mua tɛluwa.
29 Beewa kɛ́ Lua guzulɛ pɔ́ Lɔtu kuu wɛ̃́lɛɔ kàalɛ,
Ablahaũ yấ dɔ̀aàgu, ɔ̃ à Lɔtu bɔ̀ wɛ̃́lɛ pɔ́ á kàalɛpiɔ
guu.

Lɔtu buiɔ

30 Kɛ́ Lɔtu bɔ̀ Zoaa, à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ gusȉsȉdeu ń a nɛnɔɛna
plaaɔ, kɛ́ a kua Zoaa vȉa vȉ yấi. Ɔ à gɛ̀ ku gbɛ̀'ɛu
ń a nɛnɔɛnapiɔ. 31 Ɔ Yɔ̃ ò Bãaɛ: Wá mae zikȕ, mɛ́
gɔ̃ɛe ku bùsuu la à wúlɛwanɔ lá wȉ kɛwao. 32 Mɔ
wà vɛ̃ɛ kákaɛ̀, wí wúlɛaànɔ kɛ́ wà e wàɔ wá bui kũa
aà sabai. 33 Gwãasȉna bee aa vɛ̃ɛ kàkaɛ̀, ɔ̃ Yɔ̃ gɛ̀
wùlɛaànɔ. Lɔtu i dɔ̃ gɔɔ pɔ́ à wùlɛanɔ ge gɔɔ pɔ́ à
fɛ̀lɛo.

* **19:22** Bee mɛ̀ nɛ́naũ. † **19:25** Mat 10.15, Luk 17.28-29, 2Piɛ 2.6
‡ **19:26** Luk 17.32

34 Kɛ́ gu dɔ̀ Yɔ̃ ò Bãaɛ: Ma wulɛ ń ma maeo gi̍a.
Wà vɛ̃ɛ kákaɛ̀ oosia lɔ, ní gɛ́ wúlɛiaànɔ sɔ̃, kɛ́ wà e
wàɔ wá bui kũa aà sabai. 35 Gwãasi̍na bee lɔ aa vɛ̃ɛ
kàkaɛ̀, ɔ̃ Bãa gɛ̀ wùlɛaànɔ. Lɔtu i dɔ̃ gɔɔ pɔ́ à wùlɛanɔ
ge gɔɔ pɔ́ à fɛ̀lɛo. 36 Màa Lɔtu nɛnɔɛ plaapiɔ kɛ̀ aa
nɔsi̍aànɔ. 37 Yɔ̃ nɛ'i̍ gɔ̃ɛ ũ, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Mɔabu.[§] Aàpi
mɛ́ Mɔabu bui pɔ́ kú e gbãɔ dezi sɛ̃́ia ũ. 38 Bãa nɛ'i̍
gɔ̃ɛ ũ sɔ̃, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Bɛ̃nami.[*] Aàpi mɛ́ Amɔni bui pɔ́
kú e gbãɔ dezi sɛ̃́ia ũ.

20

Ablahaũ ń Abimɛlɛkio

1 Ɔ Ablahaũ fɛ̀lɛ we, à gɛ̀ Nɛgɛvɛ bùsuu Kadɛsi ń
Suluo zãnguo. Kɛ́ à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ Gelaa, 2 à mɛ̀ a na Salaá a
dãeɛ, ɔ̃ Gelaa kí Abimɛlɛki gbɛ̃́ zi̍ à aà sɛ̀ sùò. 3 Ɔ Lua
bɔ̀ mɔ̀ Abimɛlɛkiwa nana guu gwãasi̍na a òɛ̀: Ñyɔ̃
ga nɔ pɔ́ ń sɛ̀pi yã́i, asa nɔzãeɛ. 4 A mɔ lè Abimɛlɛki i
wúlɛaànɔ yãao, ɔ̃ à mɛ̀: Dii, ńyɔ̃ bui pɔ́ aai yãe kɛoɔ
dɛdɛ yã̀? 5 Aàpi mɛ́ òmɛɛ a dãeɛo lé? Nɔɛpi sɔ̃ à mɛ̀
a dãɔɛ. Ma yãkɛ̀ a zɛ́waɛ, má tàae vi̍o. 6 Ɔ Lua òɛ̀
nanapi guu: Ao, má dɔ̃ kɛ́ n yãkɛ̀ a zɛ́waɛ. Ayãmɛto
ma kpanɛ ǹ duunakɛmɛɛ, mi we n ɔkã̀ nɔɛpiwao.
7 Tiasa, gɔ̃ɛpi dee nɔ kpawà, asa ãnabiɛ, i wabikɛnɛ,
kɛ́ ǹ e ǹ gɔ̃ ń aafiao. Tó ni aà nɔpi kpawà sɔ̃o, ǹyɔ̃ dɔ̃
kɛ́ n gaɛ, mpi ń n gbɛ̃́ɔ ápii.

8 Ɔ Abimɛlɛki fɛ̀lɛ kɔɔkɔɔ, à a gbɛ̃́ɔ si̍si à yã́pi dàu
a si̍unɛ́ píi, ɔ̃ vi̍a ń kṹ maamaa. 9 Ɔ Abimɛlɛki
Ablahaũ si̍si a òɛ̀: Bɔ́ yã́ ń kɛ̀wɛ̃ɛ màai? Bɔ́ yã́
ma zãwànɛ, ɔ̃ n gbasa ń tò ma gɔ̃ duunde ũ ń ma

[§] **19:37** Bee mɛ̀ ma mae nɛ́. [*] **19:38** Bee mɛ̀ ma daɛ nɛ́.

bùsuoi? N yá̰ pɔ́ dɛ wà kɛo kɛ̀mɛɛ. 10 Bɔ́ làasoo ń kɛ̀
n gbasa n yá̰pi kɛ̀i? 11 Ablahaũ wèwà à mɛ̀: Málɛ e
yã̰a gbɛ̃e Lua vi̍a vi̍ bùsuɛ bee guuo, mɛ́ wasu ma
dɛ ma nɔ yá̰i. 12 Bee gbɛa nɔɛpiá ma dãɛɛ si̍ana. Wá
de doũɛ, baade ń a dao, ɔ̃ à gɔ̃̀ ma nɔ ũ. 13 Kɛ́ Lua ma
bɔ ma mae bɛ yã̰a, málɛ bɛbɛbɛbɛ, ɔ̃ má ò ma nɔpiɛ
gu pɔ́ wa su gɛu píi, aà gbɛ̃kɛkɛmɛɛ, aàli o a dãɔn ma
ũ. 14 Ɔ Abimɛlɛki mɔ̀ ń sãɔ ń zuɔ ń zɔgɔ̃ɛɔ ń zɔnɔɛɔ,
a kpà Ablahaũwa, ɔ̃ à aà na sɔ̀aaɛ̀. 15 Ɔ Abimɛlɛki
mɛ̀: Ma bùsun kɛ, zɔ̃lɛ gu pɔ́ ń yei. 16 Ɔ a ò Salaɛ: Ma
á̰nusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa sɔo kpà n dãɔwa awakpabɔ ũ, kɛ́
gbɛ̃́ pɔ́ kunnɔɔ píi, aai dɔ̃ kɛ́ ni tàaekɛo. 17 Ɔ Ablahaũ
wabikɛ̀ Luawa, ɔ̃ Lua Abimɛlɛki gbã̀gbã ń aà nao
ń aà nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́ɔɔ, kɛ́ aa e nɛ'i, 18 asa Dii tò
Abimɛlɛki bɛ nɔɛɔ fi̍ikũ̀ɛ Ablahaũ napi yá̰ musu.

21

Izaaki ia

1 Dii ɛ̀fãaikɛ̀ Salaɛ lá a ò̀wa, a kɛ̀ɛ̀ lá à a lɛgbɛ̃̀wa.
2 Ɔ à nɔsi̍ à nɛ'i̍ ń Ablahaũo gɔ̃ɛ ũ a zikũ guu gɔɔ pɔ́
Lua di̍lɛɛwa.* 3 Ablahaũ tɔkpà nɛ́piɛ Izaaki. 4 A̍
tɔ̃zɔ̃̀ɛ̀ a gɔɔ swaaɔ̃de zi̍́ lá Lua di̍lɛɛ̀wa.† 5 A̍ kà wɛ̃̀
basɔo a nɛ́pi igɔɔ. 6 Ɔ Sala mɛ̀: Lua yaalɔyã kɛ̀mɛɛ,
mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ mà píi a yáalɔmanɔ. 7 A ò lɔ: Wa we o
Ablahaũɛ yã̰a má gɔ̃ nɛade ũe? Kási ma nɛgɔ̃ɛ i̍aànɔ
aà zikũ guu.

8 Nɛ́pi gbã̰akũ̀ à kɛ̃̀ yɔ̃́wa, ɔ̃ Ablahaũ aà kɛ̃a yɔ̃́wa
dikpɛkɛ̀. 9 Sala è nɛ́ pɔ́ Egipi nɔɛ Hagaa i̍ ń Ablahaũo
i̍ɔ Izaaki yáalɔɛ, 10 ɔ̃ a ò Ablahaũɛ: Zɔpi ya ń a nɛ́o,

---

* **21:2** Ɛbɛ 11.11 † **21:4** Daa 17.12, Zi̍n 7.8

asa zɔ nɛ́ a e túbible ń ma nɛ́ Izaakioo.‡ 11 Yã́pi
Ablahaũ pɔ yà maamaa, asa aà nɛ́ɛ, 12 ɔ̃ Lua òɛ̀: Ǹsu
to n pɔ ya n nɛ́ ń n zɔnɔɛpio yã́ musuo. Yã́ pɔ́ Sala
lɛ́ onɛ píi ma, asa Izaaki buiɔ ɔ̃ wali onɛ́ n buiɔ.§
13 Má tó zɔ nɛ́pi buikɛ sɔ̃, asa n nɛ́ɛ. 14 Ɔ Ablahaũ
fɛ̀lɛ kɔɔkɔɔ, à blɛ sɛ̀ ń ituuo, a kpà Hagaawa. A dǐɛ̀, ɔ̃
à aà nɛ́ kpàwà lɔ. A aà gbàɛ, ɔ̃ à gɛ̀ lɛ́ liaaliaa Bɛɛsɛba
guwaiwaiu. 15 Kɛ́ í làamá, à ɛ̀waasonapi tò lí gbáu,
16 ɔ̃ à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ aɛ kazu lɛ́lɛa zã lɛ́u, asa à mɛ̀ á ye à a nɛ́
gaa eo. Kɛ́ à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ kãaa màa, ɔ̃ à nà ɔɔlɔwa.

17 Lua ɛ̀waasonapi ɔɔlɔ mà, ɔ̃ Lua Malaika lɛzù
Hagaazi za musu à mɛ̀: Bɔ́mɛ n lei Hagaa? Ǹsu
vǐakɛo, asa Lua nɛ́pi ɔɔlɔ mà gu pɔ́ a kuu. 18 Fɛlɛ ǹ
n nɛ́pi sɛ ǹ aà kũ a ɔwa, asa má tó aà gɔ̃ bui zɔ̃ɔ ũɛ.
19 Lua nɔɛpi wɛ́ kɛ̃̀ɛ̀, ɔ̃ à lɔ̀ɔ è. A gɛ̀ itɔ̀ tùu pai, ɔ̃ à mɔ
kpà a nɛ́piwa, a mǐ.

20 Lua kú ń nɛ́pio e à gɛ̀ zɔ̃ɔkṹ̀. Iɔ ku guwaiwaiu,
ɔ̃ à gɔ̃̀ toena ũ. 21 Gɔɔ pɔ́ a ku Palana guwaiwaiu ɔ̃
aà da Egipi bùsu nɔ sɛ̀ɛ̀.

Ablahaũ ń Abimɛlɛkio lɛdoũkɛa

22 Gɔɔ bee Abimɛlɛki ń a zǐgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ Pikɔlio gɛ̀
Ablahaũ kǐ́i aa òɛ̀: Lua kunnɔ yã́ pɔ́ ńlɛ kɛ guu píi.
23 Lɛgbɛ̃mɛɛ la gɔ̃̀ɔ ǹ mɛ ń sǐ ń Luao, kɛ́ ńyɔ̃ bɔ ma
kpɛo ge ma nɛ́ɔ ge ma buiɔ. Lá ma gbɛ̃kɛkɛ̀nɛ, kɛmɛɛ
màa ń bùsu pɔ́ ń kú a guu gbɛ̃́ɔ. 24 Ɔ Ablahaũ òɛ̀:
Má lɛgbɛ̃nɛ. 25 Ɔ Ablahaũ lɔ̀ɔ pɔ́ Abimɛlɛki zǐkɛnaɔ
sǐwa yã́ sɛ̀lɛ sǐuɛ̀. 26 Abimɛlɛki mɛ̀: Má gbɛ̃́ pɔ́ aa
yã́ bee kɛ̀ɔ dɔ̃o, ni omɛɛ yãao, ma maàn gbã. 27 Ɔ
Ablahaũ sãɔ ń zuɔ kṹ̀ a kpà Abimɛlɛkiwa, ɔ̃ aa

‡ **21:10** Gal 4.29-30 § **21:12** Lom 9.7, Ɛbɛ 11.18

lɛdoũkɛ̀ ń kɔ̃o. 28 Ɔ Ablahaũ sãnunu mɛ̀n soplaɔ
bɔ kàlɛ ńdoa. 29 Abimɛlɛki aà là à mɛ̀: Sã mɛ̀n
sopla pɔ́ n ń kálɛ ńdoapiɔ yã́ dɛ kpelewa ni? 30 Ɔ a
wèwà à mɛ̀: Sã mɛ̀n soplapiɔ si seela ũ kɛ́ mámɛ ma
lɔ̀ɔpi yɔ̃̀. 31 Ayã́mɛto wà tɔkpà gupiɛ Bɛɛsɛba,* asa
wekĩ̀i ɔ̃ aa lɛgbɛ̃̀ukɔ̃ɛ. 32 Màa ɔ̃ aa lɛdoũkɛ̀ Bɛɛsɛba,
ɔ̃ Abimɛlɛki ń a zĩ̀gɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ Pikɔlio ɛ̀a tà Filitɛ̃ɔ
bùsuu. 33 Ablahaũ baali bà Bɛɛsɛba, ɔ̃ à Dii Lua
Gɔɔpiide sĩ̀si we. 34 Ɔ à gɔɔplakɛ̀ Filitɛ̃ bùsupiu.

22

Ablahaũ Izaaki kpaa sa'obɔ ũ

1 Bee gbɛa Lua Ablahaũ lɛ̀ a gwà. A òɛ̀: Ablahaũ!
Ɔ a wèwà à mɛ̀: Má kɛ́! 2 Ɔ Lua òɛ̀: N n nɛ́ mɛ̀ndona
yenzide* Izaaki sɛ ǹ gɛò Mɔlia† bùsuu, ní sa pɔ́ wĩ̀
a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ oò gbɛ̀sĩ̀sĩ̀ pɔ́ má onɛwa. 3 Kɛ́ à fɛ̀lɛ
kɔɔkɔɔ, à káoyè a zàa'ĩ̀naɛ, ɔ̃ à a zĩ̀kɛna gbɛ̃ɔn plaɔ
sɛ̀ ń a nɛ́ Izaakipio. A̋ sa'oyaa pàa, ɔ̃ à dàzɛu, àlɛ gɛ́
gu pɔ́ Lua òɛu. 4 A gɔɔ àaɔ̃de zĩ̀kɛ́ à wɛzù, à gupi è
kãaa. 5 Ɔ a ò a zĩ̀kɛnapiɔnɛ: A gɔ̃ ń zàa'ĩ̀nao la. Mapi
ń ɛ̀waasonaɛ beeo wá gɛ́ aɛ kúlɛi Luaɛ, wí ɛa su wà
á le la.
6 Ablahaũ sa'oyaa sɛ dĩ̀ a nɛ́piɛ,‡ ɔ̃ a tɛ́kũa ń fɛ̃nao,
aalɛ gɛ́ sãnu. 7 Ɔ Izaaki ò a maeɛ à mɛ̀: Baa! Ɔ a
wèwà à mɛ̀: Bɔ́ ni nɛ́? Ɔ nɛ́pi òɛ̀: Wá tɛ́ kũa ń yàao,
sã pɔ́ wá sa'oò ku má ni? 8 Ɔ Ablahaũ mɛ̀: Ma nɛ́,
Lua mɛ́ a sa'osã kpá.§ Ɔ aa tɛkɔ̃i, aalɛ gɛ́. 9 Kɛ́ aa kà
gu pɔ́ Lua òɛ̀u, à sa'okĩ̀i bò we, à yàakàa. Ɔ à a nɛ́pi
yè a dà yàapila sa'okĩ̀i musu.* 10 Kɛ́ à fɛ̃ɛ sɛ̀, à ɔbɔ̀ à

* 21:31 Bee mɛ̀ lɛgbɛ̃lɔɔ. * 22:2 Mat 3.17 † 22:2 2Lad 3.1
‡ 22:6 Zãa 19.17 § 22:8 Zãa 1.29 * 22:9 Ɛbɛ 11.17-19, Zaa
2.21

a nɛ́pi kòlokpa, 11 ɔ̃ Dii Malaika lɛzùaàzi za musu à
mɛ̀: Ablahaũ! Ablahaũ! A wèwà à mɛ̀: Má kɛ́! 12 Ɔ
à mɛ̀: Nsu ɔkã nɛ́piwao, ńsu yãe kɛɛ̀o. Má dɔ̃̀ sa kɛ́ ń
ma vĩa vĩ, ni gimɛɛ ń n nɛ́ mɛ̀ndonaoo.† 13 Ablahaũ
wɛzù, ɔ̃ à sãsakao è dɔa a kɔ́bawa kã́na guu. Ɔ à gɛ
kũ̀, à sa pɔ́ wĩ a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ òò a nɛ́ gbɛu. 14 Ɔ à
tɔkpà gupiɛ Diiakpa, ɔ̃ wĩɔ o e ń a gbão wĩ mɛ: Dii a
kpa a gbɛ̀sĩsĩ musu.‡

15 Dii Malaika ɛ̀a lɛzù Ablahaũzi za musu lɔ 16 à
mɛ̀: Ma Dii ma lɛgbɛ̃̀ ń ma kuao§ ma mɛ̀, lá n
yã́pi kɛ̀, ni gí ń n nɛ́ mɛ̀ndonaoo, 17 má báaadangu,
mí n bui kã́fĩnɛ lán saanaɔwa, aaɔ dasi lán ísialɛ
ũfãawa.* N buiɔ aaɔ iko vĩ ń ibɛɛɔwa. 18 Má báaada
dṹnia bui píigu n bui sabai,† kɛ́ n ma yãmà yã́i.

19 Kɛ́ Ablahaũ ɛ̀a sù a zĩkɛnaɔwa, aa fɛ̀lɛ tà
Bɛɛsɛba, ɔ̃ à gɔɔplakɛ̀ we.

20 Bee gbɛa wa ò Ablahaũɛ wà mɛ̀: N vĩ̀i Nakɔɔ
na Milika nɛgɔ̃ɛɔ ĩ. 21 Aà nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia tɔ́n Uzu. Aà
dãunaɔ tɔ́n kɛ: Buzu, Alaũ de'ia Kɛmuɛ, 22 Kɛsɛdi,
Azo, Pidasi, Yidafi, Bɛtuɛ. 23 Bɛtuɛpi mɛ́ Lɛbɛka
ĩ. Nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn swaaɔ̃ pɔ́ Milika ĩ ń Ablahaũ vĩ̀i
Nakɔɔɔn we. 24 Aà nɔ Lɛuma pɔ́ i mɛ́sɛdilɛɛ̀o nɛ́ɔ
tɔ́n kɛ: Teba, Gaaũ, Taasu ń Maakao.

23

Sala gaa

1 Sala kɛ̀ wɛ̃̀ basooolosɔo ń plaoɛ, 2 ɔ̃ à gbàsa gà
Kiliataaba pɔ́ wĩ mɛ tia Hɛblɔ̃, Kanaa bùsuu. Ɔ
Ablahaũ aà bɛɛkɛ̀, à ɔ́ɔlɔ̀ aà gaa yã́ musu. 3 Kɛ́ à gò

† 22:12 Lom 8.32 ‡ 22:14 Zãa 3.16 § 22:16 Ɛbɛ 6.13-14
* 22:17 Ɛbɛ 11.12 † 22:18 Zĩn 3.25

aà gɛa, à gɛ̀ a ò Iti buiɔnɛ: 4 Nibɔ bɔ̀mɔn ma ũ á guu.*
A tɔɔlɛ yíaa gɛvi̋ki̋i ũ, mà gɛvi̋u. 5 Aa òɛ̀: 6 Mae, wá
yãma. Lua gbɛ̃́ báaaden n ũ wá guu. N n gɛ vi̋ gɛ̀'ɛ
pɔ́ kɛ̀nɛ maa guu. Wá gbɛ̃e a ginɛ ń gɛ̀'ɛo kɛ́ ǹ gɛ
vi̋uo. 7 Ɔ Ablahaũ fɛ̀lɛ kùlɛ bùsupideɔnɛ, 8 a ònɛ́: A̋
ma yãma, tó a we mà gɛ vi̋ la. A̋ wabikɛmɛɛ Zohaa
nɛ́ Ɛfɔ̃nɔwa, 9 aà Mapela gbɛ̀'ɛ pɔ́ kú aà bú lɛ́ yíaa a
ɔ̃awa, i gɔ̃ ma gɛvi̋ki̋i ũ á bùsuu la.

10 Ɛfɔ̃nɔ zɔ̃lɛa ń guu a wɛ̃́lɛ bi̋ibɔlɛu we, ɔ̃ a ò
Ablahaũɛ Itiɔ wáa píi à mɛ̀: 11 Aawo mae, ma yãma.
Ma n gba buapi ń gbɛ̀'ɛ pɔ́ kú weoɛ. Ma n gba ma
gbɛ̃́ɔ wáaɛ. Ma n gbaɛ ǹ gɛ vi̋u. 12 Ablahaũ kùlɛ
bùsupideɔnɛ, 13 ɔ̃ a ò Ɛfɔ̃nɔɛ an wáa ḿpii: Swa̋kpa
ǹ ma yãma. Má buapi fi̋aboɛ. Ma ɔ̃a sí, mí gɛ vi̋u.
14 Ɔ Ɛfɔ̃nɔ òɛ̀: 15 Mae, ma yãma. Tɔɔlɛ pɔ́ a ɔ̃a a̋nusu
ɔwatɛ̃ ɔ̀aa plaɛ, bɔ́n bee ũ wá zãnguoi? N n gɛ vi̋.
16 Ablahaũ aà yãmà, ɔ̃ à a̋nusu pɔ́ a ò yɔ̃̀ɛ̀ gbɛ̃́ɔ wáa
laatanaɔ zaau.† 17 Beewa ɔ̃ Ɛfɔ̃nɔ bú pɔ́ kú Mapela,
Mamale saɛ, gɔ̃̀ Ablahaũ pɔ́ ũ ń gbɛ̀'ɛ pɔ́ kúuo ń lí pɔ́
kú we e búpi lɛ́waɔ píi. 18 A̋ gɔ̃̀ Ablahaũ pɔ́ ũ Iti pɔ́
mɔ̀ wɛ̃́lɛ bi̋ibɔlɛu weɔ wáa píi.

19 Bee gbɛa Ablahaũ a na vi̋ Mapela bua gbɛ̀'ɛpi
guu Mamale pɔ́ wi̋ mɛ tia Hɛblɔ̃ saɛ, Kanaa bùsuu.
20 Màa bú ń gbɛ̀'ɛ pɔ́ dɛ yãa Itiɔ pɔ́ ũo gɔ̃̀ Ablahaũɛ
gɛvi̋ki̋i ũ.

24

Nɔwɛɛlɛa Izaakiɛ

1 Ablahaũ zikũ̀ à kà zɛ̃̀, mɛ́ Dii ɛ̀fãaikɛ̀ɛ ya̋pii guu.
2 Ɔ a ò a zɔ̀blenaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ dɛ a pɔ́pii yãgɔ̃gɔ̃na ũɛ:

* 23:4 Ɛbɛ 11.13 † 23:16 Zi̋n 7.16

Ɔsɔlɔ ma gbala taau, 3 mí tó ǹ lɛgbɛ̃ ń Dii musu ń
zı́lɛo Lua tɔ́o, kɛ́ ńyɔ̃ Kanaa bùsu pɔ́ má kúu nɔ sɛ
ma nɛ́ɛo. 4 Gɛ́ ma bɛ bùsuu ma daɛɔ guu, ní nɔsɛ
ma nɛ́ɛ we. 5 Ɔ aà zɔ̀blenapi aà là à mɛ̀: Tó nɔɛpi i
we bɔ̀ tɛmazi à sùmanɔ bùsuɛ beeu sɔ̃o bɛ? Má gɛ́
ń n nɛ́o bùsu pɔ́ n bɔu yȁ? 6 Ablahaũ ò̀ɛ̀: Laaika!
Nsu gɛ́ ń ma nɛ́o weo. 7 Dii Lua Musude ma bɔ ma
mae bɛ ma daɛɔ bùsuu, ɔ̃ à yã'òmɛɛ, à lɛgbɛ̏ à mɛ̀ á
bùsuɛ bee kpa ma buiɔwaɛ. Aàpi mɛ́ a a Malaika zı̏
aà dɔaanɛ. Wekı̏i ɔ̃ ńyɔ̃ nɔsɛu ma nɛ́ɛ. 8 Tó nɔɛpi i we
bɔ̀ tɛnzio, ńyɔ̃ bɔ lɛ́ pɔ́ má tò ń gbɛ̏ guuɛ. Nsu gɛ́ we
ń ma nɛ́oo fá! 9 Ɔ aà zɔ̀blenapi a ɔ sɔ̀lɔ a dii gbala
taau, à lɛgbɛ̏ɛ̀ yã́pi musu.

10 Zɔ̀blenapi a dii yiongoɔ sɛ̀ mɛ̀n kwi ń a dii àizɛɛ
bui píio, ɔ̃ à fɛ̀lɛ gɛ̀ Nakɔɔ bɛ wɛ̃́lɛu Sili Mɛsɔpɔtami
bùsuu. 11 Kɛ́ à kà we, a tò yiongoɔ kã́mabò lɔ̀ɔ
saɛ wɛ̃́nkpɛ. Kɛ́ oosi kɛ̀, gɔɔ pɔ́ nɔɛɔ ı̏ bɔlɛ ítɔi, 12 ɔ̃
à wabikɛ̀ Luawa à mɛ̀: Dii, ma dii Ablahaũ Lua,
gbɛ̃kɛkɛ ma diiɛ. To ma tá kɛ na oosia. 13 Gwa, má
zɛa lɔ̀ɔ saɛ kɛ. Tó wɛ̃́lɛ wɛ̃́ndiaɔ bɔ̀lɛ ítɔi, 14 wɛ̃́ndia pɔ́
má ò̀ɛ̀ aà a lo pila à idãmɛɛ mà mi, tó a òmɛɛ mà mi,
í kpá ma yiongoɔwa lɔ, má dɔ̃ kɛ́ n gbɛ̃kɛkɛ̀ ma diiɛ,
nɔɛ pɔ́ ń dı̏lɛ n zɔ̀blena Izaaki pɔ́ ũn we.

15 I yã́pi o a làao, ɔ̃ Bɛtuɛ nɛ́ Lɛbɛka bɔ̀ ń loo dia
a gȁu. Bɛtuɛá Ablahaũ vı̏i Nakɔɔ nɛ́ pɔ́ a ı̏ ń a na
Milikaoɛ. 16 Nɔ kɛfɛnaɛ, mɛ́ a lɛ́so, gɔ̃ɛe i wúlɛaànɔ
yãao. A mɔ̀ lɔ̀ɔi, à itɔ̀ lo pai, ɔ̃ à ɛ̀a lɛ́ tá. 17 Ɔ zɔ̀blenapi
bàalɛ̀ gɛ̀ guzɔ̏ɛ̀ à mɛ̀: Ma gba í mà mi, baa yɔɔ.
18 Nɔɛpi mɛ̀: Mi Baa! Ɔ à a lo pı̏la gɔ̏ɔ, à í kpàwà,
a mı̏. 19 Kɛ́ à í kpàwà a mı̏ a làa, à mɛ̀: Má tɔ́ ń
yiongoɔnɛ lɔ, aa mi e aa kã́. 20 Ɔ à a lo í kà pɔ́ɔ imibɔu

gɔ̃̀ɔ, à ɛ̀a bàalɛ̀ gɛ̀ ítɔi lɔ̀ɔi, ɔ̃ à itɔ̀ yiongoɔnɛ píi. 21 Ɔ
gɔ̃ɛpi zɛ̀, àlɛ aà gwa soee, kɛ́ à e dɔ̃ tó Dii a to a tá
kɛ na, ge a kɛ nao. 22 Kɛ́ yiongoɔ imȉ aa làa, ɔ̃ gɔ̃ɛpi
vua tãana maa dà nɔpiɛ a níu, à vua zã'ɔana dàɛ̀
mɛ̀n pla. Tãanapi gbia kà galaũ sɔo, zã'ɔanapiɔ sɔ̃
galaũ basɔobasɔo. 23 Ɔ à aà là à mɛ̀: Omɛɛ, dé nɛ́n n
ũi? Wá ikȉi e n mae bɛa? 24 Ɔ a wèwà à mɛ̀: Bɛtuɛ
nɛ́n ma ũ, Milika ń Nakɔɔo tɔũna. 25 Sɛ̃ ń tàaao di
wá bɛɛ, mɛ́ ikȉi kú lɔ. 26 Ɔ gɔ̃ɛpi mipɛ̀lɛ à kùlɛ Diiɛ à
mɛ̀: 27 Wà Dii ma dii Ablahaũ Lua sáaukpa, kɛ́ i gí
gbɛ̃kɛ ń náaio yãkɛiɛ̀o yã́i. Mapi sɔ̃, Dii dɔ̀aamɛɛ ma
dii daɛɔ bɛ.

28 Ɔ wɛ̃́ndiapi bàalɛ̀ gɛ̀ yã́pi dàu a sȉu a bɛdeɔnɛ.
29 Lɛbɛkapi dãɔ vi̋, wi̋ mɛɛ̀ Labã. A̋ bɔ̀ wɛ̃́nkpɛ ń bao,
à gɛ̀ gɔ̃ɛpi lè lɔ̀ɔ'ɛa, 30 asa a è a dãe tãana ń zão daa,
mɛ́ à yã́ pɔ́ gɔ̃ɛpi ɵ̀ɛ̀ mà. Kɛ́ à gɛ̀ aà lè ń yiongoɔ
lɔ̀ɔ'ɛa, 31 à mɛ̀: Mɔ́, n gbɛ̃́ pɔ́ Dii báaadàngu! A̋kɛa
ń zɛa wɛ̃́nkpɛi? Ma kpɛkɛ̀kɛnɛ ń yiongoɔ dɔdɔkȉio.
32 Gɔ̃ɛpi gɛ̃̀ ua, ɔ̃ Labã yiongoɔ aso pòlo à sɛ̃la niɛ ń
tàaao kpàmá, à í kpà gɔ̃ɛpiwa, ɔ̃ à gbá pȉpiò ń a gbɛ̃́ɔ
ḿpii.

33 Wà blɛ dȉlɛɛ̀, ɔ̃ à mɛ̀: Má pɔble gȉao e mà yã́
pɔ́ ma mɔɵ̀ o. Ɔ Labã mɛ̀: O. 34 Ɔ à mɛ̀: Ablahaũ
zɔ̀blenan ma ũ. 35 Dii ɛ̀fãaikɛ̀ ma diiɛ maamaa, ɔ̃
à gɔ̃̀ ɔde ũ. A̋ aà gbà sãɔ ń zuɔ ń ã́nusuo ń vuao ń
zɔgɔ̃ɛɔ ń zɔnɔɛɔ ń yiongoɔ ń zàa'ȉnaɔ. 36 Ma diipi na
Sala nɛ'ȉ gɔ̃ɛ ũ a zikũ guu, ɔ̃ ma dii pɔ́ pɔ́ á vi̋ kpà
nɛ́piwa píi. 37 Ma dii tò ma lɛgbɛ̃̀, asa à mɛ̀ másu
Kanaa bùsu pɔ́ á kúu nɔ sɛ a nɛ́ɛo. 38 A mɛ̀ mà gɛ́ a
de bɛ a bui guu, mí nɔsɛ a nɛ́ɛ we. 39 Ɔ ma a dii là
ma mɛ̀, tó nɔɛpi i we bɔ̀ tɛmazio sɔ̃ bɛ? 40 A wèa à

mɛ̀, Dii pɔ́ á tɛaàzi, ɔ̃mɛ a a Malaika zi̋ aà gɛ́ zɛimɛɛ,
kɛ́ ma tá e kɛ na, mí nɔsɛ a nɛ́ɛ a de bɛ daɛɔ guu. 41 A̋
mɛ̀ tó ma gɛ a buiɔ kı̋i, tó wi weio, ma bɔ lɛ́ pɔ́ má
gbɛ̃̀ɛ̀ guun we.

42 Kɛ́ ma ka lɔ̀ɔi gbã̂ ma mɛ̀: Dii, ma dii Ablahaũ̂
Lua, tó n wei, to ma tá kɛ na. 43 Má kú lɔ̀ɔ'ɛa.
Wɛ̃́ndia pɔ́ mɔ̀ ítɔi, mɛ́ má ɔ̀ɛ̀ aà ma gba í yɔɔ mà mi,
44 tó a ò mà mi, ítɔ ma yiongoɔnɛ lɔ, má dɔ̃ kɛ́ wɛ̃́ndia
pɔ́ ń di̋lɛ à kɛ ma dii nɛ́ pɔ́ ũn we. 45 E màɔ yã̋pi o ma
nɔ̀sɛ guu màɔ láa, ɔ̃ Lɛbɛka bɔ̀ ń loo dia a gã̏u, à mɔ̀
lɔ̀ɔ'ɛa à itɔ̀. Ɔ má ɔ̀ɛ̀ aà ma gba í mà mi. 46 A̋ a lo pi̋la
gɔ̃̀ɔ, à mɛ̀ mà mi, í kpá ma yiongoɔwa lɔ. Má mi̋ ɔ̃
a kpà ma yiongoɔwa. 47 Ɔ ma aà là, dé nɛ́n aà ũi?
A̋ mɛ̀ Bɛtuɛ nɛ́n a ũ, Milika ń Nakɔɔo tɔũna. Ɔ ma
tãanadàɛ̀ a níu, ma zã dàɛ̀ a ɔɔwa. 48 Ɔ ma mipɛ̀lɛ
ma kulɛ Dii ma dii Ablahaũ̂ Luaɛ, ma aà sáaukpà,
asa à dɔ̀aamɛɛ zɛ́ súsu guu, kɛ́ mà a dii vi̋i tɔũna sɛ́
aà nɛ́ɛ. 49 Tiasa tó á we gbɛ̃kɛ ń náaio yãkɛ ma diiɛ,
à omɛɛ. Tó i wei sɔ̃o, à omɛɛ, mí gɛ́ gupãlei. 50 Labã
ń Bɛtuɛo wɛ̀wà aa mɛ̀: Yã̋pi bɔ̀ Dii kı̋iɛ, wá yãe oa
vi̋o, a maa ge a vãi. 51 Lɛbɛka kɛ, ǹ aà sɛ taò, i gɔ̃ n
dii nɛ́ na ũ lá Dii ɔ̀wa. 52 Kɛ́ Ablahaũ̂ zɔ̀blenapi ń
yãmà, à wűlɛ tɔɔlɛ Diiɛ. 53 Ɔ à nɔamblebɔ pɔ́ wa kɛ̀
ń ã̋nusuo ń vuaoɔ ń pɔkasaɔ bɔ̀lɛ kpà Lɛbɛkawa. A̋
aà dãɔ ń aà dao gbà pɔ́ ɔdeɔ lɔ. 54 Ɔ aàpi ń gbɛ̃́ pɔ́
kuaànɔɔ pɔblè aa imi̋, ɔ̃ aa i̋ we.

Kɛ́ aa fɛ̀lɛ kɔɔ à mɛ̀: A̋ ma gbaɛ mà ta ma diiwa.
55 Nɔ dãɔ ń aà dao mɛ̀: To nɛ́pi gɔ̃wanɔ baa gɔɔ kwi,
í gbasa tá. 56 Ɔ gɔ̃ɛpi ɔ̀nɛ́: Lá Dii ma tá kɛ̀na kɛ́wa,
ásu ma dɔdɔo. A̋ ma gbaɛ mà ta ma diiwa. 57 Ɔ aa
mɛ̀: Wà nɛ́pi sísi wà aà la. 58 Ɔ aa Lɛbɛka si̋si aa aà

là aa mὲ: Ɲyɔ̃ tá ń gbɛ̃́pioa? Ɔ Lɛbɛka mὲ: Má tá. 59 Ɔ
aa Lɛbɛka gbàɛ ń zɔ pɔ́ à aà gwà za aà nɛ́zi̍o, aalɛ tá ń
Ablahaũ zɔ̀blenao ń aà gbɛ̃́ɔ. 60 Aa samaa'ò Lɛbɛkaɛ
aa ò̀ὲ:
Nɛ́, ńyɔ̃ gɔ̃ gbɛ̃́ dasidasiɔ dazi ũ,
n buiɔ iɔ iko vi̍ ń zangudeɔwa.
61 Ɔ Lɛbɛka fɛ̀lɛ ń a zɔnɔɛɔ, aa kà yiongoɔ kpɛ, aa bɔ̀
tɛ gɔ̃ɛpizi, ɔ̃ à tàńnɔ.
62 A̍ mɔ lè Izaaki sù ń lɔ̀ɔ pɔ́ wi̍ mɛ
Luabɛ̃ɛpɔima'eo, à zɔ̏lɛ Nɛgɛvɛ bùsuu. 63 A̍ bɔ̀ gὲ
làasookɛi sɛ̃u oosi, ɔ̃ kɛ́ à wɛzù, a è yiongoɔ lɛ́ mɔ́.
64 Lɛbɛka wɛzù à Izaaki è sɔ̃, ɔ̃ à pi̍la a yiongo kpɛ
kpakpa, 65 à zɔ̀blenapi là à mὲ: Dén gɔ̃ɛ pɔ́ bɛ sɛ̃u
àlɛ mɔ́ daiwálɛ kee ũi? Ɔ zɔ̀blenapi wèwà à mὲ:
Ma diiɛ. Ɔ Lɛbɛka a pɔlɔgãu sɛ kù a wɛ́a. 66 Kɛ́
aa kà Izaaki ki̍i, zɔ̀blenapi yá̍ pɔ́ á kὲ sὲlɛ si̍uὲ píi.
67 Izaaki gɛ̏ ń Lɛbɛkao a da Sala zwȁakpɛu, ɔ̃ à aà
sὲ, à gɔ̏ aà nɔ ũ. A yeaàzi, ɔ̃ aà nɔ̀sɛ ni̍ni a da gaa
gbɛa.

25

Ablahaũ nɛ́ pãleɔ

1 Ablahaũ nɔ pãle sὲ lɔ, aà tɔ́n Kɛtula. 2 Nɛ́ pɔ́ a
i̍aànɔɔ tɔ́n kɛ: Zimana, Yosã, Mɛdã, Madiã, Isebaki,
Sua. 3 Yosã mɛ́ Seba ń Dedão i̍. Dedã buiɔn Asuliɔ ń
Lɛtusiɔ ń Lɛumiɔ ũ. 4 Madiã nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Efa, Efɛɛ,
Anɔki, Abida, Ɛlɛdaa. Ampii Kɛtula buiɔnɛ.
5 Ablahaũ a àizɛɛ kpà Izaakiwa píi, 6 ɔ̃ à gbadà a
nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́o nɛ́ɔnɛ, à ń gbáɛ gukpɛ oi e àɔ gɛ́
gai, kɛ́ aasu wàɔ kú ń Izaakioo.

Ablahaũ gaa

7 Ablahaũ kɛ̀ wɛ̃̀ baswaaɔ̃kwi ń sɔoo, 8 ɔ̃ à gà.
A̋ zikũ̀ táotao, ɔ̃ à gbàsa zù a gbɛ̃́ɔ guu. 9 Aà nɛ́ɔ
Izaaki ń Isimaɛlao aà vĩ̀ Mapela gbɛ̀'ɛ guu, Mamale
gukpɛ, bua pɔ́ dɛ Iti bui Zohaa nɛ́ Ɛfɔ̃nɔ pɔ́ ũ yãa,
10 ɔ̃ Ablahaũpi lù Itiɔwa.* Wekĩ̀i ɔ̃ wà aà vĩ̀u ń a
na Salao. 11 Ablahaũ gaa gbɛa Lua báaadà aà nɛ́
Izaakigu. A zɔ̃lɛa Luabɛ̃ɛpɔima'e lɔ̀ɔ saɛ.

Isimaɛla buiɔ

12 Ablahaũ nɛ́ Isimaɛla buiɔ yã́n kɛ: Sala zɔnɔɛ
Hagaa, Egipi nɔɛ ɔ̃ à nɛ́pi ĩ̀aànɔ. 13 Aà nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n
kɛ an iawa. Aà nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia tɔ́n Nɛbaio. Aà dãunaɔ
tɔ́n kɛ: Kedaa, Adibɛɛli, Mibisã, 14 Misima, Duma,
Masa, 15 Adada, Tema, Yetuu, Nafisi, Kedema.
16 Isimaɛla nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n we. An baade a tɔkpà a wɛ̃́lɛɛ
ge a bòoɛ. Aamɛ bui kuɛplaɔ dezi káauɔ ũ.

17 Isimaɛla kɛ̀ wɛ̃̀ basopla àaɔ̃sai, ɔ̃ à gà à zù a gbɛ̃́ɔ
guu. 18 Aà buiɔ zɔ̃̀lɛ za Avila e à gɛ̀ pɛ̀ò Suluwa Egipi
bùsu lɛ́i taa Asili bùsu oi. Aali kɔ̃tɛsi ń Ablahaũ bui
kĩ̀niɔo.

Esau ń Yakɔbuo ia

19 Ablahaũ nɛ́ Izaaki buiɔ yã́n kɛ: Ablahaũ Izaaki
ĩ̀. 20 Kɛ́ Izaaki kà wɛ̃̀ bla ɔ̃ à Labã dãe Lɛbɛka sɛ̀. Ɔmɛ
Sili bùsu gbɛ̃́ Bɛtuɛ pɔ́ bɔ̀ Mɛsɔpɔtami bùsuu nɛ́ ũ.
21 Izaaki wabikɛ̀ Diiwa a naɛ, asa fĩiɛ, ɔ̃ Dii sĩ̀aànɔ,
aà napi nɔsĩ̀. 22 Sĩ̀aɔ lɛ́ dɛ̃ɛka aà gbɛɛu, ɔ̃ à mɛ̀: Bɔ́yãi
yã́ bee taa ma lei? Ɔ à gɛ̀ Dii lai. 23 Dii ò̀ɛ:
Bui mɛ̀n pla ku n nɛasakpɛu,
gbɛ̃ɔn pla pɔ́ kú n gbɛɛupiɔ aa kɛ̃kɔ̃wa.
Bui mɛ̀ndo gbãa aɔ dɛ adola,

* **25:10** Daa 23.17

a pɔ́ bɔ̀ káau a gɔ̃ nɛ́ ũ gbɛ̃́ zɑ̃́ɛ.†
24 Kɛ́ aà nɛ'igɔɔ kà, à sĭaɔ ĭ gɔ̃ɛɔ ũ. 25 Kɛ́ gbɛ̃́ káau lɛ́
bɔ, à bɔ̀ tɛ̃́ndɔ̃ɔ̃dɔ̃ɔ̃. Aà mɛkɑ̃ kà ula ũ, ɔ̃ wà tɔkpàɛ̀
Esau.‡ 26 Bee gbɛa kɛ́ nɛ́ plaade lɛ́ bɔ, à dɔ̀ Esau
gbatoewa, ɔ̃ wà tɔkpàɛ̀ Yakɔbu.§ Izaaki wɛ̃̀ bàaɔ̃deu
ɔ̃ à nɛ́piɔ ĭ.
27 Nɛ́piɔ zɔ̃ɔkũ̀. Esau kɛ̀ toensa pɔ́ lí kɛ̃́ sɛ̃̀awao ũ.
Yakɔbu sɔ̃ bɛgwanaɛ. 28 Izaaki ye Esauzi, kɛ́ a lɛ́'u
vĭ yɑ̃́i. Lɛbɛka sɔ̃ a ye Yakɔbuzi.
29 Zĭewa Yakɔbu lɛ́ dokuu, ɔ̃ Esau sù ń sɛ̃̀ao, nɔana
lɛ́ aà dɛ. 30 Ɔ a ò Yakɔbuɛ: N yɑ̃́ na! To mà blɛ tɛ̃a
bee e ble, asa nɔana lɛ́ ma dɛɛ. Ayɑ̃mɛto wà tɔkpà
Esauɛ Ɛdɔũ.* 31 Yakɔbu mɛ̀: N n yoakɛzɛ† kpaa gĭa.
32 Ɔ Esau mɛ̀: Ma ka gaaɛ, bɔ́ ma yoakɛzɛ a kɛmɛɛi?
33 Ɔ Yakɔbu ò̀ɛ̀: Mɛ ń sĭ ń Luao gĭa. Ɔ à mɛ̀ á sĭ ń
Luao, a a yoakɛzɛ kpàwàɛ.‡ 34 Ɔ Yakɔbu pɛ̃ɛ ń bláa
dopio kpàwà. A blè à imĭ, ɔ̃ à fɛ̀lɛ bɔ̀. Beewa Esau a
yoakɛzɛ dĭlɛ pɑ̃.

26

Izaaki ń Abimɛlɛkio

1 Imina kà bùsupiu, a sɛ̃́ia pɔ́ kà Ablahaũ gɔɔ
bàasi, ɔ̃ Izaaki fɛ̀lɛ gɛ̀ Filitɛ̃ɔ kí Abimɛlɛki kɑ̃́i Gelaa.
2 Ɔ Dii bɔ̀ mɔ̀wà à mɛ̀:
Nsu ta Egipio.
Zɔ̃lɛ gu pɔ́ má onɛu.
3 Nyɔ̃ ku bùsuɛ beeu gĭa.

† **25:23** Lom 9.12 Buipiɔ kɑ̃́i sĭa ia guu, nɛ́ pɔ́ bɔ̀ káau ɔ̃mɛ ĭɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.
‡ **25:25** Bee mɛ̀ kɑ̃de. § **25:26** Bee mɛ̀ gbatoekũna ge kɔ̃nikɛnɛde.
* **25:30** Bee mɛ̀ tɛ̃a. † **25:31** Nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia mɛ́ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, ɔ̃mɛ ĭ túbi sɛ́
dɛńla. ‡ **25:33** Ɛbɛ 12.16

Máɔ kunnɔ, mí ɛ̀fãaikɛnɛ.
Má bùsuɛ bee kpamaɛ píi ń n buiɔ,
mí lɛ́ pɔ́ má gbɛ̃̀ n maeɛ kɛnɛ.
4 Má n bui kấñ lán saanaɔwa,
mí bùsuɛ bee kpámá píi.
Bui pɔ́ kú tɔɔlɛɔ píi
aa ɛ̀fãai e n bui sabai,
5 kɛ́ Ablahaũ ma yãmà yấi.
A̋ ma ɔtondɔkı̋i gwà,
mɛ́ a yấ pɔ́ má dı̋lɛɔ kũa
ń ma yãdilɛnɛɔ ń ma ikoyãɔ.
6 Ɔ Izaaki gɔ̃̀ Gelaa. 7 Kɛ́ beleɔ lɛ́ aà la aà na yấi,
à mɛ̀ a dãɛɛ. Asa àlɛ vı̋akɛ, àlɛ e tó à mɛ̀ a naɛ, wa
a dɛ nɔpi yấiɛ, asa nɔpiá nɔanaɛ. 8 Kɛ́ àlɛ gɔɔplakɛ
we, Filitɛ̃ɔ kí Abimɛlɛki lɛ́ zı̋lɛ gwa fɛnɛntiu, ɔ̃ à su è
Izaaki lɛ́ bɔ̃̀nɔble ń a nao. 9 Ɔ à Izaaki sı̋si à mɛ̀: Asi
n naɛ fá! A̋kɛa n mɛ̀ n dãɛɛi? A wèwà à mɛ̀: Málɛ e
wa ma dɛ aà yấiɛ. 10 Abimɛlɛki mɛ̀: Bɔ́ yấ ń kɛ̀wɛ̃ɛ
màai? Yɔɔnnɔ mɛ́ gɔ̃̀ kɛ́ wá gbɛ̃e wúlɛ ń n napio, dɔ̃
yãa n wá dá tàaeu. 11 Ɔ Abimɛlɛki lɛzà gbɛ̃́piiwa à
mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ ɔkầ gɔ̃ɛpiwa ń aà nao, wa ade dɛ.
12 Izaaki pɔtɔ̃̀ bùsupiu, ɔ̃ à pɔ́ è wɛ̃ bee lɛɛ basɔo,
kɛ́ Dii ɛ̀fãaidàuɛ̀ yấi. 13 A̋ zɔ̃ɔkũ̀, mɛ́ aà àizɛɛ ı̋ɔ kấñ
e à kɛ̀ ɔde sà bílibili ũ. 14 A sãɔ ń zuɔ vı̋ dasi ń
zɔɔ, ɔ̃ Filitɛ̃ɔ zàaàgu. 15 Ɔ aa lɔ̀ɔ pɔ́ aà mae Ablahaũ
zı̋kɛnaɔ yɔ̃̀ a gɔɔɔ kàka ń bùsuo píi. 16 Ɔ Abimɛlɛki ò
Izaakiɛ: Gowála, asa n gbãa dɛwála maamaaɛ.
17 Ɔ Izaaki bɔ̀ we, à bòokpà Gelaa guzulɛu, ɔ̃ à
gɔɔplakɛ̀ we. 18 Lɔ̀ɔ pɔ́ wa yɔ̃̀ aà mae Ablahaũ gɔɔ
mɛ́ Filitɛ̃ɔ kàka aà gaa gbɛaɔ ɔ̃ à ɛ̀a bɔ̀bɔ, à tɔ́ doũ pɔ́ a
mae kpànɛ́ yãaɔ kpànɛ́ lɔ. 19 Izaaki zı̋kɛnaɔ lɔ̀ɔ pãle

yɔ̃̀ guzulɛpiu, ɔ̃ aa bɔ̀ ı́ maawa. 20 Ɔ Gelaa pɔdãnaɔ
lɛkpaakɛ̀ ń Izaaki pɔ́ɔ aa mɛ̀: Wá ı́ɛ. Ɔ à tɔkpà lɔ̀ɔpiɛ
Sòle, ké aa sòlekɛ̀aànɔ yã́i. 21 Aa lɔ̀ɔ pãle yɔ̃̀, ɔ̃ wà
lɛkpaakɛ̀ lɔ̀ɔpi yã́ musu lɔ, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Ibɛlɛ. 22 A gò
we, ɔ̃ à lɔ̀ɔ pãle yɔ̃̀ lɔ, aai lɛkpaakɛ a yã́ musu lɔo. Ɔ à
tɔkpàɛ̀ Dɛ̀ɛpoo, asa à mɛ̀: Dii wá gbá dɛ̀ɛpookı̃i, wá
ɔta sa.

23 Bee gbɛa à gɛ̀ Bɛɛsɛba. 24 Dii bɔ̀ mɔ̀wà gwãası̃na
bee à mɛ̀:
Mámɛ má n mae Ablahaũ Lua ũ,
ńsu vı̃akɛo, asa má kunnɔ.
Má ɛ̀fãaikɛnɛ, mí n bui kã́fı̃
ma zɔ̀blena Ablahaũ yã́i.

25 We à sa'okı̃i bòu à Dii sı̃siu. Ɔ à bòokpà we, aà
zı̃kɛnaɔ lɛ́ lɔ̀ɔ yɔ̃́. 26 Ɔ Abimɛlɛki bɔ̀ Gelaa à mɔ̀ Izaaki
kı̃́i ń a kwàasi Ahuzao ń a zı̃gɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ Pikɔlio.*
27 Izaaki ń lá à mɛ̀: Lá a zamagu a ma ya á bɛ, àkɛa
a mɔ ma kı̃́ii? 28 Aa wèwà aa mɛ̀: Wá è Dii kunnɔɛ,
ɔ̃ wa mɛ̀ a maa wà lɛdoũkɛ, wí lɛgbɛ̃kɔ̃ɛ a yã́ musu,
29 ké ńsu yãvãie kɛwɛ̃ɛo, asa wi ı̃adamao. Yãmaa
ɔ̃ wá kɛ̀nɛ, wa n gbaɛ aafiaɛ, ɔ̃ Dii ɛ̀fãaikɛ̀nɛ. 30 Ɔ
Izaaki ń yàaekɛ̀, aa pɔblè aa imı̃. 31 Ké aa fɛ̀lɛ kɔɔ, aa
lɛgbɛ̃̀kɔ̃ɛ, ɔ̃ Izaaki zɛ̀nɛ́, aa bɔ̀ aà kı̃́i aafia. 32 Zı̃beezı̃
Izaaki zı̃kɛnaɔ mɔ̀ lɔ̀ɔ pɔ́ aa yɔ̃̀ yã'ɗɛ̀ aa mɛ̀: Wa ı́ è.
33 Ɔ à tɔkpàɛ̀ Sɛba. Ayãmɛto wı̃ mɛ wɛ̃́lɛpiɛ Bɛɛsɛba†
e ń a gbão.

34 Ké Esau kà wɛ̃̀ bla, à Iti nɔ sɛ̀ gbɛ̃ɔn pla, Beeli nɛ́
Yudi ń Eloni nɛ́ Basɛmao. 35 Izaaki ń Lɛbɛkao nɔ̀sɛ
ı̃ɔ ɔ̃̀ɔkpaa an yã́iɛ.

---

* **26:26** Daa 21.22 † **26:33** Bee mɛ̀ lɛgbɛ̃lɔɔ.

27

Izaaki sa'olɛkɛa Yakɔbuɛ

1 Izaaki zikũ̀, aà wɛ́ gbãa lɔo, àlɛ gu'e maao. Ɔ à a
yoa sĩ̀si à mɛ̀: Nɛ́! Ɔ a wèwà à mɛ̀: Ma mɔ. 2 Izaaki
mɛ̀: Ma zikũ̀, má a gagɔɔ dɔ̃o. 3 N n sá sɛ́ ń n gbàlao,
gɛ sɛ̃̀anɔbɔ wɛɛlɛmɛɛ. 4 Ma pɔeã do kuu ǹ mɔomɛɛ
mà ble, mí sa'olɛkɛnɛ e màɔ ga.
5 Lɛbɛka yã́ pɔ́ Izaaki lɛ́ o Esauɛpi mà. Kɛ́ Esau fɛ̀lɛ
gɛ̀ toekai, 6 ɔ̃ à gɛ̀ a ò Yakɔbuɛ à mɛ̀: Má mà n mae
lɛ́ yã'o n vĩ̀iɛ à mɛ̀, 7 aà gɛ nɔ̀ɔ dɛɛ, i a pɔeã do kuuoɛ
à ble, í sa'olɛkɛ̀ ń Dii tɔ́o e àɔ gɛ́ gai. 8 Ɔ Lɛbɛka ɛ̀a
ò̀ɛ̀: Ma yãma, ní yã́ pɔ́ má dànɛ kɛ. 9 Gɛ́ bleɔ guu,
blenɛ maa kũ mɛ̀n pla ǹ dɛ, ní kɛkɛ ǹ mɔò, mí n mae
pɔeã do kuuɛ̀, 10 ní gɛoɛ̀ aà ble, i sa'olɛkɛnɛ e àɔ ga.
11 Ɔ Yakɔbu ò a daɛ: Ma vĩ̀i kã́ vĩ mɛ́ má yɔlɔ. 12 Tó
ma mae ɔkã̀a mɛ́ à ma dɔ̃, a dilɛ málɛ a kɛ pɔ́ɔpɔɔɛ,
i lɛkɛmɛɛ sa'olɛ gbɛu. 13 Ɔ aà da ò̀ɛ̀: Lua to lɛkɛanɛ
bee gɔ̃mɛɛ. Ma yãma lé! Gɛ ǹ dɛ ǹ mɔomɛɛ.
14 Ɔ Yakɔbu gɛ̀ blepiɔ dɛ̀ à mɔ̀ò a daɛ, ɔ̃ à aà mae
pɔeã do kùuoɛ̀. 15 Ɔ à a yoa pɔkasa maa pɔ́ kú a kpɛ́u
sɛ dà a nɛ́ Sedeɛ. 16 A blenɛ báa fĩ̀ aà ɔɔ ń aà waa pɔ́
kã́ vĩowa. 17 Ɔ à do ń pɛ̃ɛ pɔ́ á kɛ̀o kpàwà.
18 Yakɔbu gɛ̀ a mae kĩ́i à mɛ̀: Baa! A mɛ̀: Má kɛ́!
Ma nɛ́ kpele ni? 19 Yakɔbu wèwà à mɛ̀: Mámɛmaa
Esau n yoa. Lá ń òmɛɛ, má kɛ̀. Fɛlɛ zɔ̃lɛ ǹ ma ɔ'i ble,
ní sa'olɛkɛmɛɛ. 20 Ɔ Izaaki ò a nɛ́ɛ: O'o! N è kɔ̀a? A
wèwà à mɛ̀: Dii n Lua mɛ́ saakpàa. 21 Ɔ Izaaki ò̀ɛ̀:
Sɔ̃mazi mà ɔkãma, kɛ́ mà e dɔ̃ tɔ́ ma nɛ́ Esauɛ sĩana.
22 Yakɔbu sɔ̃̀ a maezi, ɔ̃ à ɔkã̀wà à mɛ̀: Lɔɔɛ beeá
Yakɔbu lɔɔɛ, kási ɔɛ beeá Esau ɔɛ. 23 Ɔ i aà dɔ̃o, kɛ́ aà
ɔɔ kã́ vĩ lán Esau pɔ́wa yãi. A ye sa'olɛkɛ̀, 24 ɔ̃ à aà

là gi̋a: Ma nɛ́ Esaun n ũ si̋anaa? A̋ mɛ̀: Ao, mámɛ!
25 Ɔ à mɛ̀: Pɔ́ kpaa mà n ɔ'i ble, mí sa'olɛkɛnɛ. Kɛ́ a
di̋lɛɛ̀, ɔ̃ a blè. A̋ mɔ̀ɛ̀ ń vɛ̃ɛo, a mi̋ lɔ. 26 Ɔ aà maepi òɛ̀:
Sɔ̃mazi, ní lɛ́pɛa. 27 Ɔ à sɔ̃̀aàzi à lɛpɛ̀wà. Kɛ́ Izaaki
aà pɔkasaɔ gi̋mà, ɔ̃ à sa'olɛkɛ̀ɛ̀ à mɛ̀:
Ma nɛ́ gi̋ dɛ lán bua pɔ́ Dii ɛ̀fãaidàuwa.
28 Lua n gba mɔ̀sɛ bɔa za musu,
i n gba tɔɔlɛ táaede,
pɔ́wɛna ń vɛ̃ɛo iɔ dinzi.
29 Gbɛ̃́ɔ zɔblenɛ,
buiɔ kúlɛnɛ,
níɔ dɛ n gbɛ̃́ɔ dii ũ,
n da nɛ́ɔ i kúlɛnɛ.
Lua lɛkɛ gbɛ̃́ pɔ́ lɛkɛ̀nɛɔnɛ,
aà báaada gbɛ̃́ pɔ́ samaa'ònɛɔgu.*
30 Kɛ́ Izaaki sa'olɛkɛ̀ Yakɔbuɛ a làa, ɔ̃ Yakɔbu gò aà
ki̋i. Kɛ́ aà vi̋i sù ń toekao gɔ̃̀ɔ, 31 ɔ̃ à blɛkɛ̀ a maeɛ sɔ̃,
à gɛ̀oɛ̀, ɔ̃ a òɛ̀: Baa! Fɛlɛ ǹ ma ɔ'i ble, ní sa'olɛkɛmɛɛ.
32 Ɔ aà mae aà là à mɛ̀: Mmɛnn déi? A wèwà à
mɛ̀: Mámɛmaa n yoa Esau. 33 Yápi di̋ Izaakiwa, àlɛ
lualua à mɛ̀: Démɛ nɔ̀ɔ dɛ̀ à mɔ̀omɛɛ yãa e ǹyɔ̃ gɛ́
mɔ́i, má sòi? Ma sa'olɛkɛ̀ adeɛ kɔ̀, mɛ́ a ɛ̀fãaipi eɛ.
34 Kɛ́ Esau a mae yápi mà, à búbuapȁlɛ à ɔ́ɔlɔ̀ à kɛ̀
wɛ̃na, ɔ̃ à mɛ̀: Baa! Sa'olɛkɛmɛɛ sɔ̃.† 35 Ɔ à mɛ̀: N
dãuna mɔ̀ ń kɔ̃nio à n sa'olɛ si̋ kɔ̀. 36 Ɔ Esau mɛ̀: Aà
tɔ́n Yakɔbuo‡ lò? A̋ ɔ̃nɔkɛ̀mɛɛ à kɛ̀ gɛ̃n plan we sa.
A̋ ma yoakɛzɛ si̋a yãa,§ ɔ̃ à ma sa'olɛ si̋a kɛ lɔ. Má
sa'olɛ e lɔo lé? 37 Izaaki wèwà à mɛ̀: Ma aà di̋lɛ n dii
ũ, ma aà daɛɔ kɛ̀ aà zi̋kɛnaɔ ũ, ma pɔ́wɛna ń vɛ̃ɛo
kpàwà. Bɔ́ má fɔ̃ kɛnɛ lɔi? 38 Esau ò a maeɛ: Baa,

* 27:29 Ɛbɛ 11.20 † 27:34 Ɛbɛ 12.17 ‡ 27:36 Bee mɛ̀ kɔ̃nikɛnɛde. § 27:36 Daa 25.31

sa'olɛ bee ɔ̃ ń vı̀ adoa? Sa'olɛ pãle kɛmɛɛ sɔ̃ Baa. Ɔ
Esau nà ɔɔlɔwa. 39 Ɔ aà mae wèwà à mɛ̀:
Tɔɔlɛ pɔ́ ńyɔ̃ɔ kuu aɔ táae vı̀o,
mɔ̀sɛ a bɔnɛ za musuo.
40 Nyɔ̃ɔ fɛ̃nda kũa gɔɔpiiɛ,
ńyɔ̃ zɔble n dãunaɛ.
Lá n sɔ̃ a dadoũo,
ńyɔ̃ aà zuu bɔnla.

41 Esau íbɛlɛsɛ̀ ń Yakɔbuo sa'olɛ pɔ́ a mae kɛ̀ɛ̀ yấi, ɔ̃
a ò a sɔ̃u: Ma mae gaa zầo, mí gbasa mà a dãuna dɛ.
42 Wà yấ pɔ́ Esau ò kɔmalɛkɛ̀ Lɛbɛkaɛ, ɔ̃ à Yakɔbu sı̀si
à mɛ̀: Esau ye a pɔ́ tɔsima à n dɛɛ. 43 Ma yãma sa.
Fɛlɛ bàalɛ gɛ́ ma dãɔ Labã bɛ Halana, 44 níɔ kuaànɔ
we gı̀a e n vı̀ipi pɔkũma kpálɛ. 45 Tó aà pɔ wèe, mɛ́
yấ pɔ́ ń kɛ̀ɛ̀ sầaàgu, má gbɛ̃́ zı̀ n gbɛsii. Má ye mà
kua ma nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɔwa píi zı̀doũzı̀o.

46 Ɔ Lɛbɛka ò Izaakiɛ: Iti nɔɛɔ ni bɔ̀mala. Tó
Yakɔbu Iti nɔ sɛ̀ bùsuu la lán Esau nɔɛ beeɔwa, ma
kua aɔ namɛɛ lɔo.

28

Yakɔbu bàasi taa Labã kı̀̃i

1 Ɔ Izaaki Yakɔbu sı̀si, à samaa'ɔ̀ɛ̀ à yãdı̀lɛɛ̀ à mɛ̀:
Nsu nɔsɛ Kanaa nɔɛɔ guuo. 2 Fɛlɛ gɛ́ Mɛsɔpɔtami
bùsuu n da mae Bɛtuɛ bɛ, ní nɔsɛ we n desɛ̃ Labã
nɛ́ɔ guu.
3 Lua Gbãapiide báaadangu,
aà to ǹ nɛ'i maamaa, aaiɔ kấñ,
ní gɔ̃ buiɔ dezi ũ.
4 Lua báaa pɔ́ a dà Ablahaũgu dangu ń n buiɔ píi,
kɛ́ bùsu pɔ́ ńlɛ nibɔbleu gɔ̃nɛ,
bùsu pɔ́ a kpà Ablahaũwaɛ bee.

5 Ɔ Izaaki Yakɔbu gbàɛ aà gɛ́ Labã kʼ̃i Mɛsɔpɔtami
bùsuu. Labãá Sili bùsu gbɛ̃́ Bɛtuɛ nɛ́ɛ, Yakɔbu ń
Esauo desɛ̃ɛ.
6 Esau mà Izaaki samaa'ò Yakɔbuɛ, à aà gbàɛ
Mɛsɔpɔtami, kɛ́ aà nɔsɛ we. Kɛ́ à sa maapi òɛ̀ à mɛ̀,
asu nɔsɛ Kanaa nɔɛɔ guuo. 7 A è Yakɔbu a mae ń
a dao yãmà, à dà Mɛsɔpɔtami zɛ́u. 8 Ɔ a dɔ̃̀ sa kɛ́
Kanaa bùsu nɔɛɔ lí ká a maeguo. 9 Ɔ à gɛ̀ Ablahaũ
nɛ́ Isimaɛla kʼ̃i, à aà nɛ́ Maalata sɛ dà a nɔ sɛ̃́iaɔ guu.
Maalataá Nɛbaio dãeɛ.

Yakɔbu nana'oa Bɛtɛli

10 Yakɔbu bɔ̀ Bɛɛsɛba, à dà Halana zɛ́u. 11 Kɛ́ à kà
guei, àlɛ i we kɛ́ ȉatɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́u yʼ̃ái. Ɔ à gbɛ sɛ̀ gupiu
midibɔ ũ, à wùlɛ we. 12 Ɔ à nana'ò, a è dɔ̃gɛ̃gaa pɛ́lɛa
tɔɔlɛ e à gɛ̀ zɔ̃̀ luawa, Lua malaikaɔ lɛ́ dɛdɛwà, aalɛ
pila.* 13 A è Dii zɛaala à mɛ̀:
Mámɛmaa Dii n dezi Ablahaũ
ń n mae Izaakio Lua.
Má tɔɔlɛ pɔ́ ń wúlɛwàɛ bee kpamaɛ,
mpi ń n buiɔ.
14 N buiɔ aaɔ dasi lán bùsu'ũfãawa,
aa ligua gukpɛ ń bɛ'aɛo
ń gugbãntooo ń gɛɔmidɔkʼ̃io.
Dʼ̃únia bui píi a ɛ̀fãai e
mpi ń n buio sabai.
15 Máɔ kunnɔɛ,
máɔ n dɔ̃́a gu pɔ́ ńlɛ gɛ́u píi,
mí ɛa sunnɔ bùsuɛ beeu,
asa má n to weo,
má yʼ̃á pɔ́ má ònɛ kɛɛ.

* **28:12** Zãa 1.51

16 Kɛ́ Yakɔbu vù ń io à mɛ̀: Dii ku guɛuɛ, ɔ̃ mi dɔ̃o
fá! 17 Vi̋a aà kũ̀ à mɛ̀: Guɛ beeá vi̋aguɛ. Luakuki̋iɛ,
luabɛ zɛ́ɛ.
18 Yakɔbu fɛ̀lɛ kɔɔ, à gbɛ pɔ́ a kɛ̀ midibɔ ũpi sɛ̀ a pɛ̀lɛ
dɔngubɔ ũ, ɔ̃ à nísikàwà. 19 Ɔ à tɔkpà gupiɛ Bɛtɛli,†
ãma wɛ̃́lɛ pɔ́ wa kàlɛ we tɔ́ sɛ̃́ian Luzu. 20 Yakɔbu
lɛkɛ̀ Diiwa à mɛ̀: Tó ń kumanɔ, mɛ́ ńlɛ ma dɔ̃́a ma
wɛ̃́lɛɛ bee gɛa guu, mɛ́ ńlɛ ma gba pɔblea ń pɔkasaɔ,
21 e ma gɛ suò ma mae bɛ aafia, ńyɔ̃ɔ dɛ ma Lua ũɛ.
22 Gbɛ pɔ́ má pɛ̀lɛ dɔngubɔ ũpi a gɔ̃ n gbagbaki̋i ũɛ,
mɛ́ pɔ́ pɔ́ n ma gba píi, má a kwide kpamaɛ.

29

Yakɔbu kaa Labã bɛ

1 Yakɔbu ɛ̀a dàzɛu, à gɛ̀ gukpɛdeɔ bùsuu. 2 Kɛ́ à
kà we, à lɔ̀ɔ è sɛ̃u, sã kpàsa lɛɛ àaɔ̃ kálɛa a saɛ, asa
lɔ̀ɔpi í ɔ̃ wi̋ kpámá. Gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛ ta lɔ̀ɔpilɛ. 3 Tó kpàsa
pɔ́ɔ kã̀aa we píi, ɔ̃ wi̋ gbɛpi go lɔ̀ɔpilɛ wà í kpámá, ɔ̃
wi̋ ɛa gbɛpi taɛ a gbɛu. 4 Ɔ Yakɔbu sãdãnaɔ là à mɛ̀:
Gbɛ̃́ɔ, a bɔ má ni? Aa wèwà aa mɛ̀: Wa bɔ Halanaɛ.
5 Ɔ à ń lá à mɛ̀: Á Nakɔɔ tɔũna Labã dɔ̃a? Aa wèwà
aa mɛ̀: Wá aà dɔ̃. 6 Ɔ à ń lá à mɛ̀: A aafiaó? Aa mɛ̀: A
aafia. Aà nɛ́ Lasɛli gwa, àlɛ mɔ́ ń sãɔ kee. 7 Ɔ Yakɔbu
mɛ̀: Fãanɛ lɛ́ kɛ, sãɔ tagɔɔ i ka yãao. Á í kpámá, í gɛ́
ń dã́dãi. 8 Ɔ aa mɛ̀: Wá fɔ̃o. Mɛ́ i kɛ sã kpàsaɔ kã̀aa
píi bàasio, wi̋li gbɛ go lɔ̀ɔlɛ wà í kpá pɔ́ɔwao.
9 Lá àlɛ yã'onɛ́ màa, Lasɛli mɔ̀ ń a mae sãɔ, asa
sãdãnan aà ũ. 10 Kɛ́ Yakɔbu a desɛ̃ Labã nɛnɔɛ Lasɛli
è ń aà mae sãɔ, à sɔ̃̀ lɔ̀ɔi à gbɛ gò lɔ̀ɔlɛ, ɔ̃ à í kpà a desɛ̃
sãɔwa. 11 Ɔ à lɛpɛ̀ Lasɛliwa, à pɔna ɔ́ɔlɔ̀. 12 Ɔ a ò̀ɛ
aà mae daɛn a ũ, Lɛbɛka nɛ́ɛ. Ɔ Lasɛli bàalɛ̀ gɛ ò a

† **28:19** Bee mɛ̀ Lua ua.

maeɛ. 13 Kɛ́ Labã a dãe nɛ́ Yakɔbu bao mà, à bàalɛ̀
gɛ̀ daiaàlɛ. Kɛ́ à kà, ɔ̃ à kùsiwà à lɛpɛ̀wà à tàaànɔ a
bɛ. Ɔ Yakɔbu yã́ pɔ́ kɛ̀ɔ òɛ̀ píi. 14 Ɔ Labã òɛ̀: Ma aun
n ũ sĩana.

Yakɔbu Lea ń Lasɛlio sɛa

Yakɔbu kɛ̀ Labã bɛ mɔ do, 15 ɔ̃ Labã òɛ̀: Kɛ́ ń dɛ ma
daɛ ũ yãi ɔ̃ ńyɔ̃ zĩkɛmɛɛ pãa? Lá má ƒiabonɛ omɛɛ.
16 Labã sɔ̃ a nɛnɔɛɔ vĩ gbɛ̃ɔn pla. Yɔ̃ tɔ́n Lea, Bãa
sɔ̃ Lasɛli. 17 Lea wɛ́ gbãao, Lasɛli sɔ̃ nɔanaɛ, mɛ́ aà
kákaa maa. 18 Yakɔbu ye Lasɛlizi, ɔ̃ a ò Labãɛ: Má
zĩkɛnɛ wɛ̃̀ sopla n nɛ́ bãade Lasɛli yãi. 19 Labã mɛ̀:
Ma aà kpaama sĩ dɛ mà kpa gbɛ̃pãlewala. Nyɔ̃ ku
ma bɛ.
20 Ɔ Yakɔbu zĩkɛ̀ɛ̀ wɛ̃̀ sopla Lasɛli yãi, kási à kɛ̀ɛ̀
lán gɔɔplawaɛ, kɛ́ a yeaàzi yãi. 21 Ɔ a ò Labãɛ: Lá
ma zĩgɔɔ pà, ma nɔ kpaa mà sɛ́. 22 Ɔ Labã wekĩideɔ
kãaa píi, à nɔsɛblɛ kɛ̀nɛ́. 23 Kɛ́ oosi kɛ̀, ɔ̃ à a nɛ́ Lea sɛ
kpàwà, ɔ̃ Yakɔbu wùlɛaànɔ. 24 Labã a zɔnɔɛ Zilipa
kpà Leawa aàɔ zĩkɛɛ̀. 25 Kɛ́ gu dɔ̀ Yakɔbu su è Leaɛ,
ɔ̃ a ò Labãɛ: Bɔ́ yã́ ń kɛ̀mɛɛ màai? Lasɛli yãi ɔ̃ ma
zĩkɛ̀nɛo lò? Bɔ́yãi n ma kpánguakɛ̀i? 26 Labã mɛ̀:
Lakĩi wĩli Bãa kpa gɔ̃wa Yɔ̃ ãao. 27 Ãsɔ̃a do kɛ ń gbɛ̃́
beeo gĩa, mí aà gbɛ̃do kpama, ní zĩkɛmɛɛ wɛ̃̀ sopla
lɔ. 28 Yakɔbu wèi, à ãsɔ̃a dopi kɛ̀ ń Leao, ɔ̃ Labã
a nɛ́ Lasɛli kpàwà nɔ ũ. 29 Labã a zɔnɔɛ Bila kpà
Lasɛliwa aàɔ zĩkɛɛ̀. 30 Yakɔbu wùlɛ ń Lasɛlio sɔ̃, mɛ́
a yeaàzi dɛ Leala. Ɔ à ɛ̀a zĩkɛ̀ Labãɛ e wɛ̃̀ sopla lɔ.

Yakɔbu nɛ́ɔ

31 Dii è Yakɔbu ye Leazio, ɔ̃ à aà kɛ̀ nɛade ũ, Lasɛli
sɔ̃ ƒii ũ. 32 Lea nɔsĩ à nɛ'ĩ gɔ̃ɛ ũ, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Lubɛni,*

* **29:32** Bee mɛ̀ nɛgɔ̃ɛ gwa.

asa à mɛ̀: Dii ma taasikɛa gwàɛ. Ma zã́ aɔ yemazi
sa. 33 Ké à nɔsȉ lɔ, à nɛ'ȉ gɔ̃ɛ ũ, ɔ̃ à mɛ̀: Dii mà ma zã́
yemazio, ɔ̃ à ɛ̀a néɛ bee kpàa lɔ. Ɔ à tɔkpàɛ̀ Simɛɔ.†
34 Ké à ɛ̀a nɔsȉ lɔ, à nɛ'ȉ gɔ̃ɛ ũ à mɛ̀: Ké bee sa ma zã́
a ma dilɛkȉi eo, asa ma nɛgɔ̃ɛ ȉaànɔ àaɔ̃. Ɔ à tɔkpàɛ̀
Levii.‡ 35 A ɛ̀a nɔsȉ lɔ à nɛ'ȉ gɔ̃ɛ ũ à mɛ̀: Ké bee sa ma
Dii sáaukɛ̀, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Yuda.§ Ɔ aà nɛ'i zɛ̀.

30

1 Ké Lasɛli è álɛ nɛ'i ń Yakɔbuoo, à gɔ̃a kpà ń a
vȉio. Ɔ a ò Yakɔbuɛ: Nɔdɔmagu. Tó mi e sɔ̃o, má
gaɛ. 2 Yakɔbu pɔ pàaàzi à mɛ̀: Mámɛ má Lua ũa?
Aàpi mɛ́ gȉnɛ ǹ nɛ'i. 3 Ɔ Lasɛli mɛ̀: Ma zɔnɔɛ Bila
kɛ, gɛ iaànɔ, i néɔ imɛɛ, mí bui e sɔ̃ aà sabai. 4 Ɔ à a
zɔnɔɛ Bila kpàwà nɔ ũ. Yakɔbu wȕlɛaànɔ, 5 ɔ̃ à nɔsȉ
à nɛ'ȉ gɔ̃ɛ ũ. 6 Ɔ Lasɛli mɛ̀: Lua tò yã́ bɔ̀manɔ na, à
ma yãmà à ma gba nɛgɔ̃ɛ. Ɔ à tɔkpàɛ̀ Dã.* 7 Lasɛli
zɔnɔɛpi ɛ̀a nɔsȉ à nɛ'ȉ gɔ̃ɛ ũ lɔ, 8 ɔ̃ Lasɛli mɛ̀: Ma dɛ̃ɛ
zɔ̃ɔ kà ń ma vȉio, ma dɛ̃ɛnɛ̀, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Nɛfatali.†
9 Ké Lea è a nɛ'i zɛ̀, ɔ̃ à a zɔnɔɛ Zilipa kpà
Yakɔbuwa nɔ ũ sɔ̃. 10 Ɔ Lea zɔnɔɛpi nɛ'ȉ gɔ̃ɛ ũ ń
Yakɔbuo. 11 Ɔ Lea mɛ̀: Minaɛ. Ɔ à tɔkpàɛ̀ Gada.‡ 12 Ɔ
Lea zɔnɔɛpi nɛ'ȉ gɔ̃ɛ ũ lɔ ń Yakɔbuo. 13 Ɔ Lea mɛ̀: Ma
pɔ kɛ̀na, asa nɔɛɔ o pɔnaden ma ũ. Ɔ à tɔkpàɛ̀ Asɛɛ.§
14 Lubɛni bɔ̀ ésekɛkɛgɔɔ, à yenzi ɛsɛ è sɛ̃u, ɔ̃ a bòbo
sùò a da Leaɛ. Ɔ Lasɛli òɛ̀: N n nɛ́ yenzi ɛsɛpi dãmɛɛ.
15 Lea òɛ̀: Ké n ma gɔ̃ sȉa, bee i mɔmao, ɔ̃ ń ye ǹ
ma nɛ́ yenzi ɛsɛ e lɔa? Lasɛli mɛ̀: Tó ń kpàa, ḿmɛ

† 29:33 Bee mɛ̀ a mà. ‡ 29:34 Bee mɛ̀ nakɔ̃wa. § 29:35 Bee
mɛ̀ sáau. * 30:6 Bee mɛ̀ yã́ bɔ̀ńnɔ na. † 30:8 Bee mɛ̀ ma dɛ̃ɛ.
‡ 30:11 Bee mɛ̀ mina. § 30:13 Bee mɛ̀ pɔna.

ńyɔ̃ iaànɔ gbã. 16 Kɛ́ Yakɔbu lɛ́ su ń buao oosi, Lea
bɔ̀ gɛ̀ dàaàlɛ à mɛ̀: Mámɛ má innɔ gbã, asa ma nɛ́
yenzi ɛsɛ asean n ũ. Ɔ à ɛ̃iaànɔ gwãasɛ̃ina bee. 17 Lua
Lea wabikɛa sɛ̃i, ɔ̃ à nɔsɛ̃i à Sãi ɛ̃i ń Yakɔbuo. 18 Ɔ Lea
mɛ̀: Lua asea kpàa, kɛ́ ma a zɔnɔɛ kpà ma zɑ̃́wa
yɑ̃́i. Ɔ à tɔkpàɛ̀ Isakaa.* 19 Lea ɛ̀a nɔsɛ̃i lɔ, à Wotui
ɛ̃i, 20 ɔ̃ à mɛ̀: Lua gba maa dàmɛɛ. Kɛ́ bee sa ma zɑ̃́
a ma kpɛla, asa ma nɛgɔ̃ɛ ɛ̃iaànɔ soolo. Ɔ à tɔkpàɛ̀
Zabulɔni.† 21 Gbɛzã ɔ̃ à nɛnɔɛ ɛ̃i, à tɔkpàɛ̀ Dina.

22 Ɔ Lasɛli yɑ̃́ dɔ̀ Luagu, à aà wabikɛa sɛ̃i, ɔ̃ à kɛ̀
nɛade ũ. 23 A nɔsɛ̃i à nɛgɔ̃ɛ ɛ̃i, ɔ̃ à mɛ̀: Lua wibɔ̀mɛɛ.
24 Ɔ à tɔkpàɛ̀ Yosɛfu‡ à mɛ̀: Dii ɛa nɛgɔ̃ɛ pãle kɑ̃́ɛ̃imɛɛ
lɔ.

Yakɔbu Labã pɔ́ɔ dãa

25 Kɛ́ Lasɛli Yosɛfu ɛ̃i, Yakɔbu ò Labãɛ: Ma gbaɛ
mà ta ma bɛ bùsuu. 26 Ma zɛ̃ikɛ̀nɛ ma naɔ ń ma nɛ́ɔ
yɑ̃́i. N ń kpaa mà tá, asa ń dɔ̃ lá ma zɛ̃ikɛ̀nɛ. 27 Ɔ
Labã òɛ̀: Tó ma yɑ̃́ kànguɛ, gɔ̃ la. Ma màsokɛ̀ má
è Dii ɛ̀fãaikɛ̀mɛɛ n yɑ̃́i. 28 N n asea omɛɛ, mí kpama.
29 Yakɔbu òɛ̀: N dɔ̃ lá ma zɛ̃ikɛ̀nɛ, mɛ́ ń dɔ̃ lá n pɔtuoɔ
kɛ̀ ma ɔzɛ̃i, 30 asa a yɔɔna pɔ́ ń vɛ̃i zadɔ̃ mi mɔo kɑ̃̀ɛ̃i
maamaa. Dii ɛ̀fãaidàunɛ za zɛ̃́i pɔ́ ma kɛ̀sɛpɛ̀lɛ n bɛ
la. Bɔɛ má azɛ̃ia bɛ zɛ̃ikɛ sɔ̃i? 31 Labã aà là à mɛ̀: Bɔ́
má ɛ̃iaboonɛi? Yakɔbu wɛ̀wà à mɛ̀: Nsu pɔe kpaao,
sema ǹ yɑ̃́ɛ bee kɛmɛɛ, míɔ n pɔ́ɔ dãnɛ. 32 Gɛ̃ n pɔ́ɔ
guu gbã, ní sã bàebaeɔ ń a biliɔ plɛ ma asea ũ ń
sãnɛ siaɔ ń ble bàebaeɔ ń a biliɔ. 33 Tó ńlɛ ma asea
gwa zia bàasi, ńyɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ́ ma yãkɛ̀ a zɛ́waɛ. Ble
pɔ́ bàebaeo mɛ́ bili no, ge sãnɛ pɔ́ siao ma kpɑ̃́i'òɛ.

---

* **30:18** Bee mɛ̀ asea. † **30:20** Bee mɛ̀ kpɛlaa. ‡ **30:24** Bee mɛ̀
aà kɑ̃́ɛ̃i.

34 Labã mɛ̀: Tɔ̀ɔ! Âɔ dɛ lá ń ɔ̀wa. 35 Zỉbeezỉ Labã
a blesan bàebaeɔ ń a kãyãalɛɔ ń bleda biliɔ ń a
bàebaeɔ sɛ̀, an pɔ́ pɔ́ pua vỉɔ píi ń sãnɛ siaɔ píi, à
ń ná a nɛ́ɔnɛ ń ɔzỉ. 36 Ɔ à gudà ń zãnguo ń Yakɔbuo
lán tagɔɔ àaɔ̃ oa taawa, ɔ̃ Yakɔbu lɛ́ Labã pɔ́ kỉniɔ dã́.

37 Yakɔbu lí bui àaɔ̃ gɔ̃n búsuɔ zɔ̃̀zɔ̃, à ń tɔ̃ bɔ̀bɔ à ń
wɛ̃̀sã kɛ̃̀ púuu. 38 Ɔ à lí pɔ́ à ń tɔ̃ bɔ̀bɔpiɔ pɛ̀lɛpɛlɛ pɔ́ɔ
imikỉi, pɔ́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ imiiɔ wɛ́u, asa we ɔ̃ aaỉ kpáwa'ou.
39 Lá aaỉɔ kpáwa'o lípiɔ saɛ, ɔ̃ aaỉɔ nɛ́ kãyãalɛɔ i ń a
biliɔ ń a bàebaeɔ. 40 Yakɔbu ỉ pɔ́ nɛ́piɔ plɛ adoa azỉa
pɔ́ ũ, ỉ a kãyãalɛɔ ń a siaɔ ka Labã pɔ́ɔ guu. Beewa à
azỉa kpàsa bɔ̀, i ka Labã pɔ́ɔ guuo. 41 Tó pɔbui maaɔ
fɛ̀lɛ ń kpáwa'oao, Yakɔbu ỉ lípiɔ pɛ́lɛpɛlɛ pɔ́ɔ imikỉi
an wɛ́u, kɛ́ aa kpáwa'o ń saɛ. 42 Tó pɔ́ gianaɔnɛ sɔ̃,
ỉli lípɛlɛpɛlɛnɛ́o. Beewa pɔ́ gianaɔ gɔ̃̀ Labã pɔ́ ũ, mɛ́
pɔbui maaɔ gɔ̃̀ Yakɔbu pɔ́ ũ. 43 Ɔ Yakɔbu àizɛɛ ỉɔ kã́ĩ
maamaa, aà pɔ́ɔ dasikũ̀ ń zɔnɔɛɔ ń zɔgɔ̃ɛɔ ń yiongoɔ
ń zàa'ỉnaɔ.

31

1 Yakɔbu yã́ pɔ́ Labã nɛ́ɔ lɛ́ o mà aa mɛ̀: Yakɔbu wá
mae pɔ́ɔ sỉwà píi. Wá mae àizɛɛ mɛ́ aà kà ɔdawa.
2 Yakɔbu dɔ̃̀ Labã wɛ́wa, kɛ́ a yã́ kuwà lán yãawa
lɔo. 3 Ɔ Dii ò̀ɛ̀: Ɛa ta n dezi bùsuu n daɛɔ bɛ, míɔ
kunnɔ. 4 Ɔ Yakɔbu Lasɛli ń Leao sỉsi aa mɔ a pɔ́ɔ kỉ́i
sɛ̃u. 5 A ònɛ́: Má dɔ̃̀ á mae wɛ́wa kɛ́ ma yã́ kuwà
lán yãawa lɔo. Ň beeo ma mae Lua kumanɔ. 6 Ắ
dɔ̃ ázỉawa kɛ́ ma zỉkɛ̀ á maeɛ ma gbãa pua lɛ́uɛ. 7 Ắ
mae ɔ̃nɔkɛ̀mɛɛ à ma asea lỉlɛ gɛ̃n kwi, ɔ̃ Lua i to à yãe
kɛ̀mɛɛo. 8 Tó à mɛ̀ sã bàebaeɔ mɛ́ ma baa ũ, ɔ̃ sãpiɔ
ỉɔ nɛ́ bàebaeɔ i. Tó à mɛ̀ a kãyãalɛɔ mɛ́ ma baa ũ,
sãpiɔ ỉɔ nɛ́ kãyãalɛɔ i. 9 Lua á mae sãɔ sỉwà a kpàa.

10 Gɔɔ pɔ́ bleɔ lɛ́ kpáwa'o, ma nana'ò, ɔ̃ nana guu
má è blesana pɔ́ lɛ́ kpáwa'oɔá ble kãyãalɛɔnɛ ń a
bàebaeɔ ń a biliɔ. 11 Ɔ Lua Malaika òmɛɛ nanapi
guu: Yakɔbu! Ɔ ma mɛ̀: Má kɛ́! 12 A mɛ̀: Wɛzu ǹ
gwa. Blesana pɔ́ aalɛ kpáwa'oɔ píi blè kãyãalɛɔnɛ
ń a bàebaeɔ ń a biliɔ. Ma yã́ pɔ́ Labã kɛ̀nɛ è píi.
13 Mámɛmaa Lua. Ma bɔ mɔma Bɛtɛli, gu pɔ́ n
gbɛpɛ̀lɛu n nísikàwà n lɛkɛ̀a.* Tiasa fɛlɛ bɔ bùsuɛ
beeu, ní tá n bɛ bùsuu. 14 Ɔ Lasɛli ń Leao òɛ̀: Wá
túbi vı̀ wá mae bɛ lɔe? 15 I wá dílɛ nibɔɔ ũ nolo?
A wá yiama, ɔ̃ à a ɔ̃a blè píi. 16 Aizɛɛ pɔ́ Lua sı̀ wá
maewa gɔ̀ wá pɔ́ ũ píiɛ ń wá nɛ́ɔ. Yã́ pɔ́ Lua ònɛ kɛ
píi sa.

17 Ɔ Yakɔbu fɛ̀lɛ, à a nɛ́ɔ ń a naɔ dı̀ yiongoɔ kpɛ.
18 A a pɔtuoɔ ń àizɛɛ pɔ́ á è Mɛsɔpɔtamiɔ sɛ̀lɛ píi,
ɔ̃ à dàò zɛ́u, àlɛ tá a mae bɛ Kanaa bùsuu. 19 Kɛ́
Labã gɛ̀ a sãɔ kãkɛ̃ɛlɛi, ɔ̃ Lasɛli aà tã́aɔ† sɛ̀ kpãi aà
kpɛ. 20 Yakɔbu sɔ̃ à ɔ̃nɔkɛ̀ Sili bui Labãɛ, i lɛzawào.
21 A fɛ̀lɛ bàalɛ̀ ń a pɔ́ɔ píi, à bùa Uflatawa, ɔ̃ à mipɛ̀
Galada gbɛ̀sı̀sı̀ɔwa.

Labã pɛ́lɛa Yakɔbuzi

22 A gɔɔ àaɔ̃de zı̀ wa ò Labãɛ Yakɔbu bàalɛ̀. 23 A
a gbɛ̃ɔ nàaa, ɔ̃ à pɛ̀lɛaàzi. A táa'ò gɔɔ sopla, ɔ̃ à aà
lè Galada bùsu gusı̀sı̀deu. 24 Ɔ Lua bɔ̀ mɔ̀wà gwã́
nana guu a òɛ̀: Laaika yã́ pɔ́ ńyɔ̃ o Yakɔbuɛzi.

25 Labã Yakɔbu bòo lè kpaa Galada bùsu
gusı̀sı̀deu, ɔ̃ à bòokpà we ń a gbɛ̃ɔ sɔ̃. 26 Ɔ Labã
gɛ ò Yakɔbuɛ: Bɔ́yãi n ɔ̃nɔkɛ̀mɛɛ, n ma nɛ́ɔ sɛ̀lɛ n taò
lán zı̀zɔɔwai? 27 Bɔ́yãi n ɔ̃nɔkɛ̀mɛɛ n wolɛ kpãi, ni

* **31:13** Daa 28.18-22 † **31:19** Tã́apiɔá lí pɔ́ wa ã̀ lán gbɛ̃nazı̀nawaɔnɛ.

lɛzaao ni? Dɔ̃ ma zɛnɛ ń pɔnakɛao ń lɛsiao ń gȁao ń
mɔɔnao. 28 Ni to ma lɛzà ma nɛ́ɔ ń ma tɔũnaɔwao.
N mȉsaiyã kɛ̀. 29 Ma gbãa kà mà yãkɛɛ́, ɔ̃ n mae Lua
yã'òmɛɛ gwã́ à mɛ̀ mà laaika yã́ pɔ́ má onɛi. 30 Ǹlɛ
tá sa, kɛ́ ńlɛ n mae bɛ bɛɛkɛ yã́i. Akɛa n ma tã́aɔ sɛ̀
kpã́ii? 31 Yakɔbu wèwà à mɛ̀: Málɛ vȉakɛ, málɛ e
ńyɔ̃ ń nɛ́ɔ siaɛ. 32 Gbɛ̃́ pɔ́ n n tã́aɔ è aà kȉ̃i, wà ade
dɛ. Ma pɔ́ɔ gwagwa wá gbɛ̃́ɔ wáa. Tó n n pɔ́ è, sɛ́.
Yakɔbu sɔ̃ a dɔ̃ kɛ́ Lasɛli Labã pɔ́ sɛ̀ kpã́io.

33 Labã gɛ̃̀ Yakɔbu zwȁakpɛu, à gɛ̃̀ Lea kpɛ́u, à
gɛ̃̀ zɔnɔɛ gbɛ̃ɔn plapiɔ kpɛ́u, i pɔe eo. Kɛ́ à bɔ̀ Lea
kpɛ́u, à gɛ̃̀ Lasɛli kpɛ́u. 34 Lasɛli tã́apiɔ sɛ ùlɛ yiongo
gaaȉbɔɔuɛ, ɔ̃ à zɔ̀lɛwà. Labã aà kpɛ́ yɔ̀ɛ píi, i pɔe eo.
35 Lasɛli ò a maeɛ: Baa, ńsu to n pɔ pamazio, asa mi
e fɛ̀lɛo, kɛ́ má ɔkũa yã́iɛ. Beewa Labã a tã́aɔ wɛ̀ɛlɛ, i
eo.

36 Ɔ Yakɔbu pɔ pà à zɔadɔ̀ Labãwa à mɛ̀: Bɔ́ dàa
má kɛ̀i? Bɔ́ duuna má kɛ̀ ɔ̃ n pɛlɛmazi wãawãa
kɛ́wai? 37 N ma pɔ́ɔ yɔ̀ɛ píi, n n bɛpɔɔ è wea? Bɔò
gupuau ma gbɛ̃́ɔ ń n gbɛ̃́ɔ wáa, aai yãnakpa gbɛ̃́ pɔ́
a yã́ nawa. 38 Gwa, ma kɛ n bɛ wɛ̃̀ baoɛ. N sãɔ ń n
bleɔ aai nɔbɔlɛo, mɛ́ mi n sãe soo. 39 Mili suma ń pɔ́
pɔ́ wài kȕoo, mi a fȉabonɛ mazȉawaɛ. Ni pɔ́ pɔ́ wà
a kpã́i'ò gwã́ ge fãanɛ fȉa laaɛ. 40 Ȉatɛ̃ ȉ ma lɛ fãanɛ,
ȉ̃ana ȉ ma dɛ gwã́, mi itɛ̃kɛ. 41 Màa ma kɛ n bɛ e wɛ̃̀
bao. Wɛ̃̀ gɛ̃o mɛ̀ndosai ma zȉkɛ̀nɛ n nɛnɔɛ gbɛ̃ɔn plaɔ
yã́i. Ma wɛ̃̀ soolo kɛ̀ n kpàsa yã́ musu. N ma asea
lȉlɛ gɛ̃n kwi. 42 Mɛ́ i kɛ ma dezi Ablahaũ Lua pɔ́ ma
mae Izaaki aà vȉa vȉ zɛ̀manɔ bàasio, dɔ̃ n ma gbaɛ
ɔgii. Lua zȉ pɔ́ má kɛ̀ ń taasio è, ɔ̃ à zɛ̀manɔ gȉa gwã́.

43 Ɔ Labã wè Yakɔbuwa à mɛ̀: Nɔɛɛ beeɔá ma
néɔnɛ. Néɛ beeɔá ma tɔũnaɔnɛ. Pɔtuoɛ beeɔá ma
pɔtuoɔnɛ. Pɔ́ pɔ́ ń è la píi ma pɔ́ɛ. Bɔ́ má kɛ ma
nɛnɔɛɔ ń nɛ́ pɔ́ aa ı̀ɔnɛ gbãi? 44 To wà lɛdoũkɛ, iɔ
dɛ seela ũ wá zãnguo. 45 Ɔ Yakɔbu gbɛ sɛ pɛ̀lɛ yã́pi
dɔngubɔ ũ. 46 A ò a gbɛ̃́ɔnɛ aa gbɛɔ sɛ́lɛ, ɔ̃ aa sɛ̀lɛ aa
a zɛ̀dɔ, ɔ̃ aa pɔblè a saɛ. 47 Ɔ Labã tɔkpà gbɛ̀zɛpiɛ
Yegaa Saaduta.‡ Yakɔbu tɔkpàɛ̀ Galɛdi.§ 48 Labã
mɛ̀: Gbɛ̀zɛɛ bee mɛ́ seela ũ wá zãnguo gbã. Bee yã́i
wà tɔkpàɛ̀ Galɛdi. 49 Wı̀ mɛ lɔ Mizipa,* asa Labã mɛ̀:
Dii wá dɔ̃́a wá kɛ̃akɔ̃wa gbɛa, kɛ́ wásu zakɔ̃uo. 50 Tó
n ı̀adà ma nɛnɔɛɔwa ge tó n nɔ pãleɔ sɛ̀ lɔ, baa tó wá
kú kɔ̃ kı̃́io, ǹyɔ̃ dɔ̃ sã́asã kɛ́ Lua mɛ́ wá yã́pi seelade
ũ. 51 Ɔ Labã ò̀ɛ̀ lɔ: Zɛɛ bee gwa ń gbɛ pɔ́ má pɛ̀lɛ
wá zãnguoo. 52 Aɔ dɛ seela ũ kɛ́ másu a baa vı̃ mà
mɔma ń nɔ̀sɛ pãleoo, mɛ́ mpi ńsu ǹ a baa vı̃ ǹ mɔa ń
nɔ̀sɛ pãleoo. 53 Ablahaũ ń Nakɔɔo ń n maeo Lua mɛ́
a yã́gɔ̃gɔ̃wɛ̃ɛ. Ɔ Yakɔbu lɛgbɛ̀̃ ń Lua pɔ́ a mae Izaaki
aà vı̃a vı̃ tɔ́o. 54 A sa'ò gusı̃sı̃deu we, ɔ̃ à a gbɛ̃́ɔ sı̃si
aa pɔble. Kɛ́ aa pɔblè, ɔ̃ aa ı̃ we.

32

Yakɔbu gbɛ̃́ɔ zı̃a Esauwa

1 Labã fɛ̀lɛ kɔɔkɔɔ, à lɛzà a tɔũnaɔwa ń a néɔ, à
samaa'ònɛ́, ɔ̃ à ɛ̀a tà a bɛ. 2 Yakɔbu dàzɛu, ɔ̃ Lua
malaikaɔ dàaàlɛ. 3 Kɛ́ à ń é, à mɛ̀: Lua bòon kɛ. Ɔ
à tɔkpà gupiɛ Maanaiũ.* 4 A gbɛ̃́ɔ zı̃̀ aɛ a vı̃̀i Esauwa
Sei bùsu pɔ́ wı̃ mɛ lɔ Ɛdɔũ bùsuu. 5 A ò a zı̃naɔnɛ: A
gɛ o ma dii Esauɛ aà zɔ̀blena Yakɔbu gɔɔplakɛ̀ Labã

‡ **31:47** Bee mɛ̀ gbɛ̀ seelade ń Sili yã́o. § **31:47** Bee mɛ̀ gbɛ̀ seelade
ń Ɛbɛlu yã́o. * **31:49** Bee mɛ̀ gudɔ̃akı̃i. * **32:3** Bee mɛ̀ bòo mɛ̀n
pla.

bɛ, àlɛ su sa. 6 A oɛ̀ má zuɔ vɨ̃ ń zàa'ĩnaɔ ń sãɔ ń
bleɔ ń zɔgɔ̃ɛɔ ń zɔnɔɛɔ. Mámɛ ma á zɨ̃́ oiɛ̀, kɛ́ ma yá̃
e kaaàgu.
7 Kɛ́ zɨ̃napiɔ ɛ̀a sù Yakɔbuwa, aa mɛ̀: Wa gɛ n vɨ̃̀i
kɨ̃́i, àlɛ mɔ daińlɛ ń gbɛ̃ɔn ɔ̀aa plaɔ. 8 Vɨ̃a Yakɔbu
kũ̀, àlɛ bílikɛ maamaa, ɔ̃ à gbɛ̃́ pɔ́ kuanɔɔ kpaalɛ̀
lɛɛ pla ń sãɔ ń bleɔ ń zuɔ ń yiongoɔ à mɛ̀: 9 Tó
Esau mɔ̀ lɛ̀lɛ a lɛɛ dowa, a lɛɛ do pɔ́ gɔ̃̀ a bɔ. 10 Ɔ à
wabikɛ̀ Luawa à mɛ̀: Dii, ma dezi Ablahaũ ń ma
mae Izaakio Lua, ń òmɛɛ mà su ma bɛ bùsuu ma
daɛɔ kɨ̃́i, ní ɛ̀fãaikɛmɛɛ. 11 N gbɛ̃kɛ ń náaiyão kɛ̀mɛɛ
maamaaɛ, ma bɛɛɛ i kao. Gɔɔ pɔ́ ma bua Yuudɛ̃wa
yãa, lípana mɛ́ na ma ɔzɨ̃ ado. Tiasa ma su ń àizɛɛ
lɛɛ plaɛ beeɔ. 12 Ma wabikɛ̀ma, ma si ma vɨ̃̀iwa, asa
málɛ vɨ̃akɛ kɛ́ à lɛ́lɛwá à nɔɛɔ ń nɛ́ɔ dɛdɛ yá̃i. 13 Mpi
sɔ̃ n mɛ̀ ńyɔ̃ ɛ̀fãaikɛmɛɛ, ńyɔ̃ ma bui kã́ĩ lán ísialɛ
ũfãawa, wa fɔ̃ naoo an dasi yá̃i.†
14 Wekɨ̃i ɔ̃ Yakɔbu ɨ̃u. Pɔ́ pɔ́ a plɛ̀ à a vɨ̃i gbaɔn kɛ:
15 Bleda ɔ̀aa do, a sa bao, sãda ɔ̀aa do, a sa bao,
16 yiongoda baakwi ń ń nɛ́ yɔ̃minaɔ, zuda bla, a
swana kwi, zàa'ĩn da bao, a sa kwi. 17 A ń ná a
zɨ̃kɛnaɔnɛ ń ɔzɨ̃ bui ń buio, ɔ̃ a ònɛ́: Aɔ bɛ ma aɛ, í
gupua da á zãnguo gã ń gão. 18 A ò gbɛ̃́ sɛ̃́iaɛ: Tó
ma vɨ̃̀i dànlɛ mɛ́ à n la à mɛ̀: Démɛ dɛ n dii ũi? Nlɛ
gɛ́ má ni? Démɛ pɔ́ pɔ́ ńlɛ dá̃ɛ beeɔ vɨ̃i? 19 Ní oɛ̀ aà
zɔ̀blena Yakɔbu pɔ́ɛ, pɔ́ pɔ́ à a dii gbà a kpà̃sãɛ̀ɔn we,
aàpi lɛ́ mɔ́ a kpɛ́ zɛ́u. 20 A yá̃ doũpi ò gbɛ̃ɔn plaadeɛ
ń gbɛ̃ɔn àaɔ̃deo ń pɔdãnaɔ pii à mɛ̀: Tó a da Esaulɛ,
à oɛ̀ màa. 21 A oɛ̀ aà zɔ̀blena Yakɔbu lɛ́ mɔ́ a kpɛ́ zɛ́u.
Asa aà làasoo guu à mɛ̀: Sema mà awakpaɛ̀ ń pɔ́

† **32:13** Daa 28.14-15

pɔ́ dɔ̀aamɛɛɔ, wí gbasa wɛsikɔ̃lɛ. A gí gbãakpaimazi
saa? [22] Gba dɔ̀aaɛ̀, ɔ̃ à gɔ̃̀ bòou gwã́ bee, à ì̃ we.

Yakɔbu dɛ̃ɛkaa ń Luao

[23] A fɛ̀lɛ gwãasĩ̀na, à a nɔ gbɛ̃ɔn plaɔ sɛ̀lɛ ń a nɔ pɔ́
i mɛ́sɛdilɛnɛ́o gbɛ̃ɔn plaɔ ń a nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn kuɛdoɔ, ɔ̃
à bùańnɔ Yaboko isaaa. [24] Kɛ́ à bùańnɔ, ɔ̃ à pɔ́ pɔ́
a vĩ̀ɔ sɛ̀lɛ bùaò píi. [25] Yakɔbu gɔ̃̀ ado, ɔ̃ gɔ̃ɛe mɔ̀ lɛ́
dɛ̃ɛkaaànɔ e gu ye dɔi. [26] Kɛ́ gɔ̃ɛpi è á fɔ̃ aà nɛo, à aà
lɛ̀ a gelewa, ɔ̃ aà gele bɔ̀ɔũ dɛ̃ɛkaapi guu. [27] Gɔ̃ɛpi
mɛ̀: Ma gbaɛ, asa gu lɛ́ dɔɛ. Ɔ Yakɔbu ò̀ɛ̀: Sema ǹ
báaadamagu bàasio, má n gbaɛo. [28] Gɔ̃ɛpi aà là à
mɛ̀: N tɔ́n kpelewai? A wèwà à mɛ̀ a tɔ́n Yakɔbu.
[29] Ɔ à mɛ̀: Wàli mɛnɛ Yakɔbu lɔo, sema Isaili,‡ asa
n dɛ̃ɛkà ń Luao ń gbɛ̃nazĩ̀naɔ, ɔ̃ n dɛ̃ɛnɛ̀. [30] Yakɔbu
ò̀ɛ̀: N n tɔ́ omɛɛ sɔ̃. A wèwà à mɛ̀: Bɔ́yãi ńlɛ ma tɔ́
lai?§ Ɔ à báaadàaàgu we. [31] Yakɔbu tɔkpà gupiɛ
Pɛnuɛli,* asa à mɛ̀: Wa wɛsikɔ̃lɛ ń Luao, mɛ́ ma gi
má kú. [32] A bɔ̀ Pɛnuɛli ĩ̀atɛ̃ bilɛa, àlɛ tɔ̃ɔlɛ a gele ĩ̀a
yã́i. [33] Ayãmɛto e gbã Isailiɔ lí nɔ̀ɔ tikusiwa sóo, kɛ́
Lua Yakɔbu lɛ̀ a tikusiwa yã́i.

33

Yakɔbu wɛsia Esaulɛ

[1] Kɛ́ Yakɔbu wɛzù, a è Esau lɛ́ mɔ́ ń gbɛ̃ɔn ɔ̀aa
plaɔ. A a nɛ́ɔ kpaalɛ̀ a naɔnɛ ń a nɔ mɛ̀n pla pɔ́ i
mɛ́sɛdilɛnɛ́oɔ. [2] Ɔ à a nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́opiɔ gbàɛ aa
dɔaa ń ń nɛ́ɔ. Bee gbɛa Lea ń a nɛ́ɔ, ɔ̃ Lasɛli ń Yosɛfuo
tɛ́ ń kpɛ. [3] A dɔ̀aanɛ́, à kùlɛ tɔɔlɛ gɛ̃n sopla e à gɛ̀ kàò
a vĩ̀ipi kĩ́i. [4] Ɔ Esau bàalɛ̀ mɔ̀ dàaàlɛ, à kùsiwa à ɔdà

---

‡ **32:29** Bee mɛ̀ dɛ̃ɛkaa ń Luao. § **32:30** Dɔa 13.17-18 * **32:31**
Bee mɛ̀ Lua wɛ́.

aà gȁu à lɛpɛ̀wà, ɔ̃ aa ɔ́ɔlɔ̀. 5 Ké Esau wɛzù, à nɔɛɔ ń
néɔ è, ɔ̃ à mɛ̀: Deɔ mé kunnɔ wei? Yakɔbu wèwà à
mɛ̀: Né pɔ́ Lua ma gbaɔnɛ. 6 Ɔ nɔ pɔ́ i mésɛdilɛnéopiɔ
sɔ̃̀ńzi ń ń néɔ, aa kùlɛ. 7 Ɔ Lea ń a néɔ sɔ̃̀ńzi sɔ̃, aa
kùlɛ. Bee gbɛa Yosɛfu ń Lasɛlio sɔ̃̀ńzi aa kùlɛ. 8 Esau
mɛ̀: Bɔ́ ńlɛ kɛ ń pɔ́ pɔ́ ma dańlɛɔi? Yakɔbu wèwà à
mɛ̀: Ké ma yȁ́ e kangu yȁ́iɛ. 9 Esau mɛ̀: Ma gbɛ̋́, ma
pɔ́ɔ mɔ̀a, ǹyɔ̃ n pɔ́ɔ kũa. 10 Ɔ Yakɔbu mɛ̀: Aawo! N yȁ́
na! Tó ma yȁ́ kànguɛ, ma gba sí, asa wá wɛsiakɔ̃lɛ
kɛ̀mɛɛ lán wɛsiakɔ̃lɛ ń Luaowaɛ, ɔ̃ n gbãakpàmazi.
11 Gba pɔ́ má dànɛ si sa, asa Lua ɛ̀fãaikɛ̀mɛɛ, pɔe i
kɛ̋́sãao. Lá à nàɛwà màa, ɔ̃ a sȉ.

12 Ɔ Esau mɛ̀: Wà dazɛu wà tá. Má dɔaanɛ. 13 Ɔ a
wèwà à mɛ̀: Baa, ń dɔ̃ ké néɔ yȁ́ zȉ'ũ, mé má sã ń zù
yɔ̃minaɔ vȉ. Tó wa tá gbãa ò gɔɔ do, pɔ́ɔ gaga píiɛ.
14 Dɔaamɛɛ Baa, mapi n zɔ̀blena, míɔ tɛ pɔ́ɔ kpɛ ń
néɔ busɛbusɛ e mà mɔ n le Sei. 15 Esau mɛ̀: Má a
gbɛ̋́ kȉniɔ tonnɔ. Yakɔbu mɛ̀: Bɔ́yãi ni? N yȁ́ na Baa.
16 Zȉbeezȉ Esau dà Sei zéu. 17 Ɔ Yakɔbu gɛ̀ Suko. A
bɛkpà we mé à lákpɛɔ dɔ̀ pɔ́ɔnɛ. Ayãmɛto wà tɔkpà
gupiɛ Suko.*

18 Ké Yakɔbu sù ń Mɛsɔpɔtamio, à kà wɛ̋́lɛ pɔ́ wȉ
mɛ Sikɛũ, Kanaa bùsuu aafia, ɔ̃ à bòokpà wɛ̋́lɛpi
saɛ. 19 A a bòokpakȉi lù Sikɛũ mae Amɔɔ néɔwa
ȁ́nusu ɔwatɛ̃ basɔo.† 20 Wekȉi à sa'okȉi bòu, à tɔkpàɛ̀
Lua Isaili Lua.

34

Sikɛũ kusia Dinawa

* 33:17 Bee mɛ̀ lákpɛɔ. † 33:19 Yoz 24.32, Zãa 4.5

1 Lea nɛnɔɛ Dina pɔ́ a ȉ ń Yakɔbuo bɔ̀ bùsupi nɔɛɔ
gwai. 2 Kɛ́ bùsupi kí Amɔɔ nɛ́ Sikɛũ, Ivi bui aà è,
à kùsiwà, ɔ̃ à wùlɛaànɔ. 3 Aà pɔ dɔ wɛ̃́ndiapiwa, a
yeaàzi, ɔ̃ à yã́ nana òɛ̀. 4 Ɔ Sikɛũ ò a maeɛ: Nɛnɔɛna
bee wɛɛlɛmɛɛ mà sɛ́. 5 Kɛ́ Yakɔbu mà wà a nɛnɔɛ
kpɛbɔ̀, aà nɛ́ɔ ku sɛ̃u ń aà pɔ́ɔ, ɔ̃ à nȉlɛ e aa sù. 6 Ɔ
Sikɛũ mae Amɔɔ gɛ̀ Yakɔbu lè à yã́pi oɛ̀. 7 Kɛ́ Yakɔbu
nɛ́ɔ sù ń sɛ̃o gɔ̃̀ɔ, aa yã́pi mà, ɔ̃ an nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpà, an
pɔ pà maamaa, kɛ́ Sikɛũ yãdɔɔsai kɛ̀ Isailiɔnɛ yã́i,
à wùlɛ ń Yakɔbu nɛnɔɛo, à yã́ pɔ́ dɛ wà kɛo kɛ̀. 8 Ɔ
Amɔɔ ònɛ́ à mɛ̀: Ma nɛ́ Sikɛũ pɔ dɔ á nɛnɔɛwa. Á yã́
na. A aà kpawà nɔ ũ. 9 Wà lɛdoũkɛ, wílìɔ wá nɛnɔɛɔ
kpã́sãkɔ̃wa. 10 Áɔ kúwanɔ, wá bùsu kú á pɔ́ ũɛ. Á
zɔ̃lɛu, íɔ laatau, íɔ tɔɔlɛ vȉ. 11 Ɔ Sikɛũ ò Dina mae ń
aà dãɔɔnɛ: Á yã́ na. Pɔ́ pɔ́ á ò mà kpáwá, má kpaɛ.
12 Á ȁnsueblebɔ lɛ́ damɛɛ zɔ̃ɔ ń gbaɔ dasidasi. Lá pɔ́
á ò, má kpaɛ. Á nɛnɔɛpi kpaa.

13 Ɔ Yakɔbu nɛ́ɔ wè Sikɛũ ń aà mae Amɔɔowa ń
mɔafilio, kɛ́ Sikɛũ ń dãe kpɛbɔ̀ yã́i. 14 Aa ònɛ́: Wá fɔ̃
bee kɛo, wá fɔ̃ wá dãe kpa gyafɔɔdewao, asa beeá
wíyãɛ wá kȉi. 15 Wá we á yã́io, mɛ́ i kɛ a gɔ̃ lán
wápiɔwa, á gɔ̃ɛɔ tɔ̃zɔ̃̀ píi bàasio. 16 Tó a tɔ̃zɔ̃̀, wá
wá nɛ́ɔ kpã́sãwá, wí á pɔ́ɔ sɛ nɔ ũ, wíɔ kúánɔ, wí gɔ̃
bui doũɔ ũ. 17 Ama tó i we wá yã́io, mɛ́ i tɔ̃zɔ̃o, wá
wá dãe sɛ taòɛ. 18 Yã́pi kɛ̀ Amɔɔ ń a nɛ́ Sikɛũoɛ na.
19 Ɛwaasopi yã́pi gɔ̃̀gɔ̃ kpakpa, kɛ́ Yakɔbu nɛnɔɛ yã́
kàaàgu yã́i, mɛ́ a bɛɛɛ vȉ dɛńla a mae bɛdeɔ guu.

20 Amɔɔ ń a nɛ́ Sikɛũo gɛ̀ ń wɛ̃́lɛ bȉ́ibɔlɛu, ɔ̃ aa yã'ò
ń wɛ̃́lɛdeɔ aa mɛ̀: 21 Gbɛ̃́piɔ yãe vȉwanɔo. Wà to aaɔ
kú wá bùsuu, aaɔ laatau, asa bùsupi zɔ̃ɔ, a mɔ́wá.

Wá ń nɛnɔɛɔ sɛ́, wí wá pɔ́ɔ kpámá. 22 Gbɛ̃́piɔ sɔ̃ aa
we wàɔ kúwanɔ kɛ́ wà gɔ̃ bui doũo, mɛ́ i kɛ wá gɔ̃ɛɔ
wa tɔ̃zɔ̃̀ lá ampiɔwa wápii bàasio. 23 An pɔtuoɔ ń ń
àizɛɛɔ ń ń zuɔ píi a gɔ̃ wá pɔ́ ũo lé? Wà weinɛ́, kɛ́ aaɔ
kúwanɔ. 24 Wɛ̃́lɛpideɔ Amɔɔ ń a nɛ́ Sikɛũo yãmà, ɔ̃
gɔ̃ɛɔ tɔ̃zɔ̃̀ ḿpii.

25 A gɔɔ àaɔ̃de zĩ́, kɛ́ aa kú ń wãwão mɛ́ aa kú ń
yãe làasoooo, Yakɔbu nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɔ Simɛɔ ń Leviio,
Dina vĩ̀iɔ, an baade a fɛ̃nda sɛ̀ aa sĩ wɛ̃́lɛu, aa gɔ̃ɛɔ
dɛ̀dɛ píi. 26 Aa Amɔɔ ń a nɛ́ Sikɛũo dɛ̀dɛ, ɔ̃ aa Dina
sɛ bɔ̀ò Sikɛũ kpɛ́u aa tàò. 27 Wɛ̃́lɛdeɔ dɛdɛa gbɛa
Yakɔbu nɛ́ɔ mɔ̀ wɛ̃́lɛ pɔ́ɔ nàaa, kɛ́ wà widà ń dãewa
yấi. 28 Aa ń sãɔ ń ń bleɔ sɛ̀lɛ ń ń zuɔ ń ń zàa'ĩnaɔ, pɔ́
pɔ́ kú wɛ̃́lɛ guuɔ ń pɔ́ pɔ́ kú ń buaɔ píi. 29 Aa ń àizɛɛɔ
sɛ̀lɛ píi ń ń nɛ́ɔ ń ń nɔɛɔ ń pɔ́ pɔ́ kú ń bɛɔ píi.

30 Ɔ Yakɔbu ò Simɛɔɛ ń Leviio: A gu ɔ̃̀ɔkpàmɛɛ.
Kanaaɔ ń Pɛliziɔ ń bùsu la buipãleɔ aaɔ ye ma
gĩyãio. Lá wá dasio, tó aa lĩawázi mɛ́ aa sĩwágu,
aa ma dɛ ń ma buiɔ píiɛ. 31 Ɔ aa wèwà aa mɛ̀: Kɛ́ à
wá dãe dĩlɛ káalua ũ, bee maa yầ?

35

Lua báadadaa Yakɔbugu Bɛtɛli

1 Lua yã'ò Yakɔbuɛ à mɛ̀: Fɛlɛ ta Bɛtɛli, ní zɔ̃lɛ we.
Ma gbagbakĩi kɛ we, asa we ma bɔu ma mɔma gɔɔ
pɔ́ ńlɛ bàalɛ n vĩ̀iɛ.* 2 Ɔ Yakɔbu ò a bɛdeɔnɛ ń gbɛ̃́
pɔ́ kuanɔɔ píi à mɛ̀: A dii zĩ̀lo pɔ́ á vĩɔ kɔ́lɛ, í zu'o, í
á pɔkasaɔ lilɛ, 3 wí fɛlɛ ta Bɛtɛli. Má Lua gbagbakĩi
bo we, asa à dɔ̀malɛ ma taasikɛgɔɔ, ĩɔ kumanɔ gu pɔ́

* **35:1** Daa 28.10-22

ma gɛu píi. 4 Ɔ aa dii zȉlo pɔ́ aa vȉɔ kpàwà ń swáli
pɔ́ aa daaɔ, ɔ̃ a vȉlɛ gbɛ̃́nɛli pɔ́ kú Sikɛũ saɛ gbáu.
5 Kɛ́ Yakɔbu ń a nɛ́ɔ dàzɛu, Lua tò vȉa wɛ̃́lɛ kãinadeɔ
kȕ maamaa, ɔ̃ gbɛ̃e i pɛ́lɛńzio. 6 Ɔ Yakɔbu ń gbɛ̃́
pɔ́ kuaànɔɔ píi kà Luzu pɔ́ wȉ mɛ tia Bɛtɛli, Kanaa
bùsuu. 7 A sa'okȉi bò we, ɔ̃ à tɔkpà gupiɛ Bɛtɛli Lua,
asa wekȉi Lua bɔ̀ à mɔ̀uwà gɔɔ pɔ́ àlɛ bàalɛ a vȉiɛ.
8 Debolaa pɔ́ dɛ Lɛbɛka gwana ũ yãa gà weɛ, ɔ̃ wà
aà vȉ gbɛ̃́nɛli gbáu Bɛtɛli saɛ. Ɔ wà tɔkpàɛ̀ Ɔɔlɔlizȉ.

9 Lua bɔ̀ mɔ̀ Yakɔbuwa lɔ aà sua ń Mɛsɔpɔtamio
gbɛa, à báaadàaàgu 10 à mɛ̀: N tɔ́n Yakɔbu, ãma
wàli onɛ Yakɔbu lɔo, wàli onɛ sa Isailiɛ. Màa à
tɔkpàɛ̀ Isaili. 11 Lua ɔ̀ɛ̀ lɔ: Lua Gbãapiiden ma ũ.
Aɔ nɛ'i àɔ kã́fi. Bui zɔ̃ɔ a bɔ n kȉi, baa bui dasiɔ, mɛ́ n
buieɔ aaɔ dɛ kíaɔ ũ. 12 Má bùsu pɔ́ má kpà Ablahaũ
ń Izaakiowa kpama ń n buiɔ n kpɛ. 13 Ɔ Lua fɛ̀lɛ bɔ̀
gu pɔ́ à yã'ɔ̀ɛ̀u. 14 Yakɔbu gbɛpɛ̀lɛ gu pɔ́ Lua yã'ɔ̀ɛu
dɔngubɔ ũ. A itɔ̃̀lɛwà à nísikàwà. 15 Ɔ Yakɔbu tɔkpà
gu pɔ́ Lua yã'ɔ̀uɛpiɛ Bɛtɛli.

Lasɛli ń Izaakio gaa

16 Ɔ aa fɛ̀lɛ Bɛtɛli aa dàzɛu. Kɛ́ aa kà kãi ń Ɛflatao,
Lasɛli nɛ'igɔɔ kà, ɔ̃ nɛ'i zȉ'ũkȕ. 17 Nɛ'iwãwã zɔ̃ɔkȕ, ɔ̃
nɔɛ nɛ'ina ɔ̀ɛ̀: Nsu to vȉa n kũo, n nɛgɔ̃ɛ ȉ lɔ. 18 Lasɛli
yɛ̃̀ɛɛ vȉ lɔo, àlɛ ga, ɔ̃ à tɔkpà a nɛ́piɛ Bɛ̃nɔni,† ɔ̃ aà mae
tɔkpàɛ̀ Bɛ̃yãmɛɛ.‡ 19 Kɛ́ Lasɛli gà, wà aà vȉ Ɛflata pɔ́
wȉ mɛ tia Bɛtɛlɛũ zɛ́u. 20 Yakɔbu yãdɔngugbɛ pɛ̀lɛ aà
miawa. Lasɛli miagbɛpi ku we e ń a gbão.

† **35:18** Bee mɛ̀ ma taasi nɛ́. ‡ **35:18** Bee mɛ̀ ɔplaa nɛ́.

21 Isaili ɛ̀a dàzɛu, ɔ̃ à bòokpà sãdãnaɔ gugwakĩ̀i
kpɛle. 22 Gɔɔ pɔ́ a ku bùsupiu ɔ̃ Lubɛni gɛ̀ ȉ ń Bila,
Yakɔbu nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛɛ̀oo. Yakɔbu yã́pi mà.

Yakɔbu nɛgɔ̃ɛɔ kuɛplaɛ. 23 Lea nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ:
Yakɔbu yoa Lubɛni, Simɛɔ, Levii, Yuda, Isakaa,
Zabulɔni. 24 Lasɛli nɛ́ɔn Yosɛfu ń Bɛ̃yãmɛɛo ũ.
25 Lasɛli zɔnɔɛ Bila nɛ́ɔn Dã ń Nɛfatalio ũ. 26 Lea
zɔnɔɛ Zilipa nɛ́ɔn Gada ń Asɛɛo ũ. Nɛgɔ̃ɛ pɔ́ wà ń í
ń Yakɔbuo Mɛsɔpɔtamiɔn we.

27 Ɔ Yakɔbu kà a mae Izaaki kĩ́i Mamale. A ku
Kiliataaba pɔ́ wȉ mɛ tia Hɛblɔ̃ saɛ, gu pɔ́ Ablahaũ
ń Izaakio zɔ̃̀lɛu. 28 Izaaki kà wɛ̃̀ ɔ̀aa do baosai, 29 à
zikũ̀ táotao, ɔ̃ à gà à zù a gbɛ̃́ɔ guu, ɔ̃ aà nɛ́ɔ Esau ń
Yakɔbuo aà vȉ̀.

36

Esau buiɔ
(1Lad 1.34-37)

1 Esau pɔ́ wȉ mɛ lɔ Ɛdɔũ buiɔ yã́n kɛ: 2 Esau
Kanaa nɔɛɔ sɛ̀, Iti bui Eloni nɛ́ Ada ń Ivi bui Ana nɛ́
Ɔhɔlibama, Zibɛɔ̃ tɔũnao. 3 Ȃ Isimaɛla nɛ́ Basɛma,
Nɛbaio dãe sɛ̀ lɔ. 4 Ada Ɛlifaza ȉaànɔ, mɛ́ Basɛma
Leuɛli ȉ. 5 Ɔhɔlibama Yeusi ń Yalaũo ń Kolao ȉ. Esau
nɛgɔ̃ɛ pɔ́ wà ń í Kanaa bùsuuɔn we.

6 Esau a naɔ sɛ̀lɛ ń a nɛgɔ̃ɛɔ ń a nɛnɔɛɔ ń a bɛdeɔ
píi ń a pɔtuoɔ ń a àizɛɛ pɔ́ a è Kanaa bùsuuɔ píi, ɔ̃
à gɛ̀ Sei bùsuu, à zã̀kũ ń a dãuna Yakɔbuo, 7 asa an
àizɛɛ zɔ̃ɔ yã́ mɛ́ tò aa fɔ̃ wàɔ kú ń kɔ̃oo. Bùsu pɔ́ aa
kuu i mɔ́máo, kɛ́ an pɔ́ɔ dasi yã́i. 8 Esau zɔ̃̀lɛ Sei bùsu
gbɛ̀sȉsȉde pɔ́ wȉ mɛ tia Ɛdɔũ guu.

9 Esau pɔ́ dɛ Ɛdɔũɔ dezi sɛ̃́ia ũ buiɔn kɛ: 10 Esau
nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ada nɛ́ Ɛlifaza ń Basɛma nɛ́ Leuɛlio.

11 Ɛlifaza nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Temani, Omaa, Zefo, Gataũ,
Kenazi. 12 Ɛlifaza nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛɛ̀o tɔ́n Timina. Ɔmɛ
Amalɛki ȉaànɔ. Esau na Ada tɔũnaɔn we. 13 Leuɛli
nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Naata, Zela, Sãma, Miza. Esau na
Basɛma tɔũnaɔn we. 14 Esau na Ɔhɔlibama nɛgɔ̃ɛɔ
tɔ́n kɛ: Yeusi, Yalaũ, Kola.
15 Esau bui dezi káauɔ tɔ́n kɛ: Esau nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia
Ɛlifaza bui dezi káauɔ tɔ́n kɛ: Temani, Omaa, Zefo,
Kenazi, 16 Kola, Gataũ, Amalɛki. Ɛlifaza bui dezi
káauɔ, Ada tɔũnaɔn we. Aa ku Ɛdɔũ bùsuuɛ. 17 Esau
nɛ́ Leuɛli bui dezi káauɔ Naata, Zela, Sãma ń
Mizao. Leuɛli bui dezi káauɔ, Basɛma tɔũnaɔn we.
Aa ku Ɛdɔũ bùsuuɛ. 18 Esau na Ɔhɔlibama bui dezi
káauɔ tɔ́n kɛ: Yeusi, Yalaũ, Kola. Ana nɛ́ Ɔhɔlibama
tɔũnaɔn we. 19 Esau pɔ́ wȉ mɛ lɔ Ɛdɔũ nɛgɔ̃ɛɔn we,
aà bui dezi káauɔnɛ.

Sei buiɔ
(1Lad 1.38-42)

20 Sei, Oli bui pɔ́ kú Ɛdɔũ bùsuu za káau nɛgɔ̃ɛɔ
tɔ́n kɛ: Lotani, Sobala, Zibɛɔ̃, Ana, 21 Disɔ̃, Ezɛɛ,
Disã. 22 Lotani nɛgɔ̃ɛɔn Oli ń Emaũo ũ. Lotani
dãe tɔ́n Timina. 23 Sobala nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Alavã,
Manaata, Ebali, Sefo, Onaũ. 24 Zibɛɔ̃ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n Aya
ń Anao. Anapi mɛ́ bɔ̀ nibɔna wãawa gbáau gɔɔ pɔ́
àlɛ a mae zàa'ȉnaɔ dã́. 25 Ana nɛgɔ̃ɛ tɔ́n Disɔ̃, aà
nɛnɔɛ tɔ́n Ɔhɔlibama. 26 Disɔ̃ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ɛmadã,
Ɛsebã, Ilana, Kelana. 27 Ezɛɛ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Bilana,
Zaavã, Akana. 28 Disã nɛgɔ̃ɛɔn Uzu ń Alanao ũ.
29 Oli bui dezi káauɔ tɔ́n kɛ: Lotani, Sobala, Zibɛɔ̃,
Ana, 30 Disɔ̃, Ezɛɛ, Disã. Oli bui dezi káauɔ ń ń bui
pɔ́ kú Sei bùsuuɔn we.
31 Kía pɔ́ kpalablè Ɛdɔũ bùsuu Isaili kíaɔ ãaɔ
tɔ́n kɛ: 32 Bɛɔɔ nɛ́ Bɛla, Dinaba gbɛ̃́ mɛ́ kpalablè

Ɛdɔũ káau. 33 Kɛ́ à gà, ɔ̃ Zela nɛ́ Yobaba, Bɔzɛla
gbɛ̃́ kpalablè aà gbɛu. 34 Kɛ́ à gà, ɔ̃ Temani bùsu
gbɛ̃́ Usaũ kpalablè aà gbɛu. 35 Kɛ́ à gà, ɔ̃ Bedada
nɛ́ Adada, Aviti gbɛ̃́ kpalablè aà gbɛu. Ɔmɛ zı̏blè
Madiãɔwa Mɔabu bùsuu. 36 Kɛ́ à gà, ɔ̃ Maseleka gbɛ̃́
Samala kpalablè aà gbɛu. 37 Kɛ́ à gà, ɔ̃ Leobo pɔ́ kú
Uflata saɛ gbɛ̃́ Saulu kpalablè aà gbɛu. 38 Kɛ́ à gà,
ɔ̃ Akaboo nɛ́ Baalanana kpalablè aà gbɛu. 39 Kɛ́ à
gà, ɔ̃ Pau gbɛ̃́ Adada kpalablè aà gbɛu. Aà na tɔ́n
Mɛtabɛli, Malɛdi nɛ́ɛ, Mɛzaaba tɔũnaɛ.

40 Esau bui dezi káauɔ tɔ́n kɛ an buiwa an bùsu
wa: Timina, Alava, Yɛtɛti, 41 Ɔhɔlibama, Ela, Pinɔ,
42 Kenazi, Temani, Mibizaa, 43 Magadiɛ, Ilaũ. Ɛdɔũɔ
dezi káauɔ tɔ́n we wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo bùsu pɔ́ aa zɔ̏lɛu.
Esau pɔ́ Ɛdɔũɔ dezi sɛ̃́ia ũ buiɔn we.

37

Yosɛfu nana'oa

1 Yakɔbu ku Kanaa bùsuu, gu pɔ́ a mae zɔ̏lɛu.
2 Yakɔbu buiɔ yã́ kɛ: Yosɛfuá ɛ̀waasonaɛ. Aà wɛ̏
gɛ̃o ń plaode guu kɛ́ àlɛ sãɔ dã́ ń a vı̏iɔ, aà mae naɔ
Bila ń Zilipao nɛ́ɔ, ɔ̃ à yãvãi pɔ́ aa kɛ̀ kɔmalɛkɛ̀ a
maeɛ. 3 Isaili ye Yosɛfuzi dɛ a nɛ́ kı̏niɔla, kɛ́ à aà ı̏
a zikũ guu yái, ɔ̃ à ulatao zɔ̏ɛ̀. 4 Kɛ́ aà vı̏iɔ è ń mae
yeaàzi dɛńla, ɔ̃ aa zàaàgu, aali we yãna òaànɔo.

5 Yosɛfu nana'ò, ɔ̃ a sɛ̀lɛ sı̏u a vı̏iɔnɛ, ɔ̃ aa ɛ̀a zàaàgu
dɛ a zia. 6 A ònɛ́: A nana pɔ́ má ò ma. 7 Má è wálɛ
sɛ̃yeye bua, ɔ̃ ma sɛ̏ bàaa fɛ̀lɛ zɛ̀. A pɔ́ɔ lı̏ai, ɔ̃ aa
kùlɛɛ̀. 8 Ɔ aà vı̏iɔ òɛ̀: Nlɛ e ńyɔ̃ gɔ̃ wá kía ũ nɛe? Nyɔ̃

ikokɛwá nɛe? Ɔ aa ɛ̀a zàaàgu dɛ a zia nana pɔ́ a òpi
yá̰i.

9 Yosɛfu ɛ̀a nana'ò lɔ, ɔ̃ a sɛ̀lɛ sı̰u a vı̰̀iɔnɛ à mɛ̀:
Ma ɛa nana'ò lɔ. Má è ı̰atɛ̃ ń mɔvuao ń saana mɛ̀n
kuɛdoɔ lɛ́ kúlɛkulɛmɛɛ. 10 A̰ nanapi sɛ̀lɛ sı̰u a maeɛ
lɔ, ɔ̃ aà mae pàlawà à mɛ̀: Bɔtaa nana ń ò màai?
Mapi ń n dao ń n vı̰̀iɔ, ńlɛ e wá mɔ wúlɛ n aɛ nɛe?
11 Aà vı̰̀iɔ ı̰́isɛ̀aànɔ. Aà mae sɔ̃ a nanapi yá̰ kũa a sɔ̃u.

12 Aà vı̰̀iɔ gɛ̀ ń mae sãɔ dá̰i Sikɛũ. 13 Ɔ Isailipi ò
Yosɛfuɛ: N vı̰̀iɔ lɛ́ sãdã Sikɛũ nolo? Mɔ mà n zı̰ ń
kı̰́ie! A wèwà à mɛ̀: Má làa. 14 Ɔ a òɛ̀: Gɛ́ n vı̰̀iɔ gwai
ń ń sãɔ, tó aa aafia, ní ɛa sumɛɛ ń a baoo. Ɔ à aà
gbàɛ, à bɔ̀ Hɛblɔ̃ guzulɛu à gɛ̀ Sikɛũ. 15 A̰lɛ liaaliaa
sɛ̃u, ɔ̃ gɔ̃ɛe kpàaũaànɔ à aà là à mɛ̀: Bɔ́ ńlɛ wɛɛlɛi?
16 A wèwà à mɛ̀: Málɛ a vı̰̀iɔ wɛɛlɛɛ. Tó n ń sãdãdãkı̰i
dɔ̃, omɛɛ. 17 Gbɛ̃́pi mɛ̀: Kɛ́ aa bɔ̀ lakı̰i, má mà aa mɛ̀
wàlɛ gɛ́ Dotaniɛ. Ɔ Yosɛfu pɛ̀lɛńzi à ń lé Dotani.

18 Kɛ́ aa aà è kãaa, e àɔ gɛ́ kái ń kı̰́i, aa lɛkpàaı̰aàzi
aa mɛ̀ wà aà dɛ. 19 Aa òkɔ̃ɛ: A gwa, nana'onki lɛ́ mɔ́
kee. 20 A to wà aà dɛ sa, wí aà zu ɛɛ beeɔ do guu, wí
o wài mɛ́ aà sò. Wá e lá aà nanaɔ midɛ. 21 Kɛ́ Lubɛni
yá̰pi mà, a ye à aà misi, ɔ̃ à mɛ̀: Wásu aà dɛo. 22 A̰su
to au bɔwào. A aà zu ɛɛ beeu guwaiwaiu la, ásu à
aà dɛo. Lubɛni ònɛ́ màa, kɛ́ a ye à aà misi, í ɛa à aà
kpa a maewa yá̰iɛ. 23 Kɛ́ Yosɛfu kà a vı̰̀iɔ kı̰́i, aa aà
ula bɔ̀aàla, aà ulataopi. 24 Ɔ aa aà sɛ̀ wa zù ɛpiu. Ɛpi
da giiɛ, a í vı̰o. 25 Ɔ aa zɔ̰̀lɛ lɛ́ pɔble. Kɛ́ aa wɛzù, aa
Isimaɛla bui kyaamaɔ è, aa bɔ̀ Galada bùsuu, aalɛ
gɛ́ Egipi. An yiongoɔ lí'ɔ ń gãmalɛo ń tulaletio sɛa.
26 Ɔ Yuda ò a gbɛ̃́ɔnɛ: Tó wa wá dãuna dɛ̀, mɛ́ wa
aà dɛa ùlɛ, bɔ́ ài wá ei? 27 A to wà aà yía Isimaɛla

buipiɔwa. Wásu aà dɛo, wá dãuna nolo? Wá au
doũɛ. Ɔ aà gbɛ̃́ɔ aà yãmà. 28 Kɛ́ Madiã laatanapiɔ
lɛ́ gɛ̃, aa Yosɛfu gà wà bɔ̀ ɛu, wà aà yi̋a Isimaɛla
buipiɔwa ã́nusu ɔwatɛ̃ bao, ɔ̃ aa gɛ̀aànɔ Egipi.*
29 Kɛ́ Lubɛni sù ɛpi kĩ́i, i Yosɛfu e we lɔo, ɔ̃ à a
pɔkasaɔ ga kɛ̃̀kɛ̃. 30 Ɔ à gɛ̀ a dãunaɔ kĩ́i à mɛ̀: Nɛ́pi
ku we lɔo. Má gɛ́ má ń beeo ni? 31 Aa blesana kũ̀
wa dɛ̀, ɔ̃ aa Yosɛfu ulapi sɛ màlɛ a au guu. 32 Ɔ aa aà
ulataopi sɛ̀ tàò ń maeɛ aa mɛ̀: Pɔ́ pɔ́ wá èn kɛ. N nɛ́
ula yã̀, ge aà pɔ́ no? 33 A dɔ̃̀, ɔ̃ à mɛ̀: Ma nɛ́ ulataoɛ,
wài mɛ́ aà sò. Waiyoo, à ma nɛ́ Yosɛfu tàitaiɛ. 34 Ɔ
à a ulada ga kɛ̃̀, à zwã̀nkasa sɛ dɔ̀ a pi, ɔ̃ à a nɛ́pi
ɔ́ɔlɔ̀ e'e'e. 35 Aà nɛgɔ̃ɛɔ ń aà nɛnɔɛɔ mɔ̀ aà nɔ̀sɛ níniiɛ̀
ḿpii, ãma à gi̋ wà a nɔ̀sɛ níniɛ à mɛ̀: Máɔ a nɛ́pi gaa
ɔ́ɔlɔɛ e mà gɛ taò aà kĩ́i bɛdau. Ɔ àlɛ búbuapɛ a nɛ́pi
yã́ musu.
36 Madiãpiɔ sɔ̃ aa Yosɛfu yi̋a Pɔtifaawa Egipi.
Falaɔ̃ɔ i̋waɔ doɛ, ɔ̃mɛ aà dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.

38

Yuda ń Tamaao

1 Zi̋beezi̋ Yuda bɔ̀ a gbɛ̃́ɔ kĩ́i, à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ Adulaũ gbɛ̃́
pɔ́ wi̋ mɛ Hila bɛ. 2 Wekĩ́i ɔ̃ à kpàaũu ń Kanaa bùsu
gbɛ̃́ pɔ́ wi̋ mɛ Sua nɛnɔɛo, ɔ̃ à aà sɛ̀ nɔ ũ. 3 A nɔsi̋ à
nɛ'i̋ gɔ̃ɛ ũ, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Ɛɛ. 4 A ɛ̀a nɔsi̋ lɔ, à nɛgɔ̃ɛ i̋, ɔ̃ à
tɔkpàɛ̀ Onani. 5 A ɛ̀a nɛgɔ̃ɛ i̋ lɔ, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Sela. Gɔɔ
pɔ́ à nɛ́pi i̋, a ku Kezibuɛ.
6 Ɔ Yuda nɔɛ pɔ́ wi̋ mɛ Tamaa sɛ̀ a nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia Ɛɛɛ.
7 Ɛɛ kɛ̀ Diiɛ gbɛ̃vãi ũ, ɔ̃ à aà dɛ̀. 8 Ɔ Yuda ò Onaniɛ:
N n vi̋i gyaa sɛ́, ní buikɛ n vi̋iɛ lá wi̋ kɛwa. 9 Kɛ́

* **37:28** Zi̋n 7.9

Onani dɔ̃ nɛ́ pɔ́ á i ń a vl̀i gyaao aɔ dɛ a bui ũo, tó
à wùlɛaànɔ, l̀ azl̀a e bàasiɛ, kɛ́ asu buikɛ a vl̀iɛo yál̃.
10 Yá̃ pɔ́ àlɛ kɛpi kɛ̀ Diiɛ l̃i, ɔ̃ à aà dɛ̀ lɔ. 11 Ɔ Yuda ò a
nɛ́ gyaa Tamaaɛ: Gɛ ǹyɔ̃ gyaable n mae bɛ e ma nɛ́
Sela zɔ̃ɔkũ. Asa àlɛ e Sela a ga lá a vl̀iɔwaɛ. Ɔ Tamaa
gɛ̀ zɔ̃̀lɛ a mae bɛ.

12 Kɛ́ a gɔɔ gɛ̃̀gɛ̃, ɔ̃ Yuda na gà. Kɛ́ aà sɔ̃ nl̀ni, à
dàzɛu, àlɛ gɛ́ a sãkãkɛ̃ɛlɛnaɔ kl̃i Timɛna ń a gbɛ̃na
Adulaũ gbɛ̃́ Hilao. 13 Ɔ wà a baokpà Tamaaɛ wà
mɛ̀: N zãde lɛ́ gɛ́ Timɛna a sãɔ kãkɛ̃ɛlɛi. 14 Ɔ à a
gyaablepɔɔ wòlo, à pɔlɔgãu sɛ kù a wɛ́a, ɔ̃ à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ
Ɛnaiũ bɔlɛu Timɛna zɛ́u. Asa a è Sela gbãakũ̀ mɛ́ wi
a kpawà nɔ ũo. 15 Kɛ́ Yuda aà è, ɔ̃ à aà dl̀lɛ káalua
ũ, kɛ́ à pɔkù a wɛ́a yál̃. 16 Ɔ à sɔ̃̀aàzi zɛ́ saɛ à mɛ̀: To
mà wúlɛnnɔ. I aà dɔ̃ a nɛ́ gyaa ũo. Ɔ nɔɛpi mɛ̀: Tó
n wulɛmanɔ, bɔ́ ńyɔ̃ kpaai? 17 A wèwà à mɛ̀: Má a
blenɛɔ do kpá̃sãnɛ. Ɔ à mɛ̀: Tɔ̀ɔmadilɛmɛɛ e ǹyɔ̃ gɛ́
kpá̃sãi. 18 Ɔ à aà là à mɛ̀: Bɔ́ tɔ̀ɔma mà dilɛnɛi? A mɛ̀:
N n seelakɛbɔ ń a bao ń gopana pɔ́ ń kũao kpaa. Ɔ
a kpàwà à wùlɛaànɔ, ɔ̃ à kɛ̀ nɔ ũ. 19 Ɔ nɔɛpi fɛ̀lɛ tà bɛ,
à a pɔlɔgãu gò à a gyaablepɔɔ dà. 20 Yuda a gbɛ̃na
Adulaũ gbɛ̃́ zl̀ ń blenɛo a tɔ̀ɔmaboi nɔɛpi kl̃i. Kɛ́ à kà,
i aà eo. 21 Ɔ à wekl̀ideɔ làla à mɛ̀: Káalua pɔ́ kú Ɛnaiũ
zɛ́ saɛ la yãa ku má ni? Aa wèwà aa mɛ̀: Káalua ku
lao fá! 22 Ɔ à ɛ̀a tà, a ò Yudaɛ: Mi aà eo. Wekl̀ideɔ mɛ̀
wa káalua dɔ̃ we yãa seo. 23 Ɔ Yuda mɛ̀: Aàɔ pɔ́piɔ
kũa. Wásu to gbɛ̃́ɔ wá yáalɔo. Ma n zl̀ ń blepio, ni
aà eo.

24 Mɔ àaɔ̃ gbɛa wà mɔ̀ wa ò Yudaɛ wà mɛ̀: N nɛ́ na
Tamaa káaluakà, ɔ̃ à nɔsl̀ a káaluakaa guu. Yuda
mɛ̀: A bɔaànɔ, wi tɛsɔ̃wà. 25 Kɛ́ wàlɛ bɔaànɔ bàasi,

à lɛ́kpãsãkɛ̀ a zãdeɛ à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ pɔ́ɛ beeɔ vĩ̀ mɛ́
nɔdɔ̀magu. Seelakɛbɔ ń a bao ń gopanaɛ beeo gwa,
tó ń a de dɔ̃. 26 Yuda pɔ́piɔ dɔ̃̀, ɔ̃ à mɛ̀: Nɔɛpi yã́
na dɛmala, asa mi aà kpa ma nɛ́ Selawao. Yuda i
wúlɛaànɔ lɔo. 27 Kɛ́ à kà nɛ'ia, à mɔ lè sĩ̀aɔ mɛ́ kú aà
gbɛɛ guu. 28 Gɔɔ pɔ́ àlɛ nɛ'i, a gbɛ̃do ɔbɔ̀, ɔ̃ nɔɛ nɛ'ina
wɔ̃ɔtɛ̃na dɔ̀wà à mɛ̀: Nɛ́ɛ bee mɛ́ bɔ̀ káau. 29 Kɛ́ nɛ́pi
a ɔ sɔ̀aa, ɔ̃ nɛ́ plaade bɔ̀, ɔ̃ nɔɛpi mɛ̀: N bɔ bùiɛ fá!
Ɔ wà tɔkpàɛ̀ Pɛlɛzi.* 30 Bee gbɛa kɛ́ aà gbɛ̃do pɔ́ wà
wɔ̃ɔtɛ̃na dɔ̀ aà ɔwapi bɔ̀, ɔ̃ wà tɔkpàɛ̀ Zela.†

39

Yosɛfu ń Pɔtifaa nao

1 Kɛ́ Isimaɛla buiɔ kà ń Yosɛfuo Egipi, ɔ̃ Egipi gbɛ̃́
Pɔtifaa aà lùmá. Falaɔ̃ɔ ĩ̀waɔ doɛ, ɔ̃mɛ aà dɔaiɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. 2 Dii kú ń Yosɛfuo, ĩ̀ɔ aà daɛ ń gòmio. A
ku a dii Egipi gbɛ̃́pi bɛ. 3 Aà diipi è Dii kuaànɔ, ĩ̀ɔ aà
daɛ ń gòmio yã́ pɔ́ àlɛ kɛ píi guu, 4 ɔ̃ à aà wɛgwà, à aà
dĩ̀lɛ a bɛ ziia ũ, à pɔ́ pɔ́ a vĩ̀ píi nàɛ̀ a ɔzĩ̀. 5 Za gɔɔ pɔ́ à
aà dĩ̀lɛ a bɛ ziia ũ, Dii ɛ̀fãaidà aà bɛu Yosɛfu yã́i. Dii
ɛ̀fãaidà pɔ́ pɔ́ dɛ aà pɔ́ ũɔgu píi, bɛpɔɔn nò, buapɔ́ɔn
nò. 6 Ɔ Pɔtifaa a pɔ́pii nà Yosɛfuɛ a ɔzĩ̀. A yãe kɛ̃̀a
vĩ̀o, mɛ́ i kɛ blɛblea bàasio. Yosɛfu sɔ̃ gɔ̃ kɛfɛnaɛ, mɛ́
aà zɛa maa.

7 Zĩ̀ewa ɔ̃ Yosɛfu bĩ̀i gɛ̃̀ a dii nagu, ɔ̃ a ɔ̀ɛ̀:
Wúlɛmanɔ. 8 Ɔ à gĩ̀ à mɛ̀: Gwa, ma dii yãe kɛ̃̀a vĩ̀
bɛ la lɔo, à pɔ́ pɔ́ á vĩ̀ɔ nàmɛɛ ma ɔzĩ̀ píiɛ. 9 Aà iko
dɛmala ua lao, tó n baa gɛ̃̀, i gimɛɛ ń pɔeoo, kɛ́ ń
dɛ aà nɔ ũ yã́i. Má fɔ̃ yãvãi bee taa kɛ mà duunakɛ

* **38:29** Bee mɛ̀ à bɔ̀ bùi. † **38:30** Bee mɛ̀ tɛ̃́nzoizoi.

Luaɛe? 10 Baa kɛ́ nɔɛpi ǐɔ oɛ̀ gɔɔpii, i we wùlɛaànɔo,
a ye àɔ kuaànɔ seo.
11 Zǐewa kɛ́ Yosɛfu gɛ̃̀ kpɛ́u zǐkɛi, à mɔ lè
uazǐkɛnae ku bɛo. 12 Ɔ nɔɛpi aà kũ̀ a ulawa à mɛ̀:
Wúlɛmanɔ. Ɔ Yosɛfu a ula tòɛ̀ we, à bàalɛ̀ bɔ̀ bàasi.
13 Kɛ́ nɔɛpi è à a ula tòɛ à bàalɛ̀ bɔ̀ bàasi, 14 ɔ̃ à
uazǐkɛnaɔ sǐsi a ònɛ́: A gwa, wà mɔ̀wɛ̃ɛ ń Ɛbɛluo, ɔ̃
àlɛ dɔ́ɛwanɔ. A gɛ̃̀mazi wúlɛimanɔɛ, ɔ̃ ma wiidɔ̀wà.
15 Kɛ́ a è ma wiidɔ̀wa, ɔ̃ à a ula tò kálɛa ma saɛ, à
bàalɛ̀ bɔ̀ bàasi. 16 Ɔ nɔɛpi ulapi kàlɛ a saɛ. Kɛ́ Yosɛfu
dii sù, 17 ɔ̃ aà nɔpi òɛ̀ à mɛ̀: Ɛbɛlu zɔ pɔ́ n suowɛ̃ɛ
dɔ̀ɛmanɔ, à gɛ̃̀mazi. 18 Kɛ́ ma wiidɔ̀wà, ɔ̃ à a ula tò
kálɛa ma saɛ, à bàalɛ̀ bɔ̀ bàasi. 19 Kɛ́ nɔɛpi yã́pi sǐu a
zã́ɛ à mɛ̀ lá n zɔ kèmɛɛn we, aà pɔ pà maamaa. 20 Ɔ
à mɛ̀ wà Yosɛfu kũ wà dakpɛu, gu pɔ́ kía dakpɛunaɔ
kálɛu, ɔ̃ à gɔɔplakɛ̀ we.
21 N beeo Dii kuaànɔ à gbɛ̃kɛkɛ̀ɛ̀, a tò aà yã́ kà
dakpɛunaɔ dɔ̃̀anagu. 22 Ɔ gudɔ̃anapi dakpɛunaɔ nà
Yosɛfuɛ a ɔzǐ píi, wǐli yãe kɛ aà saio. 23 Dakpɛunaɔ
dɔ̃̀anapi líɔ yãe kã̀a vǐ Yosɛfu musuo, kɛ́ Dii kuaànɔ,
mɛ́ ǐɔ aà daɛ ń gòmio yã́ pɔ́ àlɛ kɛ píi guu.

40

Yosɛfu dakpɛunaɔ nana bɔɔlɛkɛa

1 Bee gbɛa Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔ vɛ̃ɛbɔlɛna ń a pɛ̃ɛkɛnao
kɛ̀aànɔ ǐi. 2 Aà pɔ pà a ǐwa gbɛ̃ɔn plapiɔzi, aà
vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ kía ń aà pɛ̃ɛkɛnaɔ kíao. 3 Ɔ à ń kákpɛu
a dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ bɛ, kpɛ́ pɔ́ wà Yosɛfu dàu. 4 Dɔaiɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔpi Yosɛfu dǐlɛ aàɔ laaidɔmá.
Aa gɔɔplakɛ̀ kpɛ́u we. 5 Gwãasǐn doũ Egipiɔ kía
vɛ̃ɛbɔlɛna ń pɛ̃ɛkɛnapio nana'ò ḿpla ḿpii, baade ń

a pɔ́o ń a àsio. 6 Kɛ́ Yosɛfu mɔ̀ ń gwai kɔɔ, a è an
kã́ gà. 7 Ɔ à ń lá à mɛ̀: Bɔ́ yã́ mɛ́ tò á oosisia gbãi?
8 Aa wèwà aa mɛ̀: Nana ɔ̃ wá ò, gbɛ̃e ku la kɛ́ à a
àsi'owɛ̃ɛo. Ɔ a ònɛ́: Lua mɛ́ nana àsi bɔɔlɛ dɔ̃o lò? Ȁ
á nanapiɔ dau à siumɛɛ. 9 Ɔ vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ kía a pɔ́ òɛ̀ à
mɛ̀: Ma nana guu ma vɛ̃ɛli è ma saɛ. 10 Vɛ̃ɛlipi gɔ̃n
àaɔ̃ɛ. Ȁ labɔ̀ à vukɛ̀, à nɛ'ȉ à mà. 11 Má Falaɔ̃ɔ imibɔ
kũa, ɔ̃ ma vɛ̃ɛbɛpiɔ sɛ̀ má fɛ̃̀ aà imibɔpiu, má kpàwà.
12 Yosɛfu òɛ̀: Nanapi àsin kɛ: Ligɔ̃n àaɔ̃piɔá gɔɔ àaɔ̃ɛ.
13 Gɔɔ àaɔ̃ gbɛa Falaɔ̃ɔ a n misi. A ɛa n da n zȉ guu, ní
ɛa ǹyɔ̃ vɛ̃ɛbɔlɛɛ̀, lá niɔ kɛ yãawa. 14 Tó yã́ bɔ̀nnɔ na,
to ma yã́ àɔ dɔngu. Gbɛ̃kɛkɛmɛɛ, ní ma yã'o Falaɔ̃ɔɛ,
kɛ́ ǹ e ǹ ma bɔ kpɛ́ɛ bee guu. 15 Asa wà ma kũ kpã́i
za Ɛbɛluɔ bùsuuɛ, mɛ́ baa Egipi la mi yãe kɛ à kà wà
ma da ɛɛ bee guuo.

16 Kɛ́ pɛ̃ɛkɛnaɔ kía è Yosɛfu nanapi àsi'oa bɔ̀ ń
vɛ̃ɛbɔlɛnao na, ɔ̃ a òɛ̀: Ma nana guu sɔ̃ má è má pɛ̃ɛ
sɛa gbí àaɔ̃ diakɔ̃a. 17 Gbí pɔ́ kú musu, kàa bui dasi
pɔ́ má kɛ̀ Falaɔ̃ɔɛ ka a guu, ɔ̃ bã́ɔ lɛ́ ble ma musu.
18 Yosɛfu òɛ̀: A àsin kɛ: Gbí àaɔ̃piɔá gɔɔ àaɔ̃ɛ. 19 Gɔɔ
àaɔ̃ gbɛa Falaɔ̃ɔ a n mi zɔ̃ a n loo líwa, bã́ɔ i n ble.

20 A gɔɔ àaɔ̃deá Falaɔ̃ɔ izȉ dikpɛɛ, ɔ̃ à blɛkɛ̀ a
ȉwaɔnɛ. Ȁ vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ kía ń pɛ̃ɛkɛnaɔ kíao bɔ̀lɛ kpɛ́u
a ȉwaɔ wáa. 21 Ɔ à ɛ̀a vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ kía dà a zȉu, aà ɛa
aàɔ vɛ̃ɛbɔlɛɛ. 22 Ɔ à pɛ̃ɛkɛnaɔ kía lòo líwa, lá Yosɛfu ń
nanaɔ àsi'ònɛ́wa. 23 Kásile Yosɛfu yã́ i dɔ vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ
kíagu lɔo, aà yã́ sȁaàguɛ.

41

Yosɛfu Falaɔ̃ɔ nana bɔɔlɛkɛa

1 Wɛ̏ bṹu pla gbɛa Falaɔ̃ɔ nana'ò a è á zɛa Niililɛ.
2 A è zuda maa mɛkpaaɔ bɔ̀lɛ swapi ɛu mɛ̀n sopla,
aalɛ sɛ̃ ble dȁna guu. 3 Ɔ à zuda fɛ̃́fɛ̃a wòũwoũɔ è
sopla lɔ. Aa bɔ̀ swa'ɛu, aa bɛ a sɛ̃́iaɔ kpɛ, aa zɛ̀ ń saɛ
swalɛ. 4 Ɔ zù fɛ̃́fɛ̃a wòũwoũpiɔ zù maa mɛkpaapiɔ
mɔ̀mɔ, ɔ̃ Falaɔ̃ɔ vù.

5 A ɛ̀a gɛ̃̀ ń io, ɔ̃ à nana'ò lɔ. A è ése sáo maa
wɛde pȉa éseli doũwa sáo sopla. 6 Ɔ à ése sáo wɛ́n
ála'alana pɔ́ lou'i kɛ̃̀sãmáɔ è, à pȉa ń gbɛa lɔ sáo
sopla. 7 Ɔ ése sáo wɛ́n ála'alanapiɔ ése sáo maa
wɛdepiɔ mɔ̀mɔ. Kɛ́ Falaɔ̃ɔ vù, a è nana á ò.

8 Kɛ́ gu dɔ̀, làasoo gɛ̃̀aàgu, ɔ̃ à Egipi màsokɛnaɔ ń
wɛzɛ̃naɔ sȉsi píi. A a nanaɔ sɛ̀lɛ sȉuné, kási an gbɛ̃e
i fɔ̃ à a àsi'òɛ̀o. 9 Ɔ vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ kía fɛ̀lɛ yã'ò Falaɔ̃ɔɛ à
mɛ̀: Tàae pɔ́ má kɛ̀ yãa dɔ̀magu gbã. 10 Kí, n pɔ pà
n zɔ̀blenaɔzi yãa, ɔ̃ n ma dakpɛu n dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ bɛ
sãnu ń pɛ̃ɛkɛnaɔ kíao. 11 Gwãasȉn doũ wa nana'ò,
wá baade ń a pɔ́o ń a àsio. 12 Ɛbɛlu ɛ̀waasoe kúwanɔ
we, n dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ zɔɛ. Kɛ́ wa wá nanaɔ sɛ̀lɛ wá sȉuɛ̀,
ɔ̃ à wá baade pɔ́ àsi'òɛ̀. 13 Yã́piɔ kɛ̀ lá a òwɛ̃ɛwa. N ɛa
n ma da ma zȉu, ɔ̃ n pɛ̃ɛkɛnaɔ kíapi lòo líwa.

14 Ɔ Falaɔ̃ɔ gbɛ̃́ zȉ Yosɛfu sísii, ɔ̃ wà gɛ̀ aà bɔ̀ kpɛ́u
kpakpa. A mibò à a pɔkasaɔ lȉlɛ, ɔ̃ à gɛ̀ Falaɔ̃ɔ kȉ́i. 15 Ɔ
Falaɔ̃ɔ òɛ̀: Ma nana'ò, kási gbɛ̃e i fɔ̃ a àsi'òmɛɛo. Má
mà wà mɛ̀, tó wa ònɛ, ni fɔ̃ ǹ a àsi'onɛ́ɛ. 16 Yosɛfu
òɛ̀: I kɛ mámɛo, Lua mɛ́ a a àsi'onɛ kí. 17 Ɔ Falaɔ̃ɔ
òɛ̀: Ma nana guu má è má zɛa Niililɛ. 18 Má è
zuda maa mɛkpaa mɛ̀n soplaɔ bɔ̀lɛ swa'ɛu, aalɛ sɛ̃
ble dȁna guu. 19 Ɔ ma zuda pãleɔ è lɔ mɛ̀n sopla,
aa fɛ̃́fɛ̃a wòũwoũ, mi zù fɛ̃́fɛ̃a bee taaɔ e Egipi la
yãao. 20 Ɔ zuda fɛ̃́fɛ̃a wòũwoũpiɔ zù mɛkpaa sɛ̃́ia

mɛ̀n soplapiɔ mɔ̀mɔ. 21 Baa kɛ́ aa ń mɔmɔ, aa gı̃̀
fɛ̃́fɛ̃a lá aa dɛwaɛ, gbɛ̃e a dɔ̃ kɛ́ aa ń mɔmɔ seo. Ɔ
ma vu. 22 Nana guu lɔ má è, ése sáo maa wɛde sáo
sopla bɔ̀ éseli doũ̀wa. 23 Ɔ má è, ése sáo teeena
wɛ́n ála'alana pɔ́ lou'i kɛ̃̀sãmáɔ bɔ̀ an gbɛa lɔ sáo
sopla. 24 Ɔ ése sáo wɛ́n ála'alanapiɔ ése sáo wɛdepiɔ
mɔ̀mɔ. Kɛ́ má ò màsokɛnaɔnɛ, an gbɛ̃e i fɔ̃ à a
àsi'òmɛɛo.

25 Ɔ Yosɛfu ò̀ɛ: Kí, nana pɔ́ ń òpiɔ àsi doũɛ. Lua
yã́ pɔ́ á ye kɛ ɔ̀lɔnɛɛ, kí. 26 Zù maa mɛ̀n soplapiɔ́ wɛ̃̀
soplaɛ, mɛ́ ése sáo wɛde sáo soplapiɔ́ wɛ̃̀ soplaɛ.
Nanapiɔ àsi doũɛ. 27 Zù fɛ̃́fɛ̃a wòũwoũ mɛ̀n sopla
pɔ́ bɔ̀lɛ aa bɛ a sɛ̃́iaɔ kpɛpiɔ́ wɛ̃̀ soplaɛ. Mà̀a ése
sáo wɛ́n ála'alana pɔ́ lou'i kɛ̃̀sãmá sáo soplapiɔ dɛ
lɔ. Beeɔ mɛ́ wɛ̃̀ sopla pɔ́ imina a kauɔ ũ. 28 Lá má
ònɛ tiawa kí, ma mɛ̀ Lua lɛ́ yã́ pɔ́ á ye kɛ ɔlɔnɛɛ.
29 Blɛwɛna aɔ di Egipi gupiiu maamaaɛ e wɛ̃̀ sopla.
30 Bee gbɛa imina i ka e wɛ̃̀ sopla, kãa gbãapi yã́ i sã
Egipiɔgu. Iminapi a to bùsu blɛ midɛ. 31 Imina pɔ́ a
mɔpi aɔ pãsı̃̀ maamaaɛ, kãa gbãapi yã́ a dɔ gbɛ̃egu
lɔo. 32 Kí, lá gɛ̃n pla n nanapi ò, bee mɛ̀ Lua mɛ́ dı̃̀lɛ
mà̀a. A kɛ tiaɛ, a sea vı̃̀o. 33 Tiasa kí, ɔ̃nɔde wɛzɛ̃na
wɛɛlɛ ǹ dilɛ aàɔ dɛ gbãade ũ Egipi. 34 Kí, gbɛ̃́ɔ dilɛ
ziiaɔ ũ Egipi, aaɔ pɔ́wɛna sɔode kãaa wɛ̃̀ sopla pɔ́
pɔ́wɛnaɔ diupi guu. 35 Aa blɛ kãaa wɛ̃̀ maa pɔ́ lɛ́ mɔ́ɔ
guu, aai pɔ́wɛna ká dɔ̃ɔ guu wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo ń n tɔ́o,
aaiɔ dɔ̃́a. 36 Tó imina pɔ́ a kɛ wɛ̃̀ soplapi kà Egipi,
blɛpi iɔ dɛ kũ̀sũa ũ, kɛ́ iminapi su Egipiɔ dɛdɛo yã́i.

Yosɛfu kpalablea Egipi

[37] Yɑ̃́pi kà Falaɔ̃ɔgu ń a ȉwaɔ píi, [38] ɔ̃ a ònɛ́: Gbɛ̃́ɛ
beeá Lua Nisȉnadeɛ. Wá gbɛ̃e e laaàwa lɔe? [39] Ɔ a ò
Yosɛfuɛ: Lá Lua tò n yɑ̃́ beeɔ dɔ̃̀ píi, ɔ̃nɔde wɛzɛ̃nae
ku lanwao. [40] Mmɛ ńyɔ̃ɔ dɛ ma ua gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, ma gbɛ̃́ɔ
iɔ misiilɛnɛ ḿpii. Báa mɛ́ a to màɔ dɛnla ado. [41] Ɔ à
ɛ̀a òɛ̀: Nyɔ̃ɔ iko vȉ Egipi bùsu gupiiwaɛ. [42] Ɔ à tɑ̃ana
seelakɛbɔ bɔ̀ a ɔwa, a dà Yosɛfuɛ a ɔwa, à bàabaa
ula dàɛ̀, à vua yàbaa dàɛ̀ a nɔɛ.* [43] A a sɔ̃́go plaade
kpàwà bɛbɛbɔ ũ, ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ dɔaaaɛɔ ȉɔ pala: A kúlɛ! A
kúlɛ! Beewa Falaɔ̃ɔ tò Yosɛfu iko vȉ Egipi bùsuwa.
[44] A òɛ̀ lɔ: Mámɛmaa Falaɔ̃ɔ, gbɛ̃e a fɔ̃ yɑ̃e kɛ Egipi
la n lɛ́ saio. [45] Ɔ à tɔkpàɛ̀ Zafɛna Panɛa, ɔ̃ à Ɛliɔpɔli
wɛ̃́lɛ sa'ona Potifɛla nɛnɔɛna Asɛna kpàwà nɔ ũ.

[46] Gɔɔ pɔ́ Yosɛfu zȉ sɛ̀ Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔ bɛ, a wɛ̃̀
baakwi vȉ. Ɔ à bɔ̀ Falaɔ̃ɔ kȉ́i, à gɛ̀ bɛbɛi Egipi gupiiu.
[47] Kɑ̃a gbɑ̃a ku e wɛ̃̀ sopla, blɛwɛna di maamaaɛ.
[48] Ɔ Yosɛfu blɛ pɔ́ di Egipi wɛ̃̀ soplapiɔ kɑ̃̀aakɑ̃aa
wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo kȕsũa ũ, wɛ̃́lɛ píi ń azȉa pɔ́o. [49] A
pɔ́wɛna kɑ̃̀aa zɔ̃ɔzɔ̃ɔ lán ísialɛ ũfɑ̃awa, ɔ̃ wà zɛ̀ a
yɔ̃yɔ̃aɛ, asa wa fɔ̃ a lɛ́ dɔ̃o.

[50] E imina àɔ gɛ́ kái Yosɛfu na Potifɛla nɛ́ Asɛna
nɛgɔ̃ɛ ȉ pla. [51] Yosɛfu tɔkpà a yoaɛ Manase† à mɛ̀:
Lua tò ma mae bɛdeɔ ń ma taasikɛao yɑ̃́ sɑ̃̀magu
píi. [52] Ɔ à tɔkpà a plaadeɛ Ɛflaiũ‡ à mɛ̀: Lua tò ma gɔ̃
nɛde ũ bùsu pɔ́ wà ma wɛtɑ̃̀u.

[53] Kɛ́ kɑ̃a gbɑ̃a pɔ́ kú Egipi wɛ̃̀ soplapi lɛ́ kà, [54] ɔ̃
wɛ̃̀ sopla pɔ́ imina kàu dàalɛ lá Yosɛfu òwa. Imina
kà bùsu ń bùsuo píi, ɑ̃ma blɛ di Egipi gupiiuɛ.§

---

* **41:42** Dan 5.29 † **41:51** Bee mɛ̀ sɑ̃́ngu. ‡ **41:52** Bee mɛ̀ nɛde.
§ **41:54** Zȉn 7.11

55 Ké nɔana gɛ̀ Egipiɔgu píi, aa wiilɛ̀ Falaɔ̃ɔwa aà
blɛ kpámá. Ɔ a òné píi: Â gé Yosɛfu kɩ̂i, lá a oé
í kɛ. 56 Imina lì bùsupila píi, ɔ̃ Yosɛfu dɔ̃ɔ wɛ̃̀wɛ̃,
à pɔ́wɛna yìa Egipiɔwa, ké imina gbãakũ̀ ń bùsuu
yẫi. 57 Ɔ gbɛ̃́ɔ bɔ̀ dṹnia guu píi aa mɔ̀ Egipi pɔ́wɛna
lúi Yosɛfuwa, asa imina gbãakũ̀ dṹnia guu píiɛ.

42

Yosɛfu vɩ̃̀iɔ mɔa blɛ lúi Egipi

1 Ké Yakɔbu mà pɔ́wɛna kú Egipi, a ò a nɛ́ɔnɛ:
Âɔ kálɛ la pã yẫ? 2 Má mà pɔ́wɛna kú Egipi. Â
gɛ lúwɛ̃ɛ we, ké wásu gagao, wíɔ ku aafia.* 3 Ɔ
Yosɛfu vɩ̃̀i gbɛ̃ɔn kwiɔ gɛ̀ Egipi pɔ́wɛna lúi. 4 Yakɔbu
i Yosɛfu dãuna Bɛ̃yãmɛɛ zɩ̃ńnɔo, asa à mɛ̀: Wìliɔ dɔ̃o
tó yãvãi sù aà lè sɔ̃ bɛ. 5 Ɔ Isaili nɛ́piɔ gɛ̀ pɔ́wɛna lúi
ń gbɛ̃pãleɔ, asa iminapi kà Kanaa bùsuu sɔ̃ɛ.

6 Yosɛfu mɛ́ bùsupi gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. Ɔmɛ ì pɔ́wɛna yía
gbɛ̃́piiwa. Ɔ aà vɩ̃̀iɔ mɔ̀ kũ̀lɛɛ̀, aa ń mi pèlɛ. 7 Ké à a
vɩ̃̀iɔ è, à ń dɔ̃́, ɔ̃ à azɩ̃a kɛ̀nɛ́ nibɔ ũ. Ɔ à yã'òné pãsɩ̃pãsɩ̃
à ń lá à mɛ̀: A bɔ má ni? Aa wèwà aa mɛ̀: Wa bɔ
Kanaa bùsuu, wa mɔ blɛ lúiɛ. 8 Yosɛfu a vɩ̃̀iɔ dɔ̃̀, kási
aai aà dɔ̃o. 9 Nana pɔ́ a ò yãa an yẫ musu† dɔ̀aàgu, ɔ̃
a òné: Zãmadeɔn á ũ, a mɔ wá bùsu asiigwaiɛ. 10 Aa
wèwà aa mɛ̀: Aawo Baa! N zɔ̀blenaɔn wá ũ, wa mɔ
blɛ lúiɛ. 11 Dedoũdeɔn wá ũ wápii. Náaideɔn wá
ũ. Wápiɔ n zɔ̀blenaɔ, zãmadeɔn wá ũo. 12 Ɔ a òné:
Ɛgɛɛ! A mɔ wá bùsu asiigwaiɛ. 13 Aa mɛ̀: Wápiɔ
n zɔ̀blenaɔ, dedoũdeɔn wá ũ, wá gbɛ̃ɔn kuɛplaɛ.
Kanaa bùsu gbɛ̃́ɔn wá ũ. Wá dãuna gɔ̃̀ bɛ ń wá

---

* **42:2** Zɩ̃n 7.12 † **42:9** Daa 37.5-10

maeo, wá gbɛ̃do kuo. 14 Ɔ Yosɛfu ònɛ́: Lá má òɛ́wa,
zãmadeɔn á ũ. 15 Pɔ́ pɔ́ a to mà á yɑ̃́ sɨ̃ana dɔ̃n kɛ:
Ǹ Falaɔ̃ɔ báaao á bɔlɛ lao, sema á dãunapi mɔ̀ la
bàasio. 16 A á gbɛ̃do zɨ̃ á dãunapi sɛ́i, á gbɛ̃́ kɨ̃niɔ
gɔ̃ dakpɛunaɔ ũ laɛ, mí dɔ̃ tó á yɑ̃́á sɨ̃anaɛ. Tó màa
no, ń Falaɔ̃ɔ báaao zãmadeɔn á ũ. 17 Ɔ à ń ká kpɛ́u
e gɔɔ àaɔ̃. 18 A gɔɔ àaɔ̃de zɨ̃́ a ònɛ́: Má Lua vɨ̃a vɨ̃.
A yɑ̃́ pɔ́ má òɛ́ kɛ, ı́ bɔ aafia. 19 Tó náaideɔn á ũ, à
á gbɛ̃do to da kpɛ́u la, á gbɛ̃́ kɨ̃niɔ ı́ tá ń pɔ́wɛnao á
bɛde nɔandɛnaɔnɛ, 20 ı́ ɛa mɔmɛɛ ń á dãunapio, mí
dɔ̃ kɛ́ á yɑ̃́á sɨ̃anaɛ, mɛ́ wa á dɛdɛ lɔo. Ɔ aa wèi màa.

21 Aa òkɔ̃ɛ: Sɨ̃anaɛ tàaedeɔn wá ũ yɑ̃́ pɔ́ wá kɛ̀
wá dãunaɛ yãa yɑ̃́i. Wá è gɔɔ pɔ́ àlɛ awakpawɛ̃ɛ, à
kɛ̀ wɛ̃naũ, ɔ̃ wi aà yãmao. Bee yɑ̃́i yɑ̃́ɛ bee wá léi.
22 Ɔ Lubɛni ònɛ́: Kɛ́ má òɛ́ ásu yãe kɛ népiɛo, i ma
yãmao, aà au tɔ ɔ̃ Lua lɛ́ síwá kɛ. 23 Aa dɔ̃ Yosɛfu
lɛ́ mao, asa kɛ́ à yã'ònɛ́, wa sɛ̀lɛ sɨ̃unɛ́ɛ. 24 Ɔ à gò ń
kɨ̃́i, à gɛ ɔ́ɔlɔ̀. Kɛ́ à sù, à yã'ònɛ́, ɔ̃ à Simɛɔ bɔ̀ ń guu,
à mɔkàwà ń wáa. 25 Yosɛfupi mɛ̀ wà pɔ́wɛna kánɛ́
ń sakiliɔ pai, wi ń baade ɔ̃a dauɛ̀, wi zɛ́ kũ̀sũa kɛnɛ́.
Kɛ́ wa kɛ̀nɛ́ màa, 26 aa ń pɔ́wɛnaɔ dɨ̃ ń zàa'ɨ̃naɔnɛ, ɔ̃
aa dàzɛu.

27 Kɛ́ aa kà gu pɔ́ aalɛ iu, kɛ́ an gbɛ̃do a sakili pòlo
à pɔ́ kpá a zàa'ɨ̃nawa, ɔ̃ à a ɔ̃a è a sakiliu. 28 Ɔ a ò a
gbɛ̃́ɔnɛ: A ma sakili guu gwa, wà ma ɔ̃a sɔ̀aamɛɛe! Ɔ
sɔ̃ kɛ̃̀ńgu, aa òkɔ̃ɛ ń lualuao: Bɔ́ yɑ̃́ Lua kɛ̀wɛ̃ɛ màai?
29 Kɛ́ aa kà ń mae kɨ̃́i Kanaa bùsuu, aa yɑ̃́ pɔ́ ń lé sɛ̀lɛ
sɨ̃uɛ̀ píi aa mɛ̀: 30 Bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi yã'òwɛ̃ɛ pãsɨ̃pãsɨ̃,
à wá dílɛ zãmadeɔ ũɛ. 31 Wá òɛ̀ náaideɔn wá ũ,
zãmadeɔn wá ũo. 32 Dedoũdeɔn wá ũ, wá gbɛ̃ɔn

kuɛplaɛ, wá gbɛ̃do kuo, wá dãuna gɔ̀̃ Kanaa bùsuu
ń wá maeo. [33] Ɔ bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi òwɛ̃ɛ à mɛ̀, pɔ́ pɔ́ a to
à wá dɔ̃ náaideɔ ũn kɛ: A mɛ̀ wà wá gbɛ̃do toanɔ, wí
blɛwɛna sɛ taò wá bɛde nɔandɛnaɔnɛ, [34] wí ɛa mɔɛ
ń wá dãunao, í dɔ̃ sa kɛ́ zãmadeɔn wá ũo, náaideɔn
wá ũ, í wá gbɛ̃do kpáwá, wíɔ laata bùsupiu.

[35] Kɛ́ aalɛ pɔ́wɛna bɔlɛ ń sakiliɔ guu, an baade a
ɔsɔ̃ɔ è a pɔ́ guu. Kɛ́ aa ń ɔ̃aɔ è màa, vĩa ń kṹ ḿpii ń ń
maeo. [36] Ɔ an mae òné: A ye mà gɔ̃ nɛ́sai yầ? Yosɛfu
kuo, Simɛɔ kuo, ɔ̃ á ye Bɛ̃yãmɛɛ sia lɔa? Yấpii lɛ́
bɔmɛɛ vãiɛ. [37] Ɔ Lubɛni ò a maeɛ: Tó mi sunɛaànɔo,
ma nɛgɔ̃ɛ plaaɔ dɛdɛ. N aà kpaa, má sunɛaànɔ. [38] Ɔ
Yakɔbu mɛ̀: Ma nɛ́ a gɛ́ánɔo, asa aà vȉi dadoũde gà,
ɔ̃mɛ gɔ̀̃ ado. Ma zikṹ. Tó yãe sù aà lè tá pɔ́ álɛ o guu,
a to mà ta miau ń pɔsiaoɛ.

43

Yosɛfu vȉiɔ ɛa gɛa Egipi ń Bɛ̃yãmɛɛo

[1] Imina pãsȋ kṹ Kanaa bùsuu. [2] Kɛ́ aa pɔ́wɛna pɔ́
aa bɔ̀ò Egipi blè à làa, an mae òné: A ɛa gɛ́ pɔ́wɛna
lúi yɔɔ lɔ. [3] Ɔ Yuda òɛ̀: Gbɛ̃́pi òwɛ̃ɛ sấasãɛ à mɛ̀, tó
wá dãuna kúwanɔo, wásu to wà wɛsikɔ̃lɛo. [4] Tó ńyɔ̃
wei wá dãuna gɛ́wanɔ lé, wá gɛ́ blɛ lúinɛ. [5] Tó ni wei
sɔ̃o, wá gɛo, asa gbɛ̃́pi òwɛ̃ɛ, tó wá dãuna kúwanɔo,
wásu tó wá wɛsikɔ̃lɛoɛ. [6] Ɔ Isaili mɛ̀: Bɔ́yãi a ȉadàa
á ò gbɛ̃́piɛ á dãuna vȉi? [7] Aa wèwà aa mɛ̀: Aàpi mɛ́
yãlàlawá ń wá bɛdeɔ yấo. A mɛ̀: A mae ku e tiaa?
A dãuna vȉa? Yấ beeɔ musu ɔ̃ wá wèwà. Wá dɔ̃ yãa
a mɛ wà mɔ́ ń wá dãunao yầ? [8] Ɔ Yuda ò a maeɛ:
To nɛ́pi gɛmanɔ. Wá fɛlɛ gɛ́ gɔ̀̃ɔɛ kɛ́ wápiɔ ń mpio ń

wá nɛ́ɔ wásu gagao yá̰i, wíɔ ku aafia. 9 A gɔ̃̀ ma yá̰
ṹɛ. Ma azi̋a wɛ̃ni di̋lɛ aà pɔ́ gbɛu. Tó mi sunɛaànɔ
aafiao, má gɔ̃ n tàaede ṹɛ. 10 Tó wi seakɛ yãao, dɔ̃
wa gɛ a gɛ̃n plaadei, wa ɛa su. 11 Ɔ an mae ònɛ́:
Lá màaɛ, à yá̰ɛ bee kɛ. A wá bùsu pɔmaaɔ sɛ ká á
sakiliɔ guu, í gɛ gbɛ́̃pi gba. A gãmalɛ sɛ́ yɔɔ ń zɔ́'io yɔɔ
ń lí'ɔo ń tulaletio ń gɔɔɔo ń si̋o. 12 A gɛ́ ń ɔ̃ao lɛɛ pla,
í ɔ̃a pɔ́ wa dàɛ́ á sakiliɔ guu sɔaanɛ́. Tó wà zà̰wàn
nò, á dɔ̃o. 13 A á dãuna sɛ́, í ɛa gɛ́ gbɛ́̃pi kḭ́i. 14 Lua
Gbãapiide to gbɛ́̃pi wɛ̃nadɔ̃ɛ́, i á gbɛ̃do ń Bɛ̃yãmɛɛo
gbaɛ aa suánɔ. Mapi sɔ̃, tó Lua ma nɛ́ɔ si̋aɛ, a si̋an
we.

15 Aa pɔ́ pɔ́ wa gɛ wà aà gbapi sɛ̀lɛ ń ɔ̃ao lɛɛ pla ń
Bɛ̃yãmɛɛo, aa fɛ̀lɛ gɛ̀ Egipi, ɔ̃ aa gɛ̀ Yosɛfu kḭ́i. 16 Kɛ́
Yosɛfu Bɛ̃yãmɛɛ è ń guu, a ò a bɛ ziiaɛ: Gɛ́ ń gbɛ́̃ɛ
beeɔ ma bɛ. Nɔ̀ɔ dɛ ǹ kɛkɛ, asa gbɛ́̃piɔ pɔblemanɔ
fãanɛaɛ. 17 Ziiapi yá̰ pɔ́ Yosɛfu dàɛ kɛ̀, àlɛ gɛ́ńnɔ aà
bɛ. 18 Kɛ́ wàlɛ gɛ́ńnɔ Yosɛfu bɛ màa, vi̋a ń kṹ aa mɛ̀:
Ɔa pɔ́ wa dà wá sakiliɔ guu yãa yá̰mɛ́ tò wà mɔ̀wanɔ
la. Aa ye kusiwá aa wá nɛ́, aai wá kṹkũ zɔɔ ũ, aa wá
zàa'i̋naɔ sɛ́lɛɛ. 19 Kɛ́ aa kà Yosɛfu bɛ kpɛɛlɛ, aa sɔ̃̀ aà
ziiapizi aa mɛ̀: 20 Mae, n yá̰ na! Wa mɔ la káau blɛ
lúiɛ. 21 Kɛ́ wa ka gu pɔ́ wálɛ iu, wa wá sakiliɔ pòlo,
ɔ̃ wá baade a ɔ̃a è a sakiliu kyáukyau. Ɔ wa suò
kɛ. 22 Wa mɔ ń ɔ pãleo kɛ́ wà blɛ luò. Wá dɔ̃ démɛ
ɔ̃api dà wá sakiliɔ guuo. 23 Ziiapi mɛ̀: Ásu bílikɛo,
ásu to vi̋a á kũo. Á Lua, á mae Lua mɛ́ ɔ̃api dàɛ́ á
sakiliɔ guu. Á ɔ̃a ma kḭ́i lè. Ɔ à Simɛɔ bɔ̀nɛ́. 24 Ziiapi
gɛ̃̀ńnɔ Yosɛfu ua, à í kpàmá aa zu'oò, ɔ̃ à sɛ̃ kpà ń
zàa'i̋naɔwa. 25 Ɔ aa pɔ́ pɔ́ wa Yosɛfu gbapi yãkɛ̀kɛ e

aàɔ gɛ́ sui fãanɛ, asa aa mà wà mɛ̀ wa pɔble weɛ.
26 Kɛ́ Yosɛfu sù bɛ, aa aà gbà pɔ́ pɔ́ wà mɔ̀opi, aa
wùlɛ tɔɔlɛ aà aɛ. 27 A ń aafia gbɛ̀a, ɔ̃ à mɛ̀: A̋ maezi
pɔ́ a aà yã'òpi gbãaó? A ku e gbãa? 28 Aa wɛ̀wà aa
mɛ̀: Wá mae n zɔ̀blena gbãa, a ku e tia. Ɔ aa kùlɛɛ̀
aa wùlɛ ń gbɛɛu. 29 Yosɛfu wɛsɛ̀ à a dãuna dadoũde
Bɛ̃yãmɛɛ gwà à mɛ̀: A̋ dãuna pɔ́ a aà yã'òmɛɛpin
laa? Ɔ a ò Bɛ̃yãmɛɛɛ à mɛ̀: Lua báaadangu. 30 Kɛ́
à a dãuna gwà, aà pɔ kɛ̀na zɔ̃ɔ, a ye ɔ́ɔlɔ, ɔ̃ à gɛ̃̀ kpɛa
ń wãao, à ɔ́ɔlɔ̀ we. 31 Kɛ́ à oopi̋, ɔ̃ à bɔ̀ à azi̋a kṹkũa,
à mɛ̀ wà mɔ́ ń blɛo.
32 Wà blɛ di̋lɛɛ̀ ado, ampiɔ ńtɛ̃ɛ, Egipi pɔ́ aa
kuaànɔɔ ńtɛ̃ɛ lɔ, asa Egipiɔ li̋ pɔble ń Ɛbɛluɔo, aali
yãalɛńnɔo. 33 Wà ń zɔ̃́lɛzɔ̃lɛ aà aɛ lá wà ń í aa
tɛ̀tɛkɔ̃iwa, za nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iawa e an gɔ̃zãnawa, ɔ̃ aa
lɛ'ɛ̀lɛ, aa kɔ̃ gwàgwa. 34 Ɔ wà blɛ pɔ́ kú Yosɛfu aɛ
kpaalɛ̀nɛ́. Bɛ̃yãmɛɛ pɔ́ zɔ̃ɔ dɛ gbɛ̃́ ki̋niɔ pɔ́la lɛɛ sɔo.
Ɔ aa pɔblè wà imi̋aànɔ e wà kã̀.

44

A̋nusu imibɔ daa sakiliu

1 Yosɛfu ò a bɛ ziiaɛ: Pɔ́wɛna káka gbɛ̃́piɔnɛ ń
sakiliɔ pai, lá aa fɔ̃ sɛ́ lɛ́u. Baade ɔ̃a daɛ̀ a pɔ́wɛnaa
sakiliu, 2 ní ma ãnusu imibɔ sɛ ǹ da an dãuna
sakiliu ń aà pɔ́wɛna ɔ̃ao. Ɔ a kɛ̀ lá Yosɛfu òɛwa. 3 Kɛ́
gu dɔ̀ gɔ̃̀ɔ, wà ń gbáɛ ń ń zàa'i̋naɔ. 4 E aaɔ gɛ́ kái zã̀, ɔ̃
Yosɛfu ò a ziiaɛ: Fɛlɛ pɛ́lɛńzi. Tó ń ń lé, ǹ ń la bɔ́yãi
aa maa fi̋abò ń vãioi? 5 Bɔ́yãi aa ma ta pɔ́ mi imiò,
mi màsokɛò sɛ̀ kpã́ii? Oné aa tàaekɛ̀.
6 Kɛ́ à ń lé, à yã́pi òné, 7 ɔ̃ aa wɛ̀wà aa mɛ̀: Mae,
àkɛa ń ò màai? Kúku! Wápiɔ n zɔ̀blenaɔ, wá fɔ̃ yã́

bee taa kɛe? 8 Ɔa pɔ́ wá è yãa wá sakiliɔ guu, wi ɛa
suonɛ bɔa za Kanaao lé? Wá fɔ̃ ấnusu ge vua sɛ kpấi
n dii bɛa? 9 Mae, wá gbɛ̃́ pɔ́ ń è aà kɩ̃́i, ade gàɛ, wápii
wí gɔ̃ n zɔɔ ũ. 10 A mɛ̀: Tɔ̀ɔ, aà kɛ lá á òwa. Gbɛ̃́ pɔ́ wa
è aà kɩ̃́i, a gɔ̃ ma zɔ ũɛ, á gbɛ̃́ kɩ̃niɔ í gɔ̃ tàaesai. 11 Ɔ
an baade a sakili pɩ̃la a pòlo gɔ̃̀ɔ. 12 Ɔ ziiapi ń sakiliɔ
yɔ̀ɛ. A dàalɛ an vɩ̃̀i pɔ́wa e à gɛ̀ kàò an dãuna pɔ́wa,
ɔ̃ à imibɔpi è Bɛ̃yãmɛɛ pɔ́ guu. 13 Aa ń ulaɔ ga kɛ̃̀kɛ̃,
ɔ̃ an baade a aso yè a zàa'ĩnaɛ, aa ɛ̀a gɛ̃̀ wɛ̃́lɛu. 14 Kɛ́
Yuda ń a gbɛ̃́ɔ kà Yosɛfu bɛ, aa aà lè we, ɔ̃ aa wùlɛ
tɔɔlɛ aà aɛ. 15 A òné: Bɔ́yãi á kɛ̀ màai? Á dɔ̃ kɛ́ ma
taa lí màsokɛo lé? 16 Yuda wèwà à mɛ̀: Baa, wá onɛ
kpelewa ni? Wá yãe oa vɩ̃o. Kpelewa wá fɔ̃ wázɩ̃a
bɔyãui? Lua wá dɔ̃ tàaedeɔ ũɛ. Baa, wa gɔ̃ ń zɔɔ ũ sa
wápiiɛ, i kɛ gbɛ̃́ pɔ́ wà imibɔpi è aà kɩ̃́i ado no. 17 Ɔ
Yosɛfu mɛ̀: Kai! Má fɔ̃ bee kɛo. Gbɛ̃́ pɔ́ wà imibɔpi
èwà mɛ́ a gɔ̃ ma zɔ ũ, á gbɛ̃́ kɩ̃niɔ í ɛa ta á maewa
aafia.

Yuda wabikɛa Yosɛfuwa Bɛ̃yãmɛɛɛ

18 Ɔ Yuda sɔ̃̀aàzi à mɛ̀: N yã́ na Baa! To mapi n
zɔ̀blena mà yã'onɛ. Nsu to n pɔ pamazio Baa, asa
ń sáa ń Falaɔ̃ɔoɛ. 19 Baa, n wá lá yãa tó wá mae ge
dãuna vɩ̃. 20 Ɔ wa mɛ̀ wá mae zikũ̀, mɛ́ wá dãuna
kú lɔ, wá mae aà ĩ̀ a zikũ guuɛ. Nɛ́pi vɩ̃̀i dadoũde
gà, ɔ̃mɛ gɔ̃̀ ado, mɛ́ wá maepi yeaàzi maamaaɛ. 21 N
ò wápiɔ n zɔ̀blenaɔnɛ wà aà sɛ mɔɔnɛ, kɛ́ ǹ e ǹ
wɛsiaàlɛ. 22 Baa, wá ònɛ nɛ́pi a e go a maewao. Tó
à gòwà, maepi a gaɛ. 23 Ɔ ń òwɛ̃ɛ, tó wá dãunapi i
mɔ́wanɔo, wásu tó wá wɛ́ kɛ síiɔ̃o. 24 Kɛ́ wa ta wá
maewa, wa n yã'ò̀ɛ. 25 Ɔ wá maepi mɛ̀ wà ɛa gɛ́

blɛ lúi yɔɔ lɔ. 26 Wa mɛ̀, mɛ́ i kɛ wá dãuna kúwanɔ
bàasio, wá fɔ̃ gɛo, asa tó a kúwanɔo, wá wɛ́ a kɛ
síiɔ̃o. 27 Ɔ wá maepi òwɛ̃ɛ, wá dɔ̃ kɛ́ a napi nɛ'ì mɛ̀n
plaɛ. 28 Kɛ́ ado bɔ̀ a bɛ, i aà e lɔo e gbã. A mɛ̀ wài
mɛ́ aà sò. 29 A mɛ̀ tó wà nɛ́ mɛ̀ndoɛ bee sì̃wa, mɛ́
yãvãi gɛ̀ aà lè sa, lá a zikũ̀, wá tó à ta miau ń pɔsiaoɛ.
30 Tiasa, tó ma ta ma maewa, mɛ́ aà nɛ́pi kúwanɔo,
maepi a gaɛ, asa aà pɔ dɔ̀ nɛ́piwaɛ. 31 Tó i nɛ́pi e
wá guuo, wá maepi a ta miau a zikũ guu ń pɔsiaoɛ.
32 Ma azì̃a kpà ma maewa nɛ́pi gɛ̃ɛ ũɛ, ma mɛ̀ tó mi
suɛ̀aànɔo, má gɔ̃ aà tàaede ũɛ. 33 Baa, n yã́ na! To
mà gɔ̃ ń zɔ ũ nɛ́pi gɛ̃ɛ ũ, i tá ń a vì̃iɔ, 34 asa tó nɛ́pi
kumanɔo, má fɔ̃ ta ma maewao. Má fɔ̃ wɛ̃na pɔ́ a kɛ
aà yã́ musu gwao.

45

Yosɛfu azì̃a ɔlɔa a vì̃iɔnɛ

1 Yosɛfu i fɔ̃ a nɔ̀sɛ suumpà gbɛ̃́ pɔ́ kú weɔnɛ lɔo, ɔ̃ à
pũ̀na à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ kú laɔ, à bɔlɛ píi! Kɛ́ gbɛ̃e ku we
lɔo, ɔ̃ à azì̃a ɔ̀lɔ a vì̃ipiɔnɛ sa.* 2 Alɛ ɔ́ɔlɔ gbã́ugbãu
e Egipiɔ mà, mɛ́ Falaɔ̃ɔ bɛdeɔ a baomà. 3 Ɔ a ò a
gbɛ̃́piɔnɛ: Mámɛmaa Yosɛfu. Ma mae ku e tiaa? Ɔ
gili gɛ̃̀ńgu, aai fɔ̃ wèwào. 4 Ɔ Yosɛfu ònɛ́: A sɔ̃mazi.
Kɛ́ aa sɔ̃̀aàzi, ɔ̃ à mɛ̀: Mámɛ má á dãuna Yosɛfu pɔ́ á
yì̃a, wà sùaànɔ Egipi la ũ. 5 Tiasa ásu tó á pɔ yao.
Asu tó á nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpa ma yíaa yã́ musuo, asa gbɛ̃́ɔ
misia yã́i ɔ̃ Lua ma dɔaaiɛ́ la. 6 Imina kaa bùsuu la
wɛ̃̀ plaaden kɛ. Wa e sapao, wa e pɔkɛkɛo e wɛ̃̀ sɔo.
7 Lua tò ma dɔaaɛ́ kɛ́ wá bui e bɔ aafia bùsuu laɛ,

* 45:1 Zì̃n 7.13

mí á misi maamaa mà á suaba. 8 I kɛ ámɛ a ma zi̋
lao, Luaɛ. A̋ ma dilɛ Falaɔ̃ɔ lɛdamade ũ, aà bɛ ziia ũ,
Egipi gupii gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. 9 A̋ kɛ kpakpa à gɛ́ wá mae kı̋i,
í oɛ̀ aà nɛ́ Yosɛfu mɛ̀ Lua a dilɛ Egipi bùsu gbãade
ũ. Aà su ma kı̋i la gɔ̃̀ɔ, 10 iɔ kumanɔ kãi, i zɔ̃lɛ Gosɛ̃
bùsuu ń a nɛ́ɔ ń a tɔũnaɔ ń a sãɔ ń a bleɔ ń a zuɔ ń
pɔ́ pɔ́ a vi̋ɔ píi. 11 Máɔ aà gwa la, asa imina aɔ ku e
wɛ̃̀ sɔo lɔɛ. Tó màa no, aàpi ń a bɛdeɔ ń pɔ́ pɔ́ a vi̋ɔ
midɛ píiɛ. 12 A̋piɔ ń Bɛ̃yãmɛɛo, a wɛsi̋ɛ kɛ́ mapi ma
Yosɛfu mámɛ málɛ yã'oɛ́. 13 A̋ gawi pɔ́ má vi̋ Egipi
la yã'o ma maeɛ ń yã́ pɔ́ á èo píi, í gɛ à aà sɛ suòmɛɛ
la kpakpa. 14 A vi̋̀ lòo a dãuna Bɛ̃yãmɛɛ nɔɛ, à ɔ́ɔlɔ̀,
ɔ̃ Bɛ̃yãmɛɛ ɔ́ɔlɔ̀ aà kùɛ sɔ̃. 15 Ɔ à lɛpɛ̀pɛ a vi̋̀iɔwa píi ń
ɔɔlɔo. Bee gbɛa aà vi̋̀iɔ lɛ́ faaiboaànɔ.

16 Kɛ́ Yosɛfu vi̋̀iɔ mɔa bao li̋ Falaɔ̃ɔ bɛa, à kɛ̀ɛ̀ na
ń a i̋waɔ. 17 Ɔ a ò Yosɛfuɛ: O n vi̋̀iɔnɛ aa ń aso ye
ń zàa'i̋naɔnɛ, aa fɛlɛ gɛ́ Kanaa, 18 aa ń mae sɛ́ ń ń
bɛdeɔ, aa suńnɔ ma kı̋i la. Má Egipi bùsu gumaa
kpámá, aaiɔ namableu. 19 Onɛ́ lɔ aa Egipi zugoɔ
sɛ an nɛ́fɛ̃nɛnaɔ ń ń nɔɛɔ yã́i, aai ń mae sɛ suaànɔ.
20 Aasu làasookɛ pɔ́ pɔ́ aa to weɔwao, asa Egipi
gumaa a gɔ̃ ń pɔ́ ũɛ.

21 Ɔ Isaili nɛ́piɔ kɛ̀ màa. Yosɛfu zugoɔ kpàmá lá
Falaɔ̃ɔ òwa. A̋ zɛ́ kũ̀sũa kɛ̀nɛ́ lɔ. 22 A ń gbá uladaɔ
ḿpii, mɛ́ à Bɛ̃yãmɛɛ gbà ã́nusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa do ń
basɔoo ń uladao mɛ̀n sɔo. 23 A̋ Egipi pɔmaaɔ kpɛ̃̀sã
a maeɛ zàa'i̋n aso kwi ń pɔ́wɛnao ń blɛo zàa'i̋n aso
kwi a mae zɛ́ kũ̀sũa ũ. 24 Kɛ́ à ń gbáɛ à mɛ̀: A̋su
lɛkpaakɛ zɛ́uo! Ɔ aa tà.

25 Aa bɔ̀ Egipi, ɔ̃ aa kà Kanaa bùsuu ń mae Yakɔbu
kı̋i. 26 Aa òɛ̀: Yosɛfu bɛ̃́ɛ e tia, ɔ̃mɛ Egipi bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ

ũ. Ɔ maepi kɛ̀ sɑ̃́ii, i sio. 27 Ɔ aa yɑ̃́ pɔ́ Yosɛfu ɔ̀né ɔ̀ɛ̀
píi. Kɛ́ Isaili zugo pɔ́ Yosɛfu gbàɛ a sɛ́iɔ è, ɔ̃ aà làasoo
dàdoũ sa, 28 ɔ̃ à mɛ̀: Kɛ́ bee mɔ̀! Ma nɛ́ Yosɛfu bɛ̃́ɛ e
tia. Má gɛ́ mà wɛsiaàlɛ e màɔ gaɛ.

46

Yakɔbu taa Egipi ń a nɛ́ɔ

1 Isaili dàzɛu ń pɔ́ pɔ́ a vı̀ɔ píi. Kɛ́ à kà Bɛɛsɛba,
à sa'ò a mae Izaaki Luawa. 2 Ɔ Lua bɔ̀ mɔ̀wà
wɛ́pungu'ea guu gwɑ̃́ à mɛ̀: Yakɔbu! Yakɔbu! A
wèwà à mɛ̀: Má kɛ́! 3 Ɔ à mɛ̀: Mámɛmaa Lua n
mae Lua. Ɲsu bílikɛ Egipi gɛa yɑ̃́ musuo, asa we
má n bui kɑ̃́ɲu maamaa. 4 Má gɛnnɔ Egipi, mí su ń
n buiɔ. Asa Yosɛfu gbá ńyɔ̃ gaa.

5 Ɔ Yakɔbu fɛ̀lɛ Bɛɛsɛba. Aà nɛ́ɔ aà dà zugo pɔ́
Falaɔ̃ɔ gbàɛ aà sɛ́i guu ń ń nɛ́ɔ ń ń nɔɛɔ. 6 Aa ń
pɔtuoɔ ń àizɛɛ pɔ́ aa è Kanaa bùsuuɔ sɛ̀lɛ tàò Egipi.
7 Yakɔbu tà we ń a nɛgɔ̃ɛɔ ń a nɛnɔɛɔ ń a tɔũnaɔ
ḿpii.* 8 Isaili pɔ́ tà Egipiɔ tɔ́n kɛ: Yakɔbu ń a nɛgɔ̃ɛɔ.

Yakɔbu nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia Lubɛni. 9 Lubɛni nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n
kɛ: Anɔki, Palu, Ɛzɔ̃nɔ, Kaami. 10 Simɛɔ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n
kɛ: Yemuɛ, Yamini, Oada, Yakɛ̃, Zohaa ń Saulu pɔ́
a ì ń Kanaa nɔɛoo. 11 Levii nɛgɔ̃ɛɔ Geesɔ̃, Kɛata ń
Mɛlalio. 12 Yuda nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ɛɛ, Onani, Sela,
Pɛlɛzi ń Zelao, ɑ̃ma Ɛɛ ń Onanio gà Kanaaɛ. Pɛlɛzi
nɛ́ɔn Ɛzɔ̃nɔ ń Amuluo ũ. 13 Isakaa nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ:
Tola, Puva, Yasubu, Simɛlɔni. 14 Zabulɔni nɛgɔ̃ɛɔ
tɔ́n kɛ: Sɛlɛdi, Eloni, Yalee. 15 Nɛgɔ̃ɛ pɔ́ Lea ń í ń
Yakɔbuo Mɛsɔpɔtamiɔn we. Ɔmɛ nɛnɔɛ pɔ́ wı̀ mɛ
Dina ì lɔ. An buipiɔ píi gbɛ̃ɔn baakwi ń àaɔ̃oɛ.

---

* **46:7** Zı̃n 7.15

16 Gada nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Zɛfɔ̃, Agi, Suni, Ɛzɛbɔ̃, Eli,
Alodi, Aleli. 17 Asɛɛ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Imɛna, Iseva,
Isevi, Bɛlia ń ń dãe Sɛlao. Bɛlia nɛgɔ̃ɛɔn Ɛbɛɛ ń
Malakiɛo ũ. 18 Labã mɛ́ Zilipa kpà Leawa. Bui pɔ́
a kɛ̀ ń Yakɔbuon we. Aa gbɛ̃ɔn gɛ̃o ń mɛ̀ndooɛ.
19 Yakɔbu na Lasɛli nɛ́ɔn Yosɛfu ń Bɛ̃yãmɛɛo ũ.
20 Yosɛfu Manase ń Ɛflaiũo ì Egipi ń a na Asɛna,
Ɛliɔpɔli wɛ̃́lɛ sa'ona Potifɛla nɛ́oɛ. 21 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ
tɔ́n kɛ: Bɛla, Bɛkɛɛ, Asebe, Gela, Naamani, Ɛhi, Losi,
Mupiũ, Hupiũ, Aada. 22 Bui pɔ́ Lasɛli kɛ̀ ń Yakɔbuon
we. Aa gbɛ̃ɔn gɛ̃o mɛ̀ndosaiɛ.
23 Dã nɛgɔ̃ɛn Husiũ ũ. 24 Nɛfatali nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ:
Yaziɛli, Guni, Yezɛɛ, Sileũ. 25 Labã mɛ́ Bila kpà
Lasɛliwa. Bui pɔ́ a kɛ̀ ń Yakɔbuon we. Aa gbɛ̃ɔn
soplaɛ.
26 Yakɔbu bui pɔ́ à tàńnɔ Egipiɔn we. Aa gbɛ̃ɔn
bàaɔ̃sɔo ń mɛ̀ndooɛ, aà nɛ́ naɔ bàasi. 27 Kɛ́ Yosɛfu
nɛ'ì Egipi gbɛ̃ɔn pla, ɔ̃ Yakɔbu bui pɔ́ tà weɔ kɛ̀ gbɛ̃ɔn
bàaɔ̃kwi.†
28 Yakɔbu Yuda zì aà dɔaaɛ Yosɛfu kĩ́i, aà Gosɛ̃
bùsu zɛ́ ɔlɔ̀ɛ̀. Kɛ́ aa kà we, 29 ɔ̃ Yosɛfu gɛ̃̀ a sɔ̃́gou, à
gɛ̀ dai a maelɛ we. Kɛ́ à aà lè, à vĩ̀ kùsiwà, à ɔ́ɔlɔ̀ aà
gɑ̃̀u e'e'e. 30 Ɔ Isaili ò Yosɛfuɛ: Lá ma wɛsĩ̀nlɛ má è
ń kú e tia, tó má fɔ̃̀ mà ga sa.
31 Yosɛfu ò a vĩ̀iɔnɛ ń a de bɛdeɔ: Má gɛ o Falaɔ̃ɔɛ
ma vĩ̀iɔ ń ma de bɛde pɔ́ kú Kanaa bùsuuɔ sù ma
kĩ́i. 32 Má oɛ̀ sãdãnaɔn á ũ, pɔdeɔn á ũ, mɛ́ a mɔ ń
á sãɔ ń á bleɔ ń á zuɔ ń pɔ́ pɔ́ á vĩ̀ɔ píiɛ. 33 Tó Falaɔ̃ɔ
á sisi, mɛ́ à á lá bɔ́ zĩ̀ i kɛi, 34 à oɛ̀ pɔdeɔn á ũ za á
ɛ̀waasogɔɔ e ń a gbão lá á deziɔwa. Tó á òɛ̀ mɑ̀a, ɔ̃ á
e zɔ̃lɛ Gosɛ̃ bùsuu, asa Egipiɔ lí kɔ̃tɛsi ń sãdãnaɔo.

† **46:27** Zĩ̀n 7.14

47

Isailiɔ zɔ̃lɛa Egipi

1 Yosɛfu gɛ̀ yɑ̃'ò Falaɔ̃ɔɛ à mɛ̀: Ma vɩ̀iɔ bɔ̀ Kanaa
bùsuu ń ń sɑ̃ɔ ń ń bleɔ ń ń zuɔ ń pɔ́ pɔ́ aa vɩ́ɔ píi,
aa mɔ̀ Gosɛ̃ bùsuu. 2 Ɔ à a vɩ̀iɔ sɛ̀ gbɛ̃ɔn sɔo, à ń ɔlɔ
Falaɔ̃ɔɛ. 3 Falaɔ̃ɔ ń lá à mɛ̀: Bɔ́ zɩ̃ i kɛi? Aa wèwà
aa mɛ̀: Wápiɔ n zɔ̀blenaɔ, sɑ̃dɑ̃naɔn wá ũ lán wá
deziɔwa. 4 Ɔ aa òɛ̀: Wa mɔ zɔ̃lɛi bùsu la gɔɔplaɛ,
asa imina tɔ̃̀ Kanaa bùsuwaɛ, sɛ̃ ku kɛ́ wá sɑ̃ɔ bleo.
Wápiɔ n zɔ̀blenaɔ, wá gba zɛ́ wà zɔ̃lɛ Gosɛ̃ bùsuu. 5 Ɔ
Falaɔ̃ɔ ò Yosɛfuɛ: Lá n mae ń n vɩ̀iɔ sù n kɩ̃́iɛ, 6 ǹ ń
kálɛ Egipi gumaau. Aa zɔ̃lɛ Gosɛ̃ bùsuu. Tó laaideɔ
kú ń guu, ní ma pɔ́ɔ nanɛ́ ń ɔzɩ̃.

7 Ɔ Yosɛfu a mae Yakɔbu sɛ̀ gɛ ɔ̀lɔ Falaɔ̃ɔɛ. Ɔ
Yakɔbu samaa'òɛ̀. 8 Falaɔ̃ɔ aà là à mɛ̀: N ka wɛ̃
ũmai? 9 A wèwà à mɛ̀: Ma kua dṹniau lán nibɔwa
wɛ̃̀ basoolokwin la. Ma wɛ̃ i ka ma deziɔ pɔ́wao, mɛ́
a taasi vɩ̃. 10 A samaa'ò Falaɔ̃ɔɛ lɔ, ɔ̃ à gò aà kɩ̃́i.

11 Yosɛfu a mae ń a vɩ̀iɔ kàlɛ Egipi bùsu gumaau,
à ń gbá bùsu pɔ́ Lamɛsɛ dɛ a mɛɛwia ũ, lá Falaɔ̃ɔ
òwa. 12 Yosɛfu blɛ kpà a maewa ń a vɩ̀iɔ ń a mae
bɛdeɔ píi ua ń uao an dasilɛu.

Imina pɑ̃sɩ̃kũa

13 Imina pɑ̃sɩ̃ kṹ, blɛ ku gueio. Egipiɔ ń Kanaaɔ
yɛ̃̀ɛɛ làa. 14 Lá wàlɛ pɔ́wɛna lú, Yosɛfu ɔ̃a pɔ́ kú
Egipi ń Kanaao sɩ̃ píi, à tàò Falaɔ̃ɔ bɛ. 15 Kɛ́ Egipiɔ
ń Kanaaɔ ɔ̃a làa, Egipiɔ mɔ̀ Yosɛfu kɩ̃́i ḿpii aa mɛ̀:
Ɔa kú lɔo, wá gba pɔblea. Nsu to wà gaga n wáao.
16 Yosɛfu mɛ̀: Lá á ɔ̃a vɩ́o, à mɔ́ ń á pɔtuoɔ, mí blɛ
kpáwá a musu. 17 Ɔ aa mɔ̀ Yosɛfuɛ ń pɔtuoɔ, ɔ̃ à

pɔ́wɛna kpàmá sɔ̃́ɔ ń sãɔ ń blеɔ ń zuɔ ń zàa'ȉnaɔ musu. Wɛ̃ bee à pɔ́wɛna kpàmá ń pɔtuoɔ musuɛ.

18 Kɛ́ wɛ̃ bee gɛ̃̀, ɔ̃ aa mɔ̀ aà kɨ̃́i a wɛ̃̀ sȉa aa ɔ̀ɛ̀: Baa,
wá fɔ̃ yãe ulɛnɛo. Ɔa làa mɛ́ wá pɔtuoɔ gɔ̃̀ n pɔ́ ũ. Pɔe
i gɔ̃ wà kpamao, wápiɔ ń wá buaɔ bàasio. 19 Nsu to
wà gaga n wáa ń wá buaɔo. Wá lú ń wá buaɔ, ní
ɦabo ń blɛo, wí gɔ̃ Falaɔ̃ɔ zɔɔ ũ, wápiɔ ń wá buaɔ.
Wá gba pɔbui kɛ́ wásu gagao, wíɔ ku, mɛ́ wá buaɔ
su gɔ̃ tàaa ũo. 20 Ɔ Yosɛfu Egipi buaɔ lù Falaɔ̃ɔɛ píi,
asa Egipiɔ baade a bua yȉa, kɛ́ nɔana ń kṹ gbãa yã́iɛ,
ɔ̃ bùsu gɔ̃̀ Falaɔ̃ɔ pɔ́ ũ. 21 Yosɛfu Egipiɔ sȉ zɔɔ ũ píi za
ń bùsu lɛ́la ń a lɛ́leo. 22 Ãma i sa'onaɔ buaɔ luo, asa
Falaɔ̃ɔ dȉlɛ aàɔ blɛ kpámá gɔɔpiiɛ. Lá aa kú ń blɛ pɔ́
Falaɔ̃ɔ ȉ kpámáo, aai ń buaɔ yíao.

23 Ɔ Yosɛfu ò gbɛ̃́ɔnɛ: Ma á lú ń á buaɔ sa, a gɔ̃
Falaɔ̃ɔ pɔ́ ũɛ. Pɔbui kɛ, à gɛ tɔ̃́. 24 Pɔkɛkɛgɔɔ àliɔ a
lɛɛ sɔode kpa Falaɔ̃ɔwa, a lɛɛ síiɔ̃ kȉni i gɔ̃ɛ́ pɔbui ń
blɛo ũ. Aliɔ bee ble ń á nɛ́ɔ ń á bɛdeɔ píi. 25 Ɔ aa mɛ̀:
N wá mȉsiɛ. To wàɔ nannɔ Baa, wí gɔ̃ Falaɔ̃ɔ zɔɔ ũ.
26 Ɔ Yosɛfu yãdȉlɛ Egipi à mɛ̀, buapɔ́ lɛɛ sɔode aliɔ dɛ
Falaɔ̃ɔ pɔ́ ũɛ. Yã́pi ku e ń a gbão. Sa'onaɔ ńtɛ̃ɛ, an
buaɔ mɛ́ i gɔ̃ Falaɔ̃ɔ pɔ́ ũo.

Yakɔbu lɛdilɛa a nɛ́ɔnɛ

27 Isailiɔ ku Gosɛ̃ bùsuu Egipi. Aa ńzȉa tɔɔlɛ vȉ we,
ɔ̃ aa nɛ'ȉ aa kã̀ɦi maamaa. 28 Yakɔbu kɛ̀ wɛ̃̀ gɛ̃o ń plao
Egipi, aà wɛ̃̀ píi basoplasɔo ń plaoɛ. 29 Kɛ́ à kà gaa,
ɔ̃ à a nɛ́ Yosɛfu sȉsi a ɔ̀ɛ̀: N yã́ na! Ma wɛ̃nagwa! N n
ɔda ma gbala taau, ní gbɛ̃kɛ ń náaio yã́ kɛmɛɛ. Nsu
ma vȉ Egipio. 30 Tó ma zu ma deziɔ guu, ma gɛ sɛ
bɔɔ̀ Egipi la, ní ma vȉ ma dezipiɔ mia'ɛu. Ɔ a ɔ̀ɛ̀:

Má yą́ pɔ́ ń ò kɛnɛ. 31 Ɔ Yakɔbu mɛ̀: Lɛgbɛ̃mɛɛ. Kɛ́
à lɛgbɛ̃̀ɛ̀, ɔ̃ Yakɔbupi kùlɛ Luaɛ a lii mizi̋.

48

Yakɔbu báaadaa Ɛflaiũ ń Manaseogu

1 Gɔɔpla gbɛa wa ò Yosɛfuɛ aà mae lɛ́ gyą̃kɛ, ɔ̃ à
a nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɔ Manase ń Ɛflaiũo sɛ̀lɛ gɛ̀ńnɔ. 2 Kɛ́
wa ò Yakɔbuɛ aà nɛ́ Yosɛfu mɔ̀ aà gwai, à kɔaikɛ̀ à
fɛ̀lɛ zɔ̃̀lɛ a lii musu. 3 A ò Yosɛfuɛ: Lua Gbą̃apiide
bɔ̀a Luzu,* Kanaa bùsuu, à báaadàmagu, 4 a òmɛɛ
á tó mà nɛ'i maamaa, í ma ką̃́fi̋ mà gɔ̃ buiɔ dezi ũ,
í bùsupi kpa ma buiɔwa ma kpɛ an pɔ́ ũ e gɔɔpii.
5 Tiasa nɛ́ gbɛ̃ɔn pla pɔ́ n ń í Egipi zadɔ̃ mi mɔ n
kį̃́iɔá ma pɔ́ɔnɛ. Ɛflaiũ ń Manaseo gɔ̃̀ ma nɛ́ɔ ũ lán
Lubɛni ń Simɛɔowaɛ. 6 Nɛ́ pɔ́ ńyɔ̃ ń i an gbɛaɔ mɛ́ aaɔ
dɛ n pɔ́ ũ, aai ń túbi e ń vi̋̀iɔ kį̃́i. 7 Asa kɛ́ málɛ su ń
Mɛsɔpɔtamio, n da Lasɛli gà zɛ́u Ɛflata pɔ́ wi̋ mɛ tia
Bɛtɛlɛũ lɛ́i Kanaa bùsuuɛ, ɔ̃ ma aà vi̋̀ zɛ́u we.†
8 Ɔ Isaili Yosɛfu nɛ́ɔ gwà à mɛ̀: Deɔn wei? 9 A ò
a maeɛ: Nɛ́ pɔ́ Lua ma gba laɔn we. Ɔ Isaili mɛ̀:
Mɔ́ńnɔ ma kį̃́i mà sa'olɛkɛnɛ́. 10 Zikũ Isaili wɛ́ li̋aa,
àlɛ gu'e maao, ɔ̃ Yosɛfu sɔ̃̀aàzińnɔ. Isaili lɛpɛ̀pɛmá à
ń kpá a kùɛ, 11 ɔ̃ a ò Yosɛfuɛ: Málɛ e yą̃a má wɛsinlɛ
lɔo, ɔ̃ Lua tò ma n e ń n nɛ́ɔ lɔ. 12 Yosɛfu ń gó a
mae gbáa, ɔ̃ à kùlɛɛ̀ à a mipɛ̀lɛ. 13 Ɔ Yosɛfu a nɛ́ɔ kũ̀
ḿpla ḿpii. A Ɛflaiũ kũ̀ ń ɔplaao Yakɔbu ɔzɛɛ oi, ɔ̃ à
Manase kũ̀ ń ɔzɛɛo Yakɔbu ɔplaa oi, ɔ̃ à sɔ̃̀aàzińnɔ.
14 Ɔ Yakɔbu a ɔ pą̀kɔ̃a à ɔplaa nà Ɛflaiũ pɔ́ dɛ dą̃una

* 48:3 Daa 28.13-14 † 48:7 Daa 35.16-19

ũ miwa, à ɔzɛɛ nà Manase pɔ́ dɛ yoa ũ miwa. 15 Ɔ à
sa'olɛkɛ̀ Yosɛfuɛ à mɛ̀:
Lua pɔ́ ma deziɔ Ablahaũ ń Izaakio tɛ̀aàzi,
Lua pɔ́ dɔ̀aamɛɛ ma kua guu e ń a gbão,
16 aà Malaika pɔ́ ma bɔ vãi píi guu,
aà báaada nɛ́ɛ beeɔgu,
aà to wàɔ ń sisi ma tɔ́wa,
ń ma deziɔ Ablahaũ ń Izaakio tɔ́o,
aà to aaɔ kɔ̃ maamaa dṹnia guu.
17 Kɛ́ Yosɛfu è a mae a ɔplaa nà Ɛflaiũ miwa, i kɛɛ̀
nao. A a mae ɔ kṹ kɛ́ à go Ɛflaiũ miwa à na Manase
pɔ́wa, 18 à mɛ̀: Màa no Baa, gbɛ̃́ɛ bee mɛ́ yoa ũ. N n
ɔplaa na aà miwa. 19 Ɔ aà mae gĩ̀ à mɛ̀: Má dɔ̃, má
dɔ̃. Aàpi sɔ̃ a gɔ̃ bui ũ, aɔ zɔ̃ɔ, ãma aà dãuna zɔ̃ɔ aɔ
dɛaàlaɛ, aà bui aɔ dasi. 20 Zĩ̀beezĩ̀ ɔ̃ à sa'olɛkɛ̀nɛ́‡ à
mɛ̀:
Isailiɔ samaa'okɔ̃ɛ ń á tɔ́o
aa mɛ Lua to ǹ gɔ̃ lán Ɛflaiũ ń Manaseowa.
Màa à Ɛflaiũ dɔ̀aa Manaseɛ.
21 Ɔ Isaili ò Yosɛfuɛ: Ma ka gaa, ãma Lua aɔ
kúánɔ, i ɛa táánɔ á deziɔ bùsuu. 22 Sikɛũ pɔ́ má sĩ̀
Amɔleɔwa ń ma fɛ̃ndao ń ma sáo, ma n gba n vĩ̀iɔ
gbɛuɛ.§

49

Yakɔbu sa'olɛkɛa a nɛ́ɔnɛ

1 Yakɔbu a nɛ́ɔ sĩ̀si, ɔ̃ à mɛ̀: A kãaamazi, mí yã́ pɔ́
a á le gbɛzã oɛ́.
2 A kɔ̃ kãaa ma nɛ́ɔ, à swã́kpa,
í á mae Isaili yãma.
3 Lubɛni ma yoa, ma gbãa,

‡ **48:20** Ɛbɛ 11.21 § **48:22** Zãa 4.5

ma gɔ̃sakɛ nɛ́ sɛ̃́ia,
n gawi ń n ikoo dɛ ń gbɛ̃́ɔla.
4 N pãsĩ lán ísɔ̃wa,
kási ńyɔ̃ɔ dɛńlao,
asa n dɛdɛ n da n mae wúlɛkĩia,
n gbadà ma nɔɔ dowaɛ.*
5 Simɛɔ ń Leviio mɛ́ kɔ̃gbɛ̃ɔ ũ,
aa pãsĩ ń fɛ̃ndao.
6 Ma lɛ́ kú an lɛkpaaĩ guuo,
ma bàa kúńnɔo.
Asa aa gbɛ̃́ɔ dèdɛ ń pɔkũmao,†
aa zuɔ kĩzã zɔ̃̀zɔ̃ lán kɔ̃̀ɔ yáwa.
7 Lua láaikɛmá ń pɔkũma zɔ̃ɔ yái,
aà lɛkɛnɛ́ ń pɔfɛ̃ pãsĩ yái.
Má ń kɛ̃kɔ̃wa Yakɔbu buiɔ guuɛ,
mí ń buiɔ fãaa Isailiɔ guu.
8 Yuda, n gbɛ̃́ɔ n sáaukpa.
Ŋyɔ̃ n ibɛɛɔ kṹ ń nɔ̀ɛ,
n mae nɛ́ɔ kúlɛnɛ.
9 Yuda dɛ lán nɔ̀ɔmusuwa.‡
Ma nɛ́pi ì su ń toekao,
ì gaɛ ì wúlɛ a tòou.
Démɛ a fɔ̃ aà vui?§
10 Kpala a go Yudalao,
aà buiɔ mɛ́ aaɔ lípana kũa
e kpalade àɔ mɔ́,
bui píi i misiilɛɛ̀.
11 A a zàaĩna dɔ vɛ̃ɛliwa,
a a zàaĩn nɛ́ ye vɛ̃ɛli maawa.
Vɛ̃ɛ aɔ diaàziɛ, iɔ pɔ́ píò,

* 49:4 Daa 35.22 † 49:6 Daa 34.25 ‡ 49:9 Zia 5.5 § 49:9 Nao 24.9

iɔ a ula pí ń vɛ̃ɛbɛ'io.
12 Vɛ̃ɛ a aà wɛ́ tɛ̃akũ,
vi̋ i aà swaa puakũ.
13 Zabulɔni aɔ ku ísia saɛ,
aà bùsu aɔ dɛ gó'ilɛnadɔdɔki̋i ũ.
Aà buiɔ bùsu lɛ́n Sidɔ̃ lɛ́u.
14 Isakaa dɛ lán zàa'i̋n gbãawa,
i̋ɔ wúlɛa asoɔ zãnguo.
15 Tó aà buiɔ è an kã́mabokı̋i maa,
mɛ́ an bùsu na,
aa koo ń aso zíɛɛ, aai zɔzi̋kɛnɛ́.
16 Dã a a gbɛ̃́ɔ yã́gɔ̃gɔ̃ a zɛ́wa,
aɔ dɛ Isaili buiɔ do ũ.
17 Dã buiɔ aaɔ dɛ lán mlɛ̃ pɔ́ kú zɛ́ lɛ́wa,
lán sɔ̀gbalawa zɛ́wɛwɛna saɛ.
Aa sɔ̃́ só a koewa,
sɔ̃de i bɔlɛlɛ kpaanla.
18 Dii, ma wɛ́ dɔnzi ǹ ma suaba.
19 Gada buiɔ sɔ̃, zi̋gɔ̃ɔ ã̀namá,
kási aali pɛ́lɛńziɛ.
20 Asɛɛ buiɔ blɛá blɛ nísideɛ,
blɛ pɔ́ dɛ kía blɛ maa ũ ɔ̃ aali kɛ ń bùsuu.
21 Nɛfatali buiɔ dɛ lán banawa sɛ̃u,
aa nɛ́ kɛfɛnaɔ i.
22 Yosɛfu buiɔ dɛ lán lí nɛ'ina pɔ́ kú nibɔna saɛwa,
aà gɔ̃naɔ fɛlɛ da gi̋a fɔ̃ɔɔ.
23 Kàzunaɔ íbɛlɛsɛńnɔ,
aa ń yá ń kao.
24 Aaɔ ń sá kũa deesai
Yakɔbu Lua Gbãade sabai,
an ɔ gbãa mɛ́ a gɔ̃i vi̋
Isailiɔ Gbɛ pɔ́ i̋ dɔaanɛ́ yã́i.
25 N mae Luapi mɛ́ a dɔnlɛ,

Gbãapiidepi mɛ́ a báaadangu
ń lou'i pɔ́ ì bɔ musuo,
ń ɛ̀fãai pɔ́ kálɛa tɔɔlɛ zíɛo.
N nɔɔ ń n pɔ́ɔ aaɔ dɛ nɛadeɔ ũɛ.
26 Sa'olɛ pɔ́ n mae n gba
zɔ̃ɔ dɛ ma deziɔ pɔ́a,
a zɔ̃ɔ dɛ gbɛ̀sĩsĩ ziɔla.
Lua to pɔmaaɔ su Yosɛfu miwa,
asa ɔ̃mɛ bɛɛɛ vĩ a gbɛ̃́ɔ guu.
27 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ aaɔ dɛ
lán àwalɛwan pãsĩwa,
aa lɛ́lɛ gbɛ̃́ɔwa kɔɔ,
aai ń pɔ́ɔ naaa oosi.
28 Isaili bui mɛ̀n kuɛplaɔn we píi. Sa'olɛ pɔ́ an mae
ń gbán we, baade ń a pɔ́o.

Yakɔbu gaa ń aà vĩao

29 Ɔ a ònɛ́: Tó ma ã́nuatò, à ma vĩ ma deziɔ gbɛ̀'ɛ
pɔ́ kú Iti bui Ɛfɔ̃nɔ bua guu. 30 Gbɛ̀'ɛpi ku Mapelaɛ,
Mamale gukpɛ oi Kanaa bùsuu, bua pɔ́ Ablahaũ lù
Iti bui Ɛfɔ̃nɔwa gɛvĩkĩi ũ.* 31 We wà Ablahaũ vĩu ń
a na Salao.† We wà Izaaki vĩu ń a na Lɛbɛkao.‡ We
ma Lea vĩu. 32 Wà búpi ń a gbɛ̀'ɛo lù Itiɔwaɛ. 33 Kɛ́
Yakɔbu lɛ́pi dĩlɛ a nɛ́ɔnɛ a làa, à ɛ̀a wùlɛ, ɔ̃ à gà.

50

1 Yosɛfu kùsi a maewa, àlɛ aà gaa ɔ́ɔlɔ, àlɛ
lɛ́pɛpɛwà. 2 Ɔ a ò a zĩkɛna ɛsɛdeɔnɛ aa ɛsɛ ń nísio dɔɔ
a mae gɛwa. Ɔ aa kɛ̀ Isaili gɛɛ màa 3 e gɔɔ bla, kɛ́ asu
yaikɛo yã́i, asa màa Egipiɔ ì kɛ, ɔ̃ aa aà gɛ'ĩanabɔ̀ gɔɔ
bàaɔ̃kwi. 4 Kɛ́ gɛ'ɔɔlɔ làa, Yosɛfu ò Falaɔ̃ɔ bɛdeɔnɛ: A

* **49:30** Daa 23.16-17 † **49:31** Daa 25.10 ‡ **49:31** Daa 35.29

gáafaakɛmɛɛ! A yắɛ bee omɛɛ Falaɔ̃ɔɛ: 5 Kɛ́ ma mae
è álɛ ga, a tò ma lɛgbɛ̃̀ɛ à mɛ̀ mà a vȉ mia'ɛ pɔ́ á lù
azȉa pɔ́ ũ Kanaa bùsuuɛ.* Má ye mà gɛ́ mà a mae vȉ
we sa, mí ɛa su. 6 Ɔ Falaɔ̃ɔ ò̃ɛ̀: Gɛ ǹ n mae vȉ lá n a
lɛgbɛ̃̀ɛ̀wa.
7 Kɛ́ Yosɛfu lɛ́ gɛ́ a mae vȉi, Falaɔ̃ɔ ȉwaɔ ń a bɛ
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń Egipi bùsu gbãadeɔ gɛ̀aàǹɔ píi. 8 Yosɛfu
bɛdeɔ ń a vȉ̀iɔ ń a de bɛdeɔ gɛ̀ píi lɔɛ. An nɛ́fɛ̃nɛnaɔ ń
ń sãɔ ń ń bleɔ ń ń zuɔ mɛ́ gɔ̃̀ Gosɛ̃ bùsuu ńtɛ̃ɛ. 9 Sɔ̃́goɔ
ń sɔ̃deɔ ku lɔ. Wa dasi maamaaɛ. 10 Kɛ́ aa kà Atada
pɔ́wɛngbɛ̃zɛa Yuudɛ̃ baale, ɔ̃ aa nà gɛwiiwa e'e'e, ɔ̃
Yosɛfu a mae gɛȉanabɔ̀ we gɔɔ sopla. 11 Kɛ́ Kanaa
bùsudeɔ è lá wà gɛȉanabɔ̀ Atada pɔ́wɛngbɛ̃zɛa, ɔ̃ aa
mɛ̀: Egipiɔ ȉ gɛȉanabɔ zɔ̃ɔ, ɔ̃ wà tɔkpà Yuudɛ̃ baale
gupiɛ Abɛli Egipi.†
12 Beewa Yakɔbu nɛ́ɔ kɛ̀, lá a ònɛ́wa. 13 Aa aà gɛ
sɛ̀ wà tàò Kanaa bùsuu, ɔ̃ aa aà vȉ̀ Mapela bua gbɛ̀'ɛ
pɔ́ Ablahaũ lù Iti bui Ɛfɔ̃nɔwa mia'ɛ ũ guu Mamale
gukpɛ oi.‡ 14 Kɛ́ Yosɛfu a mae vȉ̀ a làa, à ɛ̀a tà Egipi
ń a vȉ̀iɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̀aàǹɔ aà mae vȉiɔ píi.

Yosɛfu a vȉ̀iɔ gbaa sɔ̃̀

15 Kɛ́ Yosɛfu vȉ̀iɔ è ń mae gà, aa òkɔ̃ɛ: Tó Yosɛfu
fɛ̀lɛwanɔ, mɛ́ a ye vãi pɔ́ wá kɛ̀ɛ píi ȉabowɛ̃ɛ sɔ̃ bɛ?
16 Ɔ aa lɛ́kpãsãkɛ̀ɛ̀ aa mɛ̀: E n mae àɔ gɛ́ gai, à mɛ̀
17 wà onɛ ǹ sùuukɛwanɔ ń wá tàaeo ń wá duunao,
asa wa vãikɛ̀nɛɛ. N yắ na! Sùuukɛwanɔ ń wá tàaeɔ.
N mae Lua zɔ̀blenaɔn wá ũ. Kɛ́ Yosɛfu yắpi mà, à
ɔ́ɔlɔ̀. 18 Ɔ aà vȉ̀iɔ mɔ̀ aà kȉ́i, aa kùlɛɛ̀ aa mɛ̀: N zɔɔn
wá ũ. 19 Ɔ Yosɛfu ònɛ́: Ásu to vȉa á kũo. Luan ma

* 50:5 Daa 47.30-31 † 50:11 Bee mɛ̀ Egipiɔ gɛȉanabɔa. ‡ 50:13 Zȉn 7.16

ũa? 20 A̋ ye yãvãikɛmɛɛ yãaɛ, ɔ̃ Lua tò à lȉlɛ yãmaa
ũ, kɛ́ à e gbɛ̋ɔ misi dasi, lá àlɛ kɛ tiaɛwa. 21 A̋su to
vȉa á kũo. Má á gwa ń á nɛ́ɔ. Màa à yãna òné à ń
gbáò sɔ̏.

Yosɛfu gaa

22 Yosɛfu ku Egipi ń a de bɛdeɔ e à kà wɛ̏
basɔokwi. 23 A̋ wɛsȉ Ɛflaiũ sȉ́wɛnaɔlɛ, mɛ́ à wɛsȉ
Manase nɛ́ Makii nɛ́ɔlɛ lɔ. 24 Ɔ Yosɛfu ò a gbɛ̋ɔnɛ:
Ma gaa zȁo. Lua mɛ́ a mɔ dɔálɛ, i bɔánɔ bùsuu
la, i gɛ́ánɔ bùsu pɔ́ à a lɛgbɛ̏ Ablahaũ ń Izaakio ń
Yakɔbuoɔnɛ guu. 25 Ɔ à lɛdȉlɛ Isailiɔnɛ à mɛ̀: Tó
Lua mɔ̀ á gwai, à tá ń ma gɛwao we.§ 26 Yosɛfu wɛ̏
basɔokwideu ɔ̃ à gà. Ɔ wà ɛsɛ ń nísio dɔ̀ɔ aà gɛwa,
wa dà kpagolo guu Egipi.

§ **50:25** Bɔa 13.19, Yoz 24.32, Ɛbɛ 11.22

Bibeli Luayãtaalá

The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and Nigeria

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayãtaala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http:// creativecommons.org/ licenses/ by-nc-nd/ 3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

ffb0f4b3-18b7-564f-bd5d-307e9e532fb9